

SMĚRNICE NÁRODNÍHO PAMÁTKOVÉHO ÚSTAVU

Druh vnitřního předpisu:	Směrnice GR č. XI/2023/NPÚ	Číslo jednací	NPU-310/31748/2023
Název:	k zajištění jednotného metodického postupu při určování rozsahu věcí evidovaných v ÚSKP vč. jejich součástí a postupů při jejich trvalých přesunech		
Vydává:	generální ředitelka		
Platí pro:	Národní památkový ústav		
Účinnost od:	dnem podpisu		
Účinnost:	na dobu neurčitou		
Provádí vnitřní předpis:			
Ruší vnitřní předpis:	Metodický pokyn generální ředitelky č. IV/2013/NPÚ, kterým se stanoví postup při určování přesného rozsahu nemovitých kulturních památek a provádění kontroly dat z projektu Obnova identifikace nemovitých kulturních památek (č.j. NPU-310/57253/2013)		
Odpovědný útvar:	sekce památkové péče		
Zpracovatel:	██████████		
Anotace:	Směrnice uvádí do praxe nový metodický materiál k určování rozsahu památek, schválený ministerstvem kultury.		
Počet a specifikace příloh	1) Metodika určování rozsahu kulturních památek a způsob jejich evidence		

Obsah vnitřního předpisu:

1	ÚVODNÍ USTANOVENÍ	2
2	ZÁKLADNÍ POVINNOSTI PRACOVIŠŤ PRO ŘÁDNOU APLIKACI METODIKY V PRAXI	2
3	OBSAH METODIKY	3
4	ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ	4

1 ÚVODNÍ USTANOVENÍ

- 1.1 MK schválilo dne 12. 5. 2023 pod č. j.: MK 31338/2023 OPP (v ESS čj. NPU-351/41153/2023) Metodiku určování rozsahu kulturních památek a způsob jejich evidence (dále též „Metodika“, viz příloha č. 1). Ta, kromě stanovení postupu při určování rozsahu kulturních památek a způsobu jejich evidence dle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči (dále jen „zákon č. 20/1987 Sb.“), také rekapituluje pravidla daná zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, ohledně nahlížení na součástí nemovitostí (pozemků i staveb) a pravidla, platná při trvalém oddělování částí kulturních a národních kulturních památek (dále též „KP a NKP“) a jejich přesunům na jiné místo.
- 1.2 Směrnice stanovuje závazná pravidla pro aplikaci Metodiky v NPÚ.

2 ZÁKLADNÍ POVINNOSTI PRACOVIŠŤ PRO ŘÁDNOU APLIKACI METODIKY V PRAXI

2.1 Povinnosti GnŘ:

- 2.1.1 Vedoucí odboru evidence a dokumentace (dále jen „ED“) zajišťuje, aby se při vydávání oficiálních informací z Ústředního seznamu kulturních památek České republiky (dále jen „ÚSKP“) mimo NPÚ (výpisů z ÚSKP a sdělení o památkové ochraně) postupovalo dle pravidel, která určuje Metodika.
- 2.1.2 Vedoucí odboru ED je povinen v případě zásadních nejasností při aplikaci Metodiky na konkrétní příklad v praxi zajistit v součinnosti s odborem památkové péče Ministerstva kultury (členy Pracovní skupiny pro projednávání problematických otázek vedení ÚSKP) správný výklad Metodiky.
- 2.1.3 Dojde – li k zastarání Metodiky vůči aktuální judikatuře či znění dotčených zákonů, je vedoucí odboru ED ve spolupráci s odborem právní služby povinen o této skutečnosti informovat náměstků pro památkovou péči (dále jen „NPP“) za účelem předání podnětu ke změně Metodiky Ministerstvu kultury.
- 2.1.4 Vedoucí odboru ED je povinen v případě nesouladu mezi zněním Metodiky a souvisejícími aktuálně platnými vnitřními předpisy NPÚ pro vedení ÚSKP a navrhování kulturních památek a chráněných území provést výklad obou vnitřních předpisů. Jestliže se ani výkladem nepodaří nesoulad odstranit, má přednost ustanovení Metodiky. Vedoucí odboru ED je v takovém případě povinen navrhnout NPP změnu příslušného vnitřního předpisu, kterým bude rozpor odstraněn.
- 2.1.5 Vedoucí oddělení evidence nemovitých kulturních památek/movitých kulturních památek (dále „ENP/EMP“), konkrétně oddělení ENP pro nemovité KP a NKP, památkové rezervace a zóny a ochranná pásma (dále jen „PR, PZ a OP“) a oddělení EMP pro věci movité a „vnitřní součásti nemovitosti“) je povinen zajistit, aby oficiální informace z ÚSKP mimo NPÚ byla zpracovávána vždy v souladu s Metodikou.¹
- 2.1.6 Vedoucí oddělení geografických informačních systémů je povinen zajistit, aby prostorová data ÚSKP byla poskytována vždy v souladu s Metodikou.
- 2.1.7 Vedoucí oddělení památkových informačních systémů je povinen zajistit v případě potřeby příslušné změny v evidenční databázi Památkový katalog.

¹ Podrobně řeší aktuálně platná Směrnice pro vedení Ústředního seznamu kulturních památek ČR.

2.1.8 Vedoucí odboru památkové péče (dále jen „PP“) je povinen zajistit, aby v odborných vyjádřeních dle zákona č. 20/1987 Sb. pro závazná stanoviska/rozhodnutí výkonných orgánů státní památkové péče byla aplikována pravidla, která určuje Metodika zejména v bodech 2.4.1. „Platnost pravidel občanského zákoníku“ a 2.4.4. „Kulturní památka – stavba“ (součásti stavby, nástavba, přístavba, problematika oddělovaných prvků a jejich nahrazení kopií).

2.2 Povinnosti ÚOP:

2.2.1 Vedoucí odborů evidence a dokumentace a informačních systémů (dále jen „EDIS“) jsou povinni zajistit, aby se při revizi dat v Památkovém katalogu postupovalo dle pravidel, která určuje Metodika.

2.2.2 Vedoucí odborů EDIS poskytují svým zaměstnancům konzultace o nejasnostech v rozsahu KP, NKP, PR, PZ a OP v jejich kraji vždy v souladu s Metodikou.

2.2.3 Vedoucí odborů PP jsou povinni zajistit, aby v odborných vyjádřeních dle zákona č. 20/1987 Sb. pro závazná stanoviska/rozhodnutí výkonných orgánů státní památkové péče byla aplikována pravidla, která určuje Metodika zejména v bodech 2.4.1. „Platnost pravidel občanského zákoníku“ a 2.4.4 „Kulturní památka – stavba“ (součásti stavby, nástavba, přístavba, problematika oddělovaných prvků a jejich nahrazení kopií).

2.3 Povinnosti ÚPS:

2.3.1 Vedoucí odborů správy a prezentace kulturního majetku jsou povinni zajistit, aby při podávání žádostí o závazná stanoviska/rozhodnutí dle zákona č. 20/1987, Sb. (a to dle §14 odst. 1 k obnovám KP/NKP, dle §14a k restaurování KP/NKP a dle § 18 k trvalým přesunům KP/NKP) byla aplikována pravidla, která určuje Metodika zejména v bodech 2.4.1. „Platnost pravidel občanského zákoníku“ a 2.4.4. „Kulturní památka – stavba“ (součásti stavby, nástavba, přístavba, problematika oddělovaných prvků a jejich nahrazení kopií).

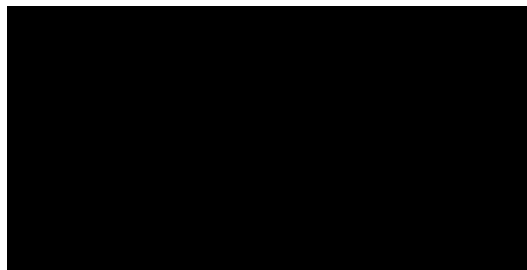
3 OBSAH METODIKY

- 3.1 V první části Metodiky je uveden stručný přehled důležitých historických souvislostí.
- 3.2 Druhá část Metodiky se zabývá problematikou určování rozsahu KP a NKP a vymezení PR, PZ a OP. Uvádí základní pojmy a pravidla památkové péče ve vazbě na dřívější i aktuálně platné právní předpisy. Vysvětluje pojem součásti věci a řeší problematiku trvalých přesunů těchto součástí a jejich evidence.
- 3.3 Ve třetí části se Metodika zabývá problematikou určování vlastnictví KP (jak historicky, tak hlavně u věcí neevidovaných v katastru nemovitostí), které je častým předmětem dotazů (např. při otázce financování obnovy drobných památek).
- 3.4 Ve čtvrté části pak Metodika velmi stručně shrnuje zásady pro navrhování, prohlašování a rušení KP/NKP.²

² Podrobně řeší aktuálně platná Směrnice pro navrhování KP/NKP/PR/PZ/OP.

4 ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

4.1 Tato směrnice nabývá účinnosti dnem podpisu.

Ing. arch. Naděžda Goryczková
generální ředitelka

**Metodika určování rozsahu
kulturních památek
a způsob jejich evidence**

V Praze dne 16. 2. 2023.

Obsah

Přehled použitých zkratk	4
Citované právní předpisy a usnesení vlády, užití zkratky:	5
Úvod	7
1 Část: Vývoj ochrany a evidence kulturních památek	8
1.1. Vývoj evidence a ochrany památek na našem území do r. 1918	8
1.2. Evidence a ochrana památek od vzniku samostatného Československa do r. 1958	8
1.3. Evidence podle PamZ č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách	9
1.4. Příprava nového památkového zákona a tzv. Generální aktualizace	10
1.5. Evidence podle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči	10
1.6. Počítačová evidence památek MonumIS a MonumNet	11
1.7. Obnova identifikace kulturních památek (Reidentifikace kulturních památek, REI)	11
1.8. Prohlašování kulturních památek a správní řád	12
1.9. Elektronická evidence památek od roku 2016 - Památkový katalog	13
2. Část: Metodika určování rozsahu KP/NKP/PR/PZ/OP	14
2.1. Úvod a základní východiska	14
2.2. Základní pojmy a pravidla	14
2.2.1. Kulturní památka dle PamZ č. 22/1958 Sb.	14
2.2.2. Kulturní památka dle PamZ č. 20/1987 Sb.	14
2.2.3. Evidence státních seznamů kulturních památek	15
2.2.4. Evidence Ústředního seznamu kulturních památek	16
2.2.5. Určování data počátku ochrany	17
2.2.6. Názvy památek	18
2.2.7. Specifické formy zápisu a prohlášení KP	18
2.3. Závazné odborné evidenční podklady (listinné)	19
2.3.1. Dle PamZ č. 22/1958 Sb.:	19
2.3.2. Dle PamZ č. 20/1987 Sb.:	20
2.4. Obecné zásady pro určování rozsahu kulturních památek	20
2.4.1. Platnost pravidel občanského zákoníku	20
2.4.2. Kulturní památka movitá	21
2.4.3. Kulturní památka – pozemek	22
2.4.4. Kulturní památka - stavba	24
2.4.5. Nemovité archeologické kulturní památky	28
2.4.6. Jeskyně, doly, lomy	29
2.4.7. Hřbitovy, hroby a hrobky	29
2.4.8. Dopravní stavby	30
2.4.9. Vodní díla (kanály, přehrady, zdymadla apod.)	31
2.5. Východiska pro určování rozsahu zapsaných památek	31

2.5.1.	Dokumenty státních seznamů a jejich interpretace:.....	31
2.5.2.	Kulturní památky evidované na základě výnosů o prohlášení MPR.....	32
2.5.3.	Kulturní památka jako areál/soubor - GA.....	32
2.5.4.	Stavby a budovy ve vazbě na pozemek KP.....	34
2.5.5.	Pozemky	34
2.5.6.	Problematika „měšťanských (městských) domů“	35
2.5.7.	Městské opevnění/hradby	36
2.5.8.	Rozsah kulturních památek na základě nového poznání:	36
2.6.	Východiska určování rozsahu prohlášených KP/NKP	36
2.6.1.	Rozhodnutí ministerstva kultury o prohlášení za KP.....	36
2.6.2.	NKP – nařízení vlády	37
2.6.3.	Vymezování kulturních památek.....	38
2.7.	Určování hranic chráněných území	40
2.8.	Problematika ochranných pásem.....	40
2.8.1.	Ochranné pásmo dle §5 PamZ č. 22/1958 Sb.....	41
2.8.2.	Ochranné pásmo dle § 17 PamZ č. 20/1987 Sb.....	41
2.9.	Definice a pojmy.....	41
2.9.1.	Stavby a pozemky	41
2.9.2.	Pohřebnictví	42
2.9.3.	Vodní díla.....	43
2.9.4.	Pozemní komunikace.....	44
2.9.5.	Věci a součásti věci v kontextu občanských zákoníků	45
2.9.6.	Doly a lomy	46
3.	Část: Určování vlastnictví.....	48
3.1.	Úvod.....	48
3.2.	Vlastnictví staveb.....	48
3.2.1.	Vlastnictví staveb před r. 1951	48
3.2.2.	Vlastnictví staveb v letech 1951 - 2013	48
3.2.3.	Vlastnictví staveb od r. 2014	49
3.2.4.	Problematika rozdílného vlastnictví součástí nemovitostí u sakrálních objektů,	49
3.2.5.	Vlastnictví pohřebišť (hřbitovů), hrobových míst, hrobek a hrobového zařízení.....	50
3.2.6.	Vlastnictví pozemních komunikací a mostů	50
3.2.7.	Věc opuštěná	51
4	Část: Navrhování, prohlašování a rušení kulturních památek.....	52

Přehled použitých zkratk

ČSR	Československá republika
ČR	Česká republika
čj.	číslo jednací
čp.	číslo popisné
ED GnŘ	odbor evidence a dokumentace generálního ředitelství NPÚ
EDIS	odbor evidence, dokumentace a informačního systému ÚOP
ESS	elektronická spisová služba NPÚ
GA	Generální aktualizace státních seznamů nemovitých kulturních památek
KN	Katastr nemovitostí České republiky
KNV	Krajský národní výbor
KP	kulturní památka
KP zapsaná	kulturní památka zapsaná do Státního seznamu dle zákona č. 22/1958 Sb.
KP prohlášená	kulturní památka prohlášená dle zákona č. 20/1987 Sb.
KSSPPOP	Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody
KÚ	Krajský úřad
KZ	katastrální zákon
ministerstvo	Ministerstvo kultury, Ministerstvo školství a kultury
MovKP	movité kulturní památky
NemKP	nemovité kulturní památky
NKK	Národní kulturní komise pro správu státního kulturního majetku
NKP	Národní kulturní památka
NP	nadzemní podlaží
NPÚ	Národní památkový ústav
SD	památka zapsaná na seznam světového kulturního a přírodního dědictví
NZ	nárazníková zóna památky zapsané na seznam světového kulturního a přírodního dědictví
ONV	Okresní národní výbor
ORP	obec s rozšířenou působností
OP	ochranné pásmo
OÚ	Obecní úřad
OZ	občanský zákoník
parc. č.	parcelní číslo
PK	Památkový katalog
PR	památková rezervace
PZ	památková zóna
prohlášení	prohlášení za kulturní památku
r.	rok
r. č.	rejstříkové číslo ÚSKP
SÚPP	Státní ústav památkové péče
SÚPPOP	Státní ústav památkové péče a ochrany přírody
státní seznam	Státní seznam kulturních památek
ÚSKP	Ústřední seznam kulturních památek České republiky

Citované právní předpisy a usnesení vlády, užitá zkratky:

číslo předpisu
(použitá zkratka)

přesný název předpisu, jeho účinnost - **účinné tučně**

Zákon č. 946/1811 Sb.	<i>Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie</i> , v překladu <u>obecný zákoník občanský</u> , účinnost od 1. 1. 1812, pro ČSR převzatý recepční normou, v občanském právu platný do 31. 12. 1950
Zákon č. 11/1918 Sb.	Zákon ze dne 28. října 1918 <u>o zřízení samostatného státu československého</u> , tzv. recepční norma, účinnost od 28. 10. 1918
Zákon č. 137/1946 Sb.	Zákon ze dne 16. května 1946 <u>o Národních kulturních komisích pro správu státního kulturního majetku</u> , účinnost 18. 6. 1946 - 3. 5. 1958
Zákon č. 141/1950 Sb. (OZ č. 141/1950 Sb.)	<u>Občanský zákoník</u> ze dne 25. října 1950, účinnost 1. 1. 1951 - 31. 3. 1964
Zákon č. 41/1957 Sb.	Zákon ze dne 5. července 1957 <u>o využití nerostného bohatství (horní zákon)</u> , účinnost 1. 1. 1958 - 01. 07. 1988
Zákon č. 22/1958 Sb. (PamZ č. 22/1958 Sb.)	Zákon ze dne 17. dubna 1958 <u>o kulturních památkách</u> , účinnost 3. 5. 1958 - 31. 12. 1987
Zákon č. 54/1959 Sb.	Zákon ze dne 9. července 1959 <u>o muzeích a galeriích</u> , účinnost 1. 8. 1959 - 12. 5. 2000
Zákon č. 65/1960 Sb.	Zákon ze dne 25. května 1960 <u>o národních výborech</u> , účinnost 12. 6. 1960 - 31. 12. 1966
Zákon č. 40/1964 Sb. (OZ č. 40/1964 Sb.)	<u>Občanský zákoník</u> ze dne 26. února 1964, účinnost 1. 4. 1964 - 31. 12. 2013
Zákon č. 69/1967 Sb.	Zákon ze dne 29. června 1967 <u>o národních výborech</u> , účinnost od 1. 1. 1968, zrušen k 24. 11. 1990
Zákon č. 71/1967 Sb.	Zákon ze dne 29. června 1967 <u>o správním řízení (správní řád)</u> , účinnost od 13. 7. 1967 – 31. 12. 2005
Zákon č. 20/1987 Sb. (PamZ č. 20/1987 Sb.)	Zákon ze dne 30. března 1987 <u>o státní památkové péči</u> , účinnost od 1. 1. 1988
Zákon č. 44/1988 Sb.	Zákon ze dne 19. dubna 1988 <u>o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon)</u> , účinnost od 1. 7. 1988
Zákon č. 509/1991 Sb.,	Zákon ze dne 5. listopadu 1991, kterým <u>se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník</u> , účinnost 1. 1. 1992 - 1. 1. 2014
Zákon č. 114/1992 Sb.	Zákon České národní rady ze dne 19. února 1992 <u>o ochraně přírody a krajiny</u> , účinnost od 01. 06. 1992
Zákon č. 265/1992 Sb.	Zákon ze dne 28. dubna 1992 <u>o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem</u> , účinnost 1. 1. 1993 - 31. 12. 2013
Zákon č. 344/1992 Sb.	Zákon České národní rady ze dne 7. května 1992., <u>o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon)</u> , účinnost 1. 1. 1993 - 31. 12. 2013
Zákon č. 71/1994 Sb.	Zákon ze dne 23. března 1994 <u>o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty</u> , účinnost od 29. 4. 1994
Zákon č. 89/1996 Sb.	Zákon ze dne 14. března 1996, kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 344/1992 Sb., <u>o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon)</u> , a občanský zákoník č. 40/1964 Sb., účinnost od 01. 07. 1996
Zákon č. 13/1997 Sb.	Zákon ze dne 23. ledna 1997 <u>o pozemních komunikacích</u> , účinnost od 1. 4. 1997

Zákon č. 254/2001 Sb.	Zákon ze dne 28. června 2001 <u>o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)</u> , účinnost od 1. 1. 2002
Zákon č. 256/2001 Sb.	Zákon ze dne 29. června 2001 <u>o pohřebnictví a o změně některých zákonů</u> , účinnost od 01. 01. 2002
Zákon č. 122/2004 Sb.	Zákon ze dne 20. února 2004 <u>o válečných hrobech a pietních místech</u> a o změně zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, účinnost od 01. 07. 2004
Zákon č. 500/2004 Sb. (správní řád)	Zákon ze dne 24. června 2004 <u>správní řád</u> , účinnost od 1. 1. 2006
Zákon č. 183/2006 Sb.	Zákon ze dne 14. března 2006 <u>o územním plánování a stavebním řádu, stavební zákon</u> , účinnost od 1. 1. 2007
Zákon č. 89/2012 Sb. (OZ č. 89/2012 Sb.)	Zákon ze dne 3. února 2012 <u>občanský zákoník</u> , účinnost od 1. 1. 2014,
Zákon č. 256/2013 Sb. (katastrální zákon)	Zákon ze dne 8. srpna 2013 <u>o katastru nemovitostí (katastrální zákon)</u> , účinnost od 1. 1. 2014
Zákon č. 303/2013 Sb.	Zákon ze dne 12. září 2013, <u>kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva</u> , účinnost od 1. 1. 2014
Nařízení vlády č. 274/1941 Sb.	Vládní nařízení č. 274/1941 Sb. ze dne 12. 6. 1941, o archeologických památkách
Nařízení vlády č. 112/1951 Sb.	112. vládní nařízení ze dne 11. prosince 1951 o reorganizaci státní památkové péče, účinnost od 1. 1. 1952, zrušeno k 3. 5. 1958
Nařízení vlády č. 55/1954 Sb.	55. vládní nařízení ze dne 19. října 1954 o chráněné oblasti Pražského hradu, účinnost od 16. 12. 1954
Nařízení vlády č. 71/1960 Sb.	71. vládní nařízení ze dne 10. června 1960, o rozšíření pravomoci a odpovědnosti národních výborů a o uspořádání a činnosti jejich orgánů, účinnost od 13. 6. 1960, zrušeno k 1. 1. 1968
Usnesení vlády č. 25/1973	usnesení vlády ČSR ze dne 31. ledna 1973 č. 25 ke koncepci dalšího rozvoje státní památkové péče a k zásadám kategorizace kulturních památek
Usnesení vlády č. 270/1974	usnesení vlády ČSR ze dne 13. listopadu 1974 č. 270 ke zprávě ministra-předsedy Výboru lidové kontroly ČSR o prověrce správy, ochrany a výchovného využívání kulturních památek v ČSR
Výnos úřadu předsednictva vlády čj. 103.262/50	o prohlášení památkových rezervací ze dne 6. 7. 1950
Vyhláška č. 116/1959	116/1959 Ú. I. Vyhláška ministerstva školství a kultury ze dne 9. června 1959 o evidenci kulturních památek
Vyhláška č. 181/1959	Vyhláška ministerstva školství a kultury č. 181/1959 ze dne 9. 9. 1959 o památkových rezervacích, účinnost 22. 9. 1959 - 1. 7. 1988
Vyhláška č. 66/1988 Sb.	Vyhláška č. 66/1988 Sb. ministerstva kultury České socialistické republiky ze dne 26. dubna 1988, kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, účinnost od 1. 7. 1988
(Metodické pokyny č. 1/1961)	Metodické pokyny č. 1/1961 k založení a jednotnému vedení státních seznamů kulturních
(Metodické pokyny 1964)	Metodické pokyny k založení a jednotnému vedení státního seznamu movitých kulturních památek

Úvod

V rejstřících ÚSKP je v současnosti zapsáno na 90 tisíc rejstříkových čísel kulturních památek nepřeberné rozmanitosti, od jednotlivých movitých předmětů (obrazy, sochy, svícny, ...), přes soubory těchto předmětů (jídelní servisy, vybavení lékáren či soubory mobiliářů hradů a zámků), jednotlivé nemovitosti (sochy, kapličky, domy, kostely, zámky, ...), až po rozsáhlé areály (hradů, zámků, průmyslové,) z nichž největší je areál Pražského hradu. Celkový počet jednotlivostí tak nelze ani přesně určit,¹ ale blíží se ke dvěma miliónům.

Také proto není evidence památek jednoduchá, a proto pro ni byla již v minulosti opakovaně určována pravidla. Ta se v průběhu let v návaznosti na další zákony vyvíjela a rovněž jejich výklad nebyl vždy jednotný. Údaje o skutečném rozsahu chráněné věci jsou hlavně u NemKP z dnešního pohledu velmi důležité, a to jak při jejich evidenci, tak při jejich správě a ochraně. Ministerstvo kultury proto uložilo NPÚ zpracovat, za vlastní intenzivní spolupráce, tento souhrnný metodický materiál. Vznikl společnou prací pracovníků odboru památkové péče Ministerstva kultury, Památkové inspekce Ministerstva kultury a pracovníků odboru evidence a dokumentace NPÚ.

Jeho základem byla velmi důkladná analýza všech dostupných materiálů historické evidence napříč republikou², právních předpisů a vyhlášek, metodických pokynů. Materiál je dostupný na intranetu (<https://intranet.npu.cz/znalostni-baze/-/wiki/V%C3%BDchoz%C3%AD+Wiki/Podklady+pro+%C3%9ASKP>), ale chystá se jeho vydání formou samostatné elektronické publikace. Byla rovněž prostudována a v závěrech zohledněna také soudní rozhodnutí, kterými byly již v minulosti některé sporné otázky uzavřeny.

Metodika stanovuje základní pravidla, ale nemůže dát jednoznačnou odpověď na celou širokou škálu otázek a problémů, které se v evidenci KP mohou vyskytovat. V případě přetrvávajících nejasností přísluší výklad metodiky NPÚ, který vede evidenci ÚSKP. Pokud nastane spor mezi vlastníkem a výkladem NPÚ, může vlastník požádat OPP ministerstva o určení rozsahu KP, o kterém ministerstvo vydá deklaratorní rozhodnutí podle § 142 správního řádu. V případě přetrvávajícího sporu je pak oprávněn rozhodnout jedině soud. Pokud nález nejvyššího správního soudu bude v rozporu s přijatými závěry Metodiky, bude tato neprodleně formou dodatku aktualizována.

Tato metodika pouze soustředila všechna východiska, která umožní jednotné posuzování věcí napříč republikou. Jejím cílem je tedy v maximální možné míře minimalizovat nejasnosti a přispět tak ke zkvalitnění výkonu státní správy v oblasti památkové péče.

Uvádí také kompletní přehled právních norem, dotýkajících se historicky či v současnosti problematiky evidence památek s přesnou dobou jejich platnosti a shrnuje důležité definice pojmů ze souvisejících právních předpisů. Vše samozřejmě k datu jejího vydání.

Do metodiky byla rovněž zařazena problematika památkově chráněných území a ochranných pásem. Také pro jejich vymezování musela být stanovena jasná pravidla.

Pro účely této metodiky byly shromážděny často používané odborné termíny a definice pojmů ze souvisejících právních předpisů (stavba, vodní tok, hrob, hrobka apod.) Pro jejich velký rozsah a přehlednost textu jsou vyčleněny do samostatné kapitoly 2.9.

Metodika se ve své třetí části zabývá též určováním vlastnictví památek (jak historicky, tak hlavně u věcí neevidovaných v katastru nemovitostí), které je častým předmětem dotazů (např. otázka financování obnovy drobných památek). Ačkoliv určování vlastnictví není v kompetenci orgánů památkové péče (a v případě sporu rozhoduje soud), existují ve vazbě na platné právní předpisy obecná pravidla, která pomohou na základní otázky odpovědět.

V části čtvrté pak Metodika velmi stručně shrnuje zásady pro navrhování, prohlašování a rušení KP.³

¹ Záleží na tom, zda za jednu věc považujeme např. fotoalbum (dřívější stav), či počítáme i jeho jednotlivé fotografie (současná podrobná evidence).

² Věci velmi pomohl v listopadu 2015 ukončený projekt Integrovaného operačního programu Digitalizace fondů NPÚ (projekt IOP reg. č. CZ.1.06/1.1.00/17.09397), díky kterému byla digitalizována celá kartotéka ÚSKP.

³ Podrobně stanoví samostatný vnitřní předpis NPÚ.

1 Část: Vývoj ochrany a evidence kulturních památek

1.1. Vývoj evidence a ochrany památek na našem území do r. 1918

Vzhledem k tomu, že jednotná státem prosazovaná evidence kulturních památek je dána až zákonem č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách, a s přihlédnutím ke složitosti organizace státní památkové péče před r. 1958, je tento bod jen stručným nástinem, uvádějícím problematiku památkové ochrany a evidence do širších souvislostí.

Císařským rozhodnutím ze dne 31. 12. 1850 byla v rakouské monarchii zřízena při ministerstvu obchodu, průmyslu a veřejných prací Centrální komise pro výzkum a zachování stavebních památek, která položila základy státem podporované památkové péče na našem území. V r. 1859 byla převedena pod ministerstvo kultu a vyučování. Za cíl si mimo jiné kladla⁴ vytváření soupisů památek, zkoumání památek, jejich klasifikaci a určování historické hodnoty. Soupisy byly členěny podle jednotlivých korunních zemí, ve kterých byla vytvářena síť 120 konzervátorů památkové péče. V r. 1872 byla působnost komise rozšířena i na památky movité a byl změněn i její název – Komise k vyhledávání a zachování uměleckých a historických památek. V království Českém byla v r. 1890 založena Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění,⁵ která měla v programu vydávat⁶ Soupisy památek historických a uměleckých v království Českém. Redaktorem tohoto Soupisu byl řadu let okresní konzervátor ThDr. Antonín Podlaha.⁷ V r. 1911 vznikl ve Vídni při komisi Památkový úřad a v r. 1918 ještě před zánikem Rakouska-Uherska byl zřízen odborný Zemský památkový úřad pro České království, jehož činnost následně převzal Státní památkový úřad. Soupisy prováděli odborníci pod vedením konzervátorů až do r. 1937 a jsou dodnes předmětem obdivu pro svou kvalitu a odpovědný přístup k popisu památkového fondu. Celkem byly v českých zemích sepsány památky 52 okresů (z tehdejších 215 tzv. malých okresů).

1.2. Evidence a ochrana památek od vzniku samostatného Československa do r. 1958

Po vzniku první republiky byl ministerstvem školství a osvěty ČSR založen dne 1. 1. 1919 Státní archeologický ústav⁸ pro výzkum archeologických památek, a Státní fotoměřický ústav⁹ pro dokumentaci památek. Jeho účelem bylo pořizování evidence historických a uměleckých památek, zaměřování, fotografování a odlévání kopií s cílem vybudovat dokumentační archiv fotografií, plánů a odlitků památkových objektů.¹⁰ O rok později vznikl Státní památkový úřad (1920–1950). V letech okupace působil v Praze od r. 1939 Památkový úřad s pobočkou v Brně.¹¹ V bezprostředním poválečném období působil na území dnešní ČR dva samostatné památkové úřady, a to Státní památkový úřad v Praze (pro Čechy) a Státní památkový úřad v Brně (pro Moravu a Slezsko). Oba úřady byly ve věcech památkové péče podřízeny ministerstvu školství a osvěty.

V roce 1946 vznikla Národní kulturní komise pro správu státního kulturního majetku,¹² která měla na základě dekretů prezidenta republiky z r. 1945 spravovat zestátněné hrady, zámky a jejich mobiliář. Hlavními úkoly bylo: *výběr, převzetí a správa nejhodnotnějších hradních a zámeckých objektů ve státním vlastnictví určených ke zpřístupnění*,¹³ *výběr, převzetí a správa nejcenějšího mobiliáře a knih ze zkonfiskovaných šlechtických sídel i dalších objektů (základ tzv. černých knih) a nastavení*

⁴ Statut z r. 1854, § 5-6.

⁵ Později byla přejmenována na Českou akademii věd a umění.

⁶ Vycházel nepřetržitě od r. 1897.

⁷ *22. 1 1865, Praha, +14. 2. 1932, Praha; český římskokatolický kněz, teolog, archeolog, historik umění a docent Univerzity Karlovy. Sám byl autorem nebo spoluautorem čtrnácti svazků této základní edice českých památek. Dále sepsal sedm svazků Posvátných míst království Českého, které vyšly česky nákladem Dědictví Sv. Jana Nepomuckého.

⁸ Dnes Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.

⁹ R. 1953 včleněn do Státní památkové správy, od r. 1958 dokumentační útvar Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze.

¹⁰ <http://encyklopedie.vseved.cz/St%C3%A1tn%C3%AD+fotom%C4%9B%C5%99ick%C3%BD+%CC3%BAstav>

¹¹ Právním předpisem umožňujícím konstituovat předměty ochrany bylo vládní nařízení č. 274/1941 Sb., o archeologických památkách.

¹² Vznikla na základě zákona č. 137/1946 Sb., o Národních kulturních komisích pro správu státního kulturního majetku. NKK zajišťovala pouze majetek získaný státem na základě dekretů č. 12/1945 Sb., dekretu č. 108/1945 Sb., a majetek tohoto charakteru, který stát vlastnil již před r. 1945, např. majetek konfiskovaný příslušníkům habsburského rodu v r. 1918, majetek zakoupený apod.

¹³ V první fázi 48 objektů, po r. 1948 navýšen jejich počet na 100.

adekvátního využití převzatých objektů.¹⁴ NKK převzala do r. 1947 do své správy 514 zámků a hradů, z toho 47 stavebních objektů I. kategorie (ve finále se jednalo např. o paláce Kinských, Nostický, Schwarzenberský, hrady Český Šternberk, Karlštejn...),¹⁵ které následně prohlásil ministr školství, věd a kultury za státní kulturní majetek.¹⁶ Kompetenci památkových úřadů se zřízení NKK nedotklo.

V r. 1950 vyhlásila vláda 30 měst za památkové rezervace (z toho 22 na území dnešní ČR).¹⁷ V r. 1954 byla vyhlášena chráněná oblast Pražského hradu vládním nařízením.¹⁸

Situace se zásadně změnila v r. 1952, kdy nařízení vlády č. 112/1951 Sb., o reorganizaci státní památkové péče, určilo, že orgány památkové péče jsou krajské národní výbory a ministerstvo školství, věd a umění. NKK se stala Ústřední komisí státní památkové péče (poradním sborem ministra, který se nikdy nesešel) a památkové úřady v Praze a Brně byly změněny na památkové ústavy se subordinovaným postavením a kompetencemi. Krátce nato byla v březnu 1953 zřízena (opatřením ministra školství a osvěty) nová instituce, která dostala v květnu téhož roku název Státní památková správa v Praze. Státní památková správa po ukončení činnosti NKK převzala její úkoly. Období nejasností ohledně kompetencí a posláním ukončil až zákon č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách, který ustanovil Státní ústav památkové péče a ochrany přírody (1958–1990), jehož posláním bylo vytvářet odborně metodickou, vědecko-výzkumnou a informační základnu oboru památkové péče a ochrany přírody. SÚPPOP převzal jak posláním a funkce, tak i bohaté dokumentační fondy (fotografické, plánové, studijní atd.) zaniklých institucí.¹⁹ Nebyl však orgánem památkové péče, tím byly národní výbory a ministerstvo.

1.3. Evidence podle PamZ č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách

Komplexní zákon k ochraně KP vešel v účinnost dne 3. 5. 1958. Vycházel z předpokladu, že KP je vše, co objektivně splňuje znaky, definované v § 2 zákona.²⁰ Tento kulturní statek se stal KP *ex lege*.²¹ Nemusel být věcí v právním smyslu, ale i entitou tvořící jen část věci (např. průčelí domů, vjezdové brány, portály apod.), nebo naopak celkem, který měl historickou, významovou a estetickou souvislost a podílel se na souhrnné památkové hodnotě tohoto souboru (např. r. č. 44532/1-349 celnice Ungelt – 18 měšťanských domů soustředěných kolem průchozího dvora). Památky se zapisovaly do státních seznamů, vedených podle krajů, z evidenčních důvodů a chráněny byly i památky do těchto seznamů nezapsané (§ 7).²² V případě pochybností měl o tom, zda věc naplňuje znaky KP, a je tedy památkou *ex lege*, rozhodnout KNV (§ 2, odst. 3).²³

Vláda pak rozhodovala o tom, které nejvýznamnější KP se stanou NKP a vyhlášovala také PR.

Ze studia starších spisů vyplývá, že tehdejší politická moc počítala s konečným počtem KP, o prohlubování stavu poznání a nabývání památkové hodnoty u dalších věcí a kulturních statků v čase se zřejmě neuvažovalo. Proto bylo na počátku 60. let v hlavních úkolech KNV jako zřizovateli nařízeno odborným organizacím „dokončit“ seznamy NemKP a to ve velmi krátkém horizontu (1961–1962).

¹⁴ Dr. Zdeněk Wirth, který byl předsedou této komise, napsal: „Úkol Národní kulturní komise bude rozsáhlý a zodpovědný. Povede státní kulturní majetek v evidenci, zajistí jej, převezme do své správy, zorganizuje tuto správu a jeho udržování v řádném stavu ve spolupráci s odbornými úřady, ústavy a institucemi, a využije vhodně a podle programu tohoto majetku ve prospěch vědy a umění“.

¹⁵ Bc. Lenka Šůkalová, DiS., VZNIK A VÝVOJ EXPOZIC NA ZÁMČÍCH V RÁJCI NAD SVITAVOU A VE VALTICÍCH, Magisterská diplomová práce.

¹⁶ Tuto kategorii však PamZ č. 22/1958 v r. 1958 zrušil a přiklonil se k pojmu kulturní památka.

¹⁷ Výnos úřadu předsednictva vlády čj. 103.262/50 o prohlášení památkových rezervací.

¹⁸ Nařízení vlády č. 55/1954 Sb., o chráněné oblasti Pražského hradu.

¹⁹ Pro přehled ještě pozdější následovníci: Státní ústav památkové péče (SÚPP, 1990–2002), Národní památkový ústav (NPÚ ÚP, od 2003 dosud).

²⁰ „Památkou je kulturní statek, který je dokladem historického vývoje společnosti, jejího umění, techniky, vědy a jiných oborů lidské práce a života, nebo jest jím dochované historické prostředí sídlištních celků a architektonických souborů, anebo věc, která má vztah k význačným osobám a událostem z dějin a kultury. Za kulturní památku se považuje také soubor kulturních statků a věcí, i když některé z nich nejsou památkami.“

²¹ Pekárek, M. a kol.: Právo životního prostředí, 2. díl, Masarykova univerzita v Brně, 1998, str. 309.

²² Důvodová zpráva k § 2 (4. odstavec textu) říká: Ustanovení odstavce 3 (§ 2 zákona) vychází z předpokladu, že v převážné většině případů je nesporné, že jde o památky. Jde především o movité památky, které jsou uloženy v muzeích, galeriích, archivech, knihovnách, státních hradech a zámčích apod. Avšak i pokud jde o památky nemovité, bylo již za dosavadní činnosti památkových orgánů, zejména v posledních letech, dostatečně objasněno a dosaženo ve většině případů také shody o tom, které objekty je třeba považovat za kulturní památky. Jenom tam, kde by vznikly pochybnosti, rozhodne o povaze předmětu výkonný orgán krajského národního výboru po vyjádření Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody.

²³ Věcná příslušnost k vedení řízení o zápisu do státního seznamu kulturních památek se v letech 1958 – 1987 změnila, viz 2.2.3.

Úroveň zpracování úkolu pak bohužel této rychlosti odpovídala. Kvalita záznamů závisela na erudici a rozhledu zpracovatelů a při účasti řady nedostatečně kvalifikovaných externích pracovníků byla pak velmi nevyvážená. Přesná evidence navíc pro vlastní ochranu KP nebyla důležitá, památky byly chráněny *ex lege*, a tak nebyla metodika často dodržována. V první největší vlně zápisů, byl k 31. 12. 1964 zapsán základní fond, čítající 22196 NemKP, na který se následně soustředila pozornost státní památkové péče. Poté byly cyklicky předkládány ONV (školským a kulturním komisím nebo odborům kultury) seznamy dalších KP připravených k zápisu do státního seznamu. Orgány památkové péče zápis jako celek projednaly a usnesením, rozhodnutím nebo i jen vzetím na vědomí zápis opět jako celek, až na výjimky, kdy došlo k vyřazení některých návrhů, schvalovaly.²⁴ Zatímco ve státních seznamech NemKP se měly zaevidovat všechny NemKP v jednotlivých krajích, ve státních seznamech MovKP se evidovaly pouze KP ve vlastnictví státu, církví a organizací. Soukromý majetek se neevidoval, stejně jako MovKP ze sbírek muzeí a galerií (ty spadaly pod působnost jiného zákona²⁵). Převážnou část zapsaných MovKP proto tvoří mobiliáře církevních objektů. Teprve s PamZ č. 20/1987 Sb. se začaly prohlašovat za KP i movité věci „světské“. Práce na státních seznamech MovKP začaly s výrazným zpožděním. K 31. 12. 1964 do nich bylo zapsáno pouze 51 MovKP.

1.4. Příprava nového památkového zákona a tzv. Generální aktualizace

V tehdejší praxi socialistické zákonnosti se brzy ukázalo, že vstřícnost zákona a ochrana všech kulturních statků *ex lege* je neúnosná a mnohdy přesahuje i možnosti oboru památkové péče (dané např. poválečným nedostatkem kvalifikovaných odborníků). Na základě stížností politických orgánů proběhla kontrola výkonu památkové péče prováděná Výborem lidové kontroly a důsledkem její zprávy bylo kromě jiného vyhlášení tzv. Generální aktualizace státních seznamů nemovitých kulturních památek jako součásti příprav na přijetí nového památkového zákona. GA byla zahájena v r. 1984 a dokončena v závěru r. 1987 v souběhu s přijetím PamZ č. 20/1987 Sb. Proběhla formálně na základě usnesení vlády ČSR č. 25/1973 a č. 270/1974 jako aktualizace státních seznamů dle jednotných metodických pokynů²⁶ vydaných SÚPPOP v souladu s § 6 prováděcí vyhlášky č. 116/1959.²⁷ Pro schválení výsledků GA a jejich zavedení do státních seznamů byl stanoven postup třístupňové kontroly – na úrovni okresů, krajů a ministerstva. Vyhlášeným cílem GA bylo zprecizování evidence NemKP včetně jejich rozsahu (např. uvedení památkové ochrany v evidenci nemovitostí, dnešním KN) a aktualizace údajů o stavu památkového fondu. Pravidla GA neumožňovala generovat nové KP ani rozšiřovat či zužovat jejich rozsah, nebo ochranu rušit (upuštění od ochrany bylo dle § 13 PamZ č. 22/1958 Sb. výlučně v kompetenci ministerstva).

Podle pokynů vydaných ke GA bylo možné urbanisticky a historicky funkčně související jednotlivé NemKP sdružit do tzv. areálu (viz. 2.5.3) pod jedno rejstříkové číslo. Vzhledem ke společenské situaci, za níž byla GA prováděna (tlak na snížení počtu památek), často vznikala účelová spojení, která deklarované vazby nemají. Přestože byly pro provádění GA stanoveny jednotné metodické pokyny, realizace a konečné výstupy se v praxi v jednotlivých krajích lišily jak ve formálním zpracování,²⁸ tak v kvalitě obsahu.

Výsledky GA jsou nedílnou součástí státních seznamů vedených do konce r. 1987.

1.5. Evidence podle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči

PamZ č. 20/1987 Sb. (účinný od 1. 1. 1988) přinesl několik zásadních odlišností. Památky přestaly být chráněny *ex lege*, KP se mohly stát až na základě právní moci rozhodnutí ministerstva. Dále již měly být vymezovány jen jako věc v právním slova smyslu podle OZ č. 40/1964 Sb. (tj. u NemKP jen jako

²⁴ Velmi často není seznam zapisovaných kulturních památek ani součástí vlastního aktu orgánu památkové péče.

²⁵ Zákon č. 54/1959 Sb., o muzeích a galeriích.

²⁶ Pokyny pro generální aktualizaci státního seznamu nemovitých kulturních památek spojenou s prostorovou identifikací a převodem některých údajů na automatizované zpracování v MonumIS, SÚPP, Praha, 1984.

²⁷ Odbory školství a kultury rad krajských národních výborů jsou povinny dbát, aby seznamy byly vedeny jednotným způsobem podle podrobných metodických pokynů vypracovávaných SÚPPOP.

²⁸ Např. hl. m. Praha má, jako jediný kraj, popisné informace o památce uvedeny formou souvislého odborného textu (tzv. Základní schémata), nikoliv na formuláři GA.

pozemek nebo stavba)²⁹, popř. jejich soubory. Dle § 42 odst. 1 PamZ č. 20/1987 Sb., jsou KP *kulturní památky zapsané do státních seznamů podle dřívějších právních předpisů* a dle § 42 odst. 2 PamZ č. 20/1987 Sb. se za národní kulturní památky, památkové rezervace a ochranná pásma považují národní kulturní památky, památkové rezervace a ochranná pásma prohlášená či zřízená podle dřívějších právních předpisů. Dále dle § 42 odst. 4 PamZ č. 20/1987 Sb. *Movité kulturní památky a národní kulturní památky podle zákona Slovenské národní rady o státní památkové péči, jsou-li na území České republiky, se považují za kulturní památky a národní kulturní památky.* Podrobněji viz 2.2.2.

Změny, které přinesl PamZ č. 20/1987 Sb. pronikaly do praxe velmi těžko. Nově zavedený Ústřední seznam kulturních památek České republiky, který měl nahradit krajské státní seznamy, vznikl dlouhou dobu a s velkými potížemi. Prováděcí vyhláška³⁰ k PamZ č. 20/1987 Sb., která v základních obrysech vymezovala obsah ÚSKP, nabyla účinnosti až 1. 7. 1988, zanedbatelné nebyly ani problémy technické. Proto se na KSSPPOP i nadále zapisovalo do rejstříků státních seznamů. ÚSKP byl nejprve veden jako „součet“ státních seznamů (jednotlivým krajským rejstříkovým řadám bylo předřazeno před pomlčkou číslo kraje) a nově prohlášené KP se zapisovaly jako „pokračování“ regionálních řad. Stejnopisy rejstříků byly z jednotlivých KSSPPOP postupně předány tehdejšímu SÚPPOP.

1.6. Počítačová evidence památek MonumIS a MonumNet

Počítačové zpracovávání dat evidence památkového fondu se připravovalo dlouhou dobu. Program, který vznikl, měl obsáhnout celou šíři problematiky evidence včetně vazeb na celostátní informační systém a na informace z KN. Počítačový rejstřík ÚSKP začal reálně fungovat od ledna r. 1995. Byly do něj vloženy KP zapsané ve státních seznamech a postupně zapisovány nově prohlašované KP, vše v nové číselné řadě, počínající číslem 10001. Čísla nižší byla vyhrazena NKP, PR, PZ, OP, SD. O zápisu do ÚSKP byly SÚPP vyrozumívány vedle vlastníků také prvoinstanční orgány a KSSPPOP. Hned po prvním vyrozumění se zvedla vlna odporu z KSSPPOP, protože nové číslování z jejich pohledu způsobilo diskontinuitu mezi státními seznamy a ÚSKP. Celostátní číslování bylo zavedeno podle PamZ č. 20/1987 Sb., vyžadující centralizaci evidence a nový zápis do ÚSKP u KP zapsaných do státních seznamů, na jejichž předchozí r. č. bylo v ÚSKP důsledně odkazováno. Evidenční karty, dokumentace, spisy a přílohy, které zůstávaly nadále dokladem o zápisu KP ve státním seznamu, byly většinou evidovány podle r. č. státních seznamů a uspořádány lokačně. Po delších diskusích vydalo nakonec ministerstvo dne 18. 2. 1997 pod čj. 8265/96 (účinnost od 1. 3. 1997) pokyn k vedení ÚSKP, který byl k témuž datu v ÚSKP aplikován, včetně rozšířené podoby r. č. složeného z pětimístného (počítačem generovaného) „nového“ čísla, za lomítkem bylo číslo kraje, pomlčka a pořadové číslo státního seznamu. Tato podoba r. č. byla přidělována KP až do konce r. 2002. Od 1. 1. 2003, kdy vstoupila v platnost reforma veřejné správy, kterou vznikly kraje v jiném počtu a rozsahu než kraje z r. 1960,³¹ bylo přistoupeno ke změně tvaru r. č. nově prohlašovaných KP, které je nadále už pouze jednoduché, šestimístné, počínaje číslem 100001. Do databáze MonumIS bylo od 10. 1. 2003 možné veřejně nahlížet prostřednictvím aplikace MonumNet.³²

1.7. Obnova identifikace kulturních památek (Reidentifikace kulturních památek, REI)

Evidence KP, zvláště pak přesné vymezení jejich souborů, se už v 90. letech minulého století ukazovala jako nedostatečná. Údaj o památkové ochraně nemovitosti často nebyl (a bohužel dosud vždy není) v KN správně či vůbec vyznačen. *Neúnosnost takové situace vedla k rozhodnutí provést obnovu*

²⁹ Důvodová zpráva k PamZ č. 20/1987 Sb. říká: *V § 2 odst. 1 zákona se stanoví výraznější pojmové znaky kulturní památky jako určující kritéria pro prohlášení věci, která tyto znaky vykazuje, za kulturní památku. Pojem kulturní památky bude zahrnovat jednotlivé movité věci a jejich soubory, nemovité věci, stavby, soubory staveb, pozemky, historické zahrady a parky, území sídel, nebo části kulturní krajiny, archeologické lokality apod. Kulturními památkami jsou věci, popřípadě jejich součásti a příslušenství ve smyslu občanského zákoníku (§ 119 až 121 odst. 1 a 2).*

³⁰ Prováděcí vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči

³¹ Některá současná krajská pracoviště odborné organizace by musela vést i tři regionální řady.

³² Po spuštění nového evidenčního systému Památkový katalog (30. 11. 2015) přestala být k 31. 12. 2016 aktualizována a následně byla i z technických důvodů ponechána jen jako archivní pro vnitřní potřeby NPÚ.

identifikace nemovitých kulturních památek v České republice. Projekt tohoto úkolu byl připravován zhruba rok. Finanční prostředky na něj byly zajištěny odborem památkové péče ministerstva jednak z programové podpory výzkumu a vývoje, jednak přímo ze státního rozpočtu. Plnění úkolu probíhalo v letech 2000-2007³³ a SÚPP ve spolupráci s ministerstvem pro něj vydal Metodiku obnovy identifikace nemovitých kulturních památek v České republice,³⁴ podpořenou předchozími důkladnými rozbory původních zákonných podkladů a doplněnou nezávislou právní analýzou,³⁵ která řešila problematiku součástí věci ve vazbě na občanské právo.

Po porovnání všech podkladů z ÚSKP probíhal výzkum v terénu. Byla ověřována vlastní existence KP, její rozsah a památková hodnota věcí, které ji tvoří, případně umístění drobných objektů na pozemcích. Na základě toho byly podávány na ministerstvo podněty pro zahájení řízení ke zrušení prohlášení za KP, případně návrhy na prohlášení věcí, které ke KP významově patří, ale jejich ochranu nebylo možné opřít o žádný platný právní podklad. Bohužel ani tento úkol, hlavně z důvodů nízké technické připravenosti (chyběly jednotné formuláře, síťový počítačový program na evidenci, program pro grafické zpracování DIKAT P se ukázal slepou uličkou), nepřinesl očekávaný výsledek. Jeho hlavním přínosem bylo ministerstvem schválené metodické sjednocení náhledu na určování rozsahu památkové ochrany, což bylo základem elektronické evidence MonumIS.

Výstupy z REI popisují průběžný stav KP k určitému datu a mají proto pro evidenci KP svůj význam. Správnost interpretace závěrů je ale vždy potřebné individuálně posoudit.

V letech 2005-2011 byla v rámci výzkumných záměrů NPÚ prováděna obnova identifikace u MovKP. Jednalo se především o zjištění, zda se shoduje evidované a skutečné umístění KP, zda má věc dosud památkovou hodnotu, a o aktualizaci dalších údajů (revizi odborných a technických popisů). Tento úkol se z důvodů stálého krácení finančních prostředků a snižování počtu odborných pracovníků podařilo dokončit asi z poloviny, v omezené míře se na něm stále pracuje.

1.8. Prohlašování kulturních památek a správní řád

Rozhodnutí o prohlašování KP nebyla od počátku účinnosti PamZ č. 20/1987 Sb. vydávána v režimu správního řádu.³⁶ Ústavní soud svým nálezením, publikovaným pod č. 240/2005 Sb. pro rozpor s ústavním pořádkem výlukou z užívání správního řádu pro prohlašování KP s účinností od 17. 6. 2005 zrušil. Ústavní soud ve svém nálezu uvedl, že ... *Celá koncepce zákona o státní památkové péči, zrcadlící dobové ideologické axiomy, vychází z naprosté prevalence veřejného (státního) zájmu a popření ochrany práv jednotlivce, v dané souvislosti pak ochrany práva vlastnického. Ústavní soud je si přitom vědom ústavní ochrany kulturního bohatství ve smyslu ochrany veřejného statku (čl. 34 odst. 2 Listiny).* Nadále již nestačila kusá právní úprava z § 3 PamZ č. 20/1987 Sb. Ústavní soud rozhodl, že v řízeních o prohlašování za KP budou aplikovány obecné předpisy o správním řízení. Do té doby jediným opravným prostředkem proti rozhodnutí ministerstva byla žaloba ke správnímu soudu. Od 17. 6. 2005 je možné rozhodnutí o prohlášení napadnout řádným opravným prostředkem, tj. rozkladem. Možnost žalovat u správního soudnictví samozřejmě zůstala zachována. Pro řízení o zrušení prohlášení za KP byla od 1. 7. 2007 zrušena výluka ze správního řádu novelou zákona o státní památkové péči č. 189/2008 Sb.

K otázce platnosti rozhodnutí o prohlášení za KP vydaných od 1. 1. 1988 do 17. 6. 2005 Ústavní soud konstatoval,³⁷ že nemá pochybnosti o tom, že v r. 1997 rozhodnutím o prohlášení učiněný zásah do základního práva tehdejšího vlastníka obrazu na ochranu vlastnictví dle čl. 11 Listiny, resp. do pokojného užívání majetku dle čl. 1 Dodatkového protokolu k Evropské úmluvě o lidských právech, byl proveden ve veřejném zájmu a za podmínek, které stanoví zákon, a že splňoval i vyžadované kritérium přiměřenosti, tj. spravedlivé rovnováhy mezi požadavky obecného zájmu společnosti a požadavky

³³ Zpráva o významném úkolu památkové péče 21. století – o obnově identifikace kulturních památek České republiky, Ing. arch. Dagmar Sedláková, Praha, 2006.

³⁴ Čj. 3.947/2000 ze dne 18. 8. 2000

³⁵ *Evidenční kulturních památek a provedení obnovy jejich identifikace (právní expertiza určení vlastnosti věci ve vztahu k občanskému zákoníku, stavebnímu zákonu a památkovému zákonu, JUDr. J. Svatoňová, Mgr. A. Jungová, JUDr. M. Sobotka, PhD., Praha, prosinec 2002)*

³⁶ PamZ č. 20/1987 Sb. měl v §44 zakotveny výluky z jeho užívání.

³⁷ Ve svém usnesení sp. zn. III. ÚS 3244/15 ze dne 4. 10. 2016.

ochrany základních práv jednotlivce. Skutečnost, že k prohlášení věci za KP došlo do 17. 6. 2005 mimo režim aplikace správního řádu, nemá vliv na platnost a závaznost rozhodnutí. Taková věc se stala a je nadále KP.

Pokud MK v minulosti rozhodlo o zrušení prohlášení KP (např. u stavby, pozemku), která KP nikdy nebyla, pak je rozhodnutí o zrušení prohlášení nulitním právním aktem³⁸.

Pokud MK v minulosti rozhodlo o nezrušení prohlášení KP (např. věci/pozemku), která KP nikdy nebyla, pak se tato věc/pozemek nezrušením KP nestane.

1.9. Elektronická evidence památek od roku 2016 - Památkový katalog

Elektronickou evidenci památek vedenou v systému MonumIS bylo po 20 letech provozu nutno hlavně technologicky výrazně modernizovat. Díky financím z Evropského fondu pro regionální rozvoj prostřednictvím výzvy č. 17 v prioritní ose 1.1 Integrovaného operačního programu, v souladu s myšlenkou celoevropského trendu podpory elektronizace a digitalizace státní správy byl v říjnu 2014 schválen projekt Památkový katalog - Informační systém evidence památek ve vazbě na RUIAN. Projekt byl úspěšně dokončen 30. 11. 2015 a prakticky ihned představen veřejnosti. PK jako informační systém veřejné správy, určený pro výkon agendy A434 - Památková péče (<https://pamatkovykatalog.cz/>) obsahuje v části ÚSKP <https://pamatkovykatalog.cz/uskp> komplexní údaje o KP, NKP, PR, PZ a OP a nad rámec PamZ č. 20/1987 Sb. též údaje o památkách zapsaných na seznam světového kulturního a přírodního dědictví vč. jejich nárazníkových zón.

Aplikace PK umožňuje ke všem evidovaným záznamům (KP, NKP, PR, PZ, OP, SD a NZ) připojení veškeré dokumentace evidované v samostatných aplikacích Integrovaného informačního systému památkové péče. Jedná se o Metainformační systém (<https://iispp.npu.cz/mis>) pro ukládání a správu digitální a digitalizované dokumentace, Tritius pro evidenci a správu dokumentačních fondů, odborných a zámeckých knihoven a Elektronickou spisovou službu pro evidenci a správu spisových dokumentů.

Každý prvek evidovaný v aplikaci PK je lokalizován v katastrální mapě pomocí památkového Geografického informačního systému v podrobnosti bodové identifikace a vymezením rozsahu ochrany na polohopisném podkladu katastrální mapy. Tato prostorová data ÚSKP jsou zpřístupňována prostřednictvím mapových služeb a aplikací Geoportálu památkové péče. (<https://geoportal.npu.cz>). Registrovaným uživatelům umožňuje objednání a stažení dat a jejich využití, např. pro potřeby územního plánování.

PK je též propojen s Informačním systémem o archeologických datech (ISAD).

PK obsahuje také v části nazvané Soupis (<https://pamatkovykatalog.cz/soupis>) údaje o individuálně nechráněných objektech památkového zájmu (např. v PR a PZ, či objektech, které byly předmětem úkolů vědy a výzkumu).

³⁸ Nulita (neboli nicotnost) nyní musí být podle § 77 správního řádu zjištěna a rozhodnutím prohlášena, což učiní správní orgán nadřízený správnímu orgánu, který nicotné rozhodnutí vydal, a to kdykoliv. V daném případě ministr kultury. Na evidenci KP to nemá žádný dopad.

2. Část: Metodika určování rozsahu KP/NKP/PR/PZ/OP

2.1. Úvod a základní východiska

Při určování rozsahu KP/NKP je nutné zajistit si a následně pečlivě a maximálně objektivně vyhodnotit všechny dostupné podklady ÚSKP ve vazbě na skutečnost, zda se jedná o kulturní statek, zapsaný do státních seznamů za účinnosti PamZ č. 22/1958 Sb. (viz 2.2.1), nebo KP/NKP prohlášenou v režimu PamZ č. 20/1987 Sb. (viz 2.2.2).

Pro správné vymezení rozsahu KP/NKP je důležité určit součásti věci podle občanského práva (viz 2.9.5).

Pro vymezení PR/PZ/OP pak jasně interpretovat text příslušných právních norem ve vazbě na tehdy platnou katastrální mapu (viz 2.7 a 2.8).

Evidence z povahy věci nemůže být nikdy hotová, ani kompletní a vždy bude třeba snažit se zachytit stav, který co nejdříve odpovídá realitě. Interpretace rozsahu či změny rozsahu nemůže být libovolná - pravidla jsou dána PamZ č. 20/1987 Sb. a občanským právem.

2.2. Základní pojmy a pravidla

2.2.1. Kulturní památka dle PamZ č. 22/1958 Sb.

Je vymezena v § 2 odst. 1 zákona jako *kulturní statek, který je dokladem historického vývoje společnosti, jejího umění, techniky, vědy a jiných oborů lidské práce a života, nebo jest jí dochované historické prostředí sídlištních celků a urbanistických souborů, anebo věc, která má vztah k významným osobám a událostem dějin a kultury. Za kulturní památku se považuje také soubor kulturních statků a věcí, i když některé z nich nejsou památkami.*

Kulturním statkem se rozuměl i celek tvořený více pozemky a stavbami, vytvářející spolu hodnotu daného kulturního statku. *Za nemovitou kulturní památku se považuje i skupina budov a přilehlých ploch /nádvoří, parků, zahrad apod./, které tvoří historicky spolu související jednotku /např. Valdštejnský palác v Praze, hrad Křivoklát apod./.* Nemovitá kulturní památka může mít podle okolností i několik popisných čísel. *Eviduje se podle popisného čísla hlavní budovy; k ostatním mohou být podle potřeby vyhotoveny doplňkové listy.*³⁹ Kulturním statkem mohl být i soubor movitých věcí, nebo též část věci nebo stavby.⁴⁰

Rozsah zapsané KP vychází z podkladů státního seznamu (dle bodu 2.3.1 včetně upřesnění z GA). Je důležitá správná interpretace zápisu, protože byl proveden za právního stavu, kdy KP byla chráněna *ex lege* a pro výkon památkové péče nebyl akt zápisu podstatný. Ani provedená GA nebo jiné „opravy“ státních seznamů nemohou splňovat dnešní nároky na jednoznačnost a určitost výroku správního rozhodnutí. Podrobněji viz 2.5.

2.2.2. Kulturní památka dle PamZ č. 20/1987 Sb.

Za kulturní památku dle § 2 odst. 1 tohoto zákona *prohlašuje ministerstvo kultury České republiky nemovité a movité věci, popřípadě jejich soubory:*

- a) *kteřé jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické,*
- b) *kteřé mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem.*

Dle jeho odst. 2 *Za podmínek podle odstavce 1 písm. a) nebo b) lze za kulturní památku samostatně prohlásit stavbu, která není samostatnou věcí, nebo soubor staveb; i taková kulturní památka se považuje za nemovitou kulturní památku*⁴¹ a dle odst. 3 *za kulturní památku lze prohlásit soubor věcí nebo staveb, i když některé z nich nevykazují znaky kulturní památky podle odstavce 1.*

³⁹ Metodický pokyn k založení a jednotnému vedení státních seznamů kulturních památek z roku 1961, str. 3 v oddíl II, část 1.

⁴⁰ Typicky např. zápis dům čp. XY z toho jen průčelí.

⁴¹ Úprava dle zákona 303/2013 Sb. platná od 1. 1. 2014.

Ustanovení § 3 odst. 4 PamZ č. 20/1987 Sb. umožňuje ministerstvu v rozhodnutí o prohlášení nemovité věci za KP současně uvést, že výslovně uvedené stavby se kulturní památkou nestávají, ačkoli pozemek, na kterém jsou zřízeny, se za kulturní památku prohlašuje.⁴²

Dle § 42 odst. 1 jsou KP také kulturní památky zapsané do státních seznamů kulturních památek podle dřívějších právních předpisů a dle § 42 odst. 2 se za NKP, PR a OP považují NKP, PR a OP prohlášená či zřízená podle dřívějších právních předpisů.

Dále dle § 42 odst. 4 se za movité kulturní památky a národní kulturní památky považují kulturní památky a národní kulturní památky podle zákona Slovenské národní rady o státní památkové péči, jsou-li na území České republiky.

Rozsudek 9 As 330/2016 – 192 ze dne 7. 2. 2018 dovozuje: Z dikce § 42 odst. 1 zákona o státní památkové péči lze vyčíst tyto podmínky, za jejichž splnění se věc považuje za kulturní památku po 1. 1. 1988:

- existence zápisu ve státních seznamech kulturních památek ke dni 1. 1. 1988,
- provedení zápisu za účinnosti dřívějších právních předpisů,
- zápis věci jako kulturní památky,
- možnost identifikovat zapsanou kulturní památku podle zapsaných údajů ve státních seznamech kulturních památek, případně doprovodných listin (§ 2 vyhlášky č. 116/1959 Ú. I.).

Rozsah prohlášené KP je specifikován v rozhodnutí o prohlášení. V případě, že byla rozhodnutím vymezena KP v rozsahu menším, než je věc, pak platí, vzhledem k presumpci správnosti správního aktu a závaznosti rozhodnutí, rozsah KP uvedený ve výroku rozhodnutí. Podrobněji viz 2.6.

2.2.3. Evidence státních seznamů kulturních památek

K PamZ č. 22/1958 Sb. vydalo ministerstvo dne 9. 6. 1959 prováděcí vyhlášku⁴³, která v § 2 určovala, že státní seznam tvoří kartotéka, sbírka příloh (ta podle potřeby obsahovala také dokumentaci fotografickou, měřičskou, mapovou, modelovou apod.) a rejstřík, tedy všechny části v souhrnu, nikoliv jen rejstřík, který bývá se „seznamech“ často zaměňován, resp. ztotožňován. Vyhláška dále v § 6 odkazovala na povinnost vedení seznamů jednotným způsobem dle podrobných metodických pokynů vypracovávaných SÚPPOP a schválených ministerstvem. Metodické pokyny obsahovaly jak pokyny, vysvětlivky a příklady k vyplňování evidenčních listů kulturních památek, tak vzory tištěných formulářů soupisových i evidenčních listů. Byla připravena jednotná evidenční karta státního seznamu s doplňkovým listem, odlišná pro památky nemovité a movité⁴⁴ a jednotný formát rejstříku. Byla určena pravidla pro identifikaci památky, forma a zpracování identifikační fotografie i obsah a způsob vyplňování jednotlivých 20 rubrik karty. Pravidla pro vlastní zápis do rejstříku určovala, že zápis bude proveden zjednodušenou identifikací kulturního statku, a to pomocí slovního označení jen věci hlavní, a nikoliv úplným výčtem prvků (věcí nebo staveb) tvořících kulturní památku (podrobněji viz 2.5).⁴⁵ Údaje o parcelách KP se běžně nezapisovaly, údaj byl povinný pouze u archeologických lokalit⁴⁶ jako nutné upřesnění místa,⁴⁷ součástí evidence NemKP byl snímek z katastrální nebo pozemkové mapy, popřípadě z jiných mapových operátů, který zachycoval KP, popř. její OP nebo nejbližší okolí s ní pohledově související, u PR pak snímek, zachycující celé její území.

⁴² Za KP lze tedy prohlásit samotný pozemek bez staveb, které jsou jeho součástí - úprava dle zákona 303/2013 Sb. platná od 1. 1. 2014.

⁴³ 116/1959 Ú. I. Vyhláška ministerstva školství a kultury ze dne 9. června 1959 o evidenci kulturních památek.

⁴⁴ Příloha Metodických pokynů obsahovala i jednotný systém pomocného značení k manipulačním účelům: „K rozlišení evidenčních listů kartotéky státního seznamu nemovitých kulturních památek od evidenčních listů státního seznamu movitých památek je seříznut pravý horní roh u evidenčního listu pro nemovitosti, levý horní roh u evidenčního listu pro movitosti. Event. chybné zařazení je signalizováno výčnivajícím rohem.“

⁴⁵ Metodické pokyny, Část A, oddíl II, 3. Rejstřík: „Rejstřík je stručným seznamem památek...obsahuje se zřeteltem ke své matriční povaze pouze nejnmutnější neměnné údaje o památce a o rozhodnutí o jejím zápisu (popř. výmazu) ve státním seznamu.“

⁴⁶ V praxi se bohužel často nedodržovalo.

⁴⁷ Jedním z důvodů odst. 3 PamZ č. 22/1958 Sb. pro takový postup jistě bylo i obtížné získávání podkladů – katastrálních map.

Zápis do rejstříku státního seznamu byl proveden KSSPPOP na základě rozhodnutí o zápisu⁴⁸ příslušného výkonného orgánu NV.⁴⁹ Vedením státního seznamu mohl být (a byl) pověřen KSSPPOP.⁵⁰ V souvislosti s přijetím zákona č. 65/1960 Sb., o národních výborech, a navazujícího vládního nařízení č. 71/1960 Sb., o rozšíření pravomoci a odpovědnosti národních výborů a o uspořádání a činnosti jejich orgánů, došlo k nepřímé novele PamZ č. 22/1958 Sb., v jejímž důsledku byla rozhodovací pravomoc podle § 7 odst. 3 PamZ č. 22/1958 Sb. přenesena z úrovně KNV na úroveň ONV, což dál přetrvávalo i v době účinnosti zákona č. 69/1967 Sb., o národních výborech, a to až do konce účinnosti PamZ č. 22/1958 Sb., tj. do 31. 12. 1987.⁵¹ O zápisu KP do státních seznamů tedy už nerozhodovaly KNV, nýbrž ONV. Ustanovení § 27 odst. 2 zákona č. 69/1967 Sb., určuje stupeň národních výborů, které vykonávají v první instanci pravomoc obecně přiznanou v § 19 téhož zákona všem národním výborům na úseku ochrany KP. Tato úprava tak bezprostředně navazuje na strukturu památkové péče zakotvenou již v počátku šedesátých let.⁵²

Pro MovKP platilo, že *do seznamu movitých památek se zapisují významné movité památky, které jsou trvale na území kraje, pokud nejsou osobním majetkem nebo nejsou uloženy v muzeích, galeriích anebo jiných podobných ústavech.*⁵³ Pravidla pro jejich zápis do státního seznamu upravovaly nejprve obecné Metodické pokyny č. 1/1961, které v únoru r. 1964 doplnily Metodické pokyny k založení a jednotnému vedení státního seznamu movitých kulturních památek. Ty doporučovaly “pro přehlednost” zapisovat jako samostatné movité věci též součásti nemovitosti⁵⁴, i když jejich ochranu jako součást věci, která je ex lege KP, zajišťoval tehdejší OZ. V evidenci státních seznamů tak vznikla situace, kdy dnes některé NemKP mají vnitřní tzv. “movité vybavení” (tedy jak příslušenství - monstrance, kalich atp., tak součásti nemovitosti - varhany, oltáře, křtitelnice, nebo části věci jako vitráže či zazděné kamenné desky) zapsané jako jednotlivé MovKP,⁵⁵ jiné nikoliv.⁵⁶ Oboje umožňovaly tehdy platné právní předpisy a pravidla pro zapisování a vedení státních seznamů. A existují též stavby, které nejsou KP, ale mají zapsané pouze vnitřní “movité vybavení”, které je (a i v době zápisu bylo) jednoznačnou součástí nemovitosti (kulturním statkem, nikoliv věcí z dnešního pohledu).

Příklad: movité vybavení kostela sv. Jana Křtitele ve Lštění, okr. Domažlice – hlavní a boční oltář, kazatelna, vše součástí nemovitosti dřívě zapsané jako samostatné movité předměty.

2.2.4. Evidence Ústředního seznamu kulturních památek

ÚSKP vede odborná organizace státní památkové péče (nyní NPÚ) a dle § 7 PamZ č. 20/1987 Sb. do něj zapisuje KP, NKP, PR, PZ a OP. Od 1. 1. 2016 je evidence ÚSKP vedena elektronicky v databázi Památkový katalog. Součástí ÚSKP jsou státní seznamy KP jednotlivých krajů, vedené podle PamZ č. 22/1958 Sb., tedy KP, NKP, PR a OP dle dřívějších právních předpisů (§ 42 odst. 1, 2, 4).

Dle vyhlášky č. 66/1988 Sb., § 3 odst. 1, je ÚSKP *souborem základních údajů, které určují kulturní památku, národní kulturní památku, památkovou rezervaci a památkovou zónu. Tvoří jej stejnopis o prohlášení věci za kulturní památku, rejstřík, evidenční listy a dokumentace včetně fotografií.* V ÚSKP

⁴⁸ § 7 odst. 3 PamZ č. 22/1958 Sb.

⁴⁹ Odboru školství a kultury rady KNV, resp. od r. 1960 školské a kulturní komise ONV, odboru kultury Národního výboru hl. m. Prahy nebo odboru kultury ONV, pokud byl zřízen, a od r. 1971 rovněž odboru kultury národních výborů měst Brna, Ostravy a Plzně; při GA pak po předchozím protokolárním schválení, resp. potvrzení správnosti a úplnosti údajů, uvedených v tzv. sběrných formulářích, okresní prověřkovou komisí, krajskou prověřkovou komisí a Ústřední hodnotitelskou komisí.

⁵⁰ § 1 odst. 5 vyhlášky č. 116/1959 Ú.l.

⁵¹ Tato skutečnost vyplývá z dobové právní literatury. Lze zmínit např. publikaci *Kultura*, sborník právních předpisů, II. svazek, uspořádal Karel Neumann, Praha, 1963, str. 557, kde je ve vztahu k otázce určení příslušnosti národních výborů v poznámce pod čarou č. 1 uvedeno upřesnění: *Nyní národní výbory a jejich orgány příslušné podle zákona o národních výborech a vládního nařízení č. 71/1960 Sb.*

⁵² To ostatně dokládá i důvodová zpráva k ustanovení § 27 zákona o národních výborech z r. 1967, která uvádí: *... úloha okresního národního výboru je také plně vyjádřena v ustanovení § 27 o jeho působnosti. Okresní národní výbor vykonává řadu důležitých činností, jež směřují k zabezpečování oblastních proporcí a vytváření koncepce všestranného rozvoje okresu v hospodářské, kulturní, zdravotní a sociální výstavbě. Zvláště důležitá úloha připadá okresnímu národnímu výboru při výkonu státní správy. Vykonává ji jako rozhodovací nebo jako odvolací orgán na úsecích správní působnosti národních výborů.*

⁵³ VYHLÁŠKA 116/1959 Ú.l. ministerstva školství a kultury ze dne 9. června 1959 o evidenci kulturních památek.

⁵⁴ Část B, Předměty zápisu.....*Přitom mezi ně z důvodů přehlednější evidence a snazšího určování zahrnujeme i ty, které by některými svými znaky mohly vyvolat pochybnosti, zda mezi ně právem náleží (např. nepřenosné oltáře, architektonické sanktuáře, kamenné křtitelnice, kamna apod.*

⁵⁵ V tom případě se jedná o zdvojený zápis do státního seznamu (často to bývají např. varhany, ale i vitráže).

⁵⁶ V tom případě, i když tyto prvky nejsou uvedeny ve státním seznamu MovKP, jsou součástí nebo částí např. kostela, který je KP, pak jsou rovněž KP.

se uvádějí i *dotčené parcely*⁵⁷ a *vykreslují se hranice v kopiích pozemkových map*. Dle § 3 odst. 2 se v ÚSKP vyznačuje prohlášení za KP/ NKP a vymezení jejího OP, údaj, že se KP nachází na území prohlášeném za PR, PZ nebo v OP. Průběžně se vyznačují změny vlastnictví KP, jejich přemístění, u NemKP také změny jejich užívání (dle § 7 odst. 4 PamZ č. 20/1987 Sb.). Vyznačuje se i zrušení prohlášení věci za KP.

Na ÚSKP navazují další soubory informací, vedené a doplňované ke KP, NKP, PR, PZ, OP, SD a NZ ba i k nemovitostem, které KP nejsou, ale v těchto územích se nacházejí (sbírka plánů, fotografií, spisová agenda, projektová dokumentace, stavebně historické průzkumy, archivní průzkumy atd.) vesměs na papírových nebo jim podobných nosičích.

Pro evidenci MovKP nemá PamZ č. 20/1987 Sb. ani jeho prováděcí vyhláška žádnou speciální úpravu, ani odkaz na kontinuitu platnosti předchozích Metodických pokynů k PamZ č. 22/1958 Sb. Náprava nejednotného způsobu evidence součástí nemovitosti započala sice s nástupem počítačové evidence MonumIS (1995), ale nemohla být uspokojivě dořešena, protože nezávislý právní rozbor problematiky je k dispozici až od ledna 2017.⁵⁸ Problémem je též skutečnost, že NPÚ nemá aktuální přehled nejhodnotnějšího „vnitřního vybavení“, které lze při aplikaci OZ za součásti věci/stavby považovat a které by bylo vhodné mít u KP uvedeno. Ještě dlouho proto budou u některých NemKP umělecky hodnotné součásti nemovitosti uvedeny a u jiných nikoliv.⁵⁹

ÚSKP eviduje také všechny objekty, od jejichž památkové ochrany bylo upuštěno za doby účinnosti PamZ č. 22/1958 Sb. či zrušeno prohlášení za KP dle PamZ č. 20/1987 Sb. V PK jsou označeny odpovídající fázi ochrany. Do této skupiny patří též na 1.800 KP tzv. „pozdě zapsaných“, o kterých soud rozhodl,⁶⁰ že jejich památková ochrana skončila s platností PamZ č. 22/1958 Sb., tedy 31. 12. 1987.

ÚSKP též eviduje (s odpovídající fází ochrany) památky, které zanikly. Pro účely evidence ÚSKP⁶¹ upřesňujeme pojem zánik stavby⁶² zánikem veškerých nadzemních konstrukcí, ev. zánikem stavby vč. konstrukcí podzemních, pokud podzemní část byla nositelem památkové hodnoty stavby. Movitou KP/NKP je možno považovat za zaniklou, pokud zanikla její fyzická podstata (např. shořela, pádem se roztříštila).

ÚSKP též eviduje památky, které jsou nezvěstné. V PK jsou označeny příslušnými atributy. Podrobnosti evidence ÚSKP upravuje samostatný vnitřní předpis NPÚ.

2.2.5. Určování data počátku ochrany⁶³

2.2.5.1. KP dle PamZ č. 22/1958 Sb.

Jako KP byly chráněny všechny kulturní statky, které splňovaly znaky uvedené v § 2 odst. 1, byť nebyly zapsány ve státních seznamech. Pro případ pochybností zákon v § 2 odst. 3 počítal s vydáním deklaratorního rozhodnutí o tom, zda jde o KP. Za jeho účinnosti tak provedení zápisu do státních seznamů či vydání rozhodnutí o zápisu do těchto seznamů neznamenal vznik KP, ani počátek jejich ochrany. Proto je u těchto KP evidováno v rubrice „chráněno od“ datum nabytí účinnosti zákona, tzn. 3. 5. 1958.

Výjimkou jsou KP fyzicky vzniklé (např. vystavěné) po 3. 5. 1958. U těch je určující datum zápisu (netýká se podčástí zapsaných areálů).

U soudních kauz⁶⁴ může nastat, že nabytím právní moci rozsudku krajského soudu KP právně zanikne a rozsudkem Nejvyššího správního soudu se KP opět stane, když Nejvyšší správní soud zruší rozsudek krajského soudu. Pak je uváděno datum „3. 5. 1958“, v pozn. od kdy do kdy byla a nebyla KP.

⁵⁷ Parcela je dotčena tím, že se na ní NemKP nachází, automaticky to neznamená, že ona sama je KP.

⁵⁸ „Právní posouzení problematiky civilistického pojetí pojmu věci, její části, součásti a příslušenství, a to ve vazbě na evidenci a nakládání s předmětem ochrany podle PamZ č. 20/1987 Sb.“, advokátní kancelář Havel, Holásek & Partners s.r.o., leden 2017.

⁵⁹ Problémem je také zajištění přístupu do objektů.

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 5 As 157/2019 - 27 ze dne 13. 11. 2020

⁶¹ Jedná se převážně o starší případy, kdy stavba zanikla v 70. - 90. letech 20. století

⁶² Pojem vymezený judikaturou, viz např. rozsudek ve věci zříceniny Stará Dubá - stavba nezanikla, dokud je patrné dispoziční řešení 1. NP.

⁶³ Informace o datu vzniku památkové ochrany je v ÚSKP/Památkovém katalogu uvedena v poli "chráněno od".

⁶⁴ Např. „průčelí budovy polikliniky čp. 321“ Veveří r. č. 48526/7-7842 nebo venkovský dům čp. 13 Dolní Javoří r. č. 19036/6-4676.

2.2.5.2. KP dle PamZ č. 20/1987 Sb.

Určující je datum nabytí právní moci rozhodnutí o prohlášení. V případě doprohlášení/částečného odprohlášení je v PK uvedeno u hlavního záznamu právního stavu vždy první datum, od kdy je KP. U konkrétního prvku je pak uvedeno konkrétní datum, od kterého je/není KP.

2.2.5.3. Národní kulturní památky a památkové rezervace

Určující je datum prvního nabytí účinnosti usnesení/nařízení vlády. V případě „přeprohlášení“⁶⁵ je v PK uvedeno u hlavního záznamu právního stavu vždy první datum, od kdy je KP NKP. U konkrétního prvku je pak uvedeno konkrétní datum, od kterého je NKP. Pokud dalším nařízením vlády za NKP byl rozsah zvětšen/zmenšen, tak u nově doprohlášených/odprohlášených prvků jsou uvedena odpovídající data.

2.2.5.4. Památkové zóny

Určující je datum nabytí účinnosti opatření obecné povahy (obecně nabývá účinnosti patnáctým dnem po dni vyvěšení)⁶⁶ či datum nabytí účinnosti vyhlášky o prohlášení (do r. 2007). V případě „přeprohlášení“ je v PK uvedeno u hlavního záznamu právního stavu vždy první datum.

2.2.5.5. Ochranná pásma

Určující je datum nabytí právní moci rozhodnutí o ochranném pásmu. V případě „přeprohlášení“ je v PK uvedeno u hlavního záznamu právního stavu vždy první datum.

2.2.6. Názvy památek

Pokyny pro GA, které počítaly s následnou elektronickou evidencí památky, určovaly (pro možnost snadného vyhledávání), že název KP se vyplní podle Jednotných názvů kulturních památek, což v některých případech znamenalo přejmenování KP (dům čp./venkovská usedlost). To se v plné míře odehrálo počátkem 90. let ve fázi zavádění dat do elektronického systému, který omezoval výběr na vložený třídník. Ten vždy nedovolil použití přesného názvu a pojmenování bylo někdy zavádějící. PK na straně Soupisu umožňuje pojmenovat objekty historicky správně, zároveň uvádí i názvy variantní. Názvy KP přemigrované z MonumIS, pokud neobsahují zjevné chyby, zůstaly zachovány.

2.2.7. Specifické formy zápisu a prohlášení KP

2.2.7.1. Zapsané KP

V některých krajích se koncem 80. let objevují zápisy kulturních statků s nejednoznačným pojmenováním. Obsah těchto pojmů chápeme následovně:⁶⁷

- průčelí – KP jsou všechna průčelí (fasáda se šikmou střechou) domů. Pozemky nejsou KP.
- uliční/dvorní průčelí – KP jsou pouze uliční/dvorní průčelí, u štítové orientace bez střechy, u okapové orientace s částí střechy otočené do ulice/dvora. Pozemky nejsou KP. Průčelí může být též zabudováno v jiném objektu (např. v novostavbě na místě objektu původního); tento objekt a pozemek mohou být považovány za prostředí KP.
- ulice - pokud je ve státních seznamech zapsána ulice vymezená čísly popisnými nebo orientačními (např. Volgogradská ulice č. o. 1 až 37), pak byly zapsány jako KP domy č. o. 1 až 37 a ulice je pouze součástí jejich adresy. KP jsou jednotlivé v zápise uvedené objekty včetně pozemků, na kterých stojí. Pozemky tvořící vlastní ulici (komunikaci) KP nejsou.

Řada těchto KP byla tzv. pozdním zápisem a od 1. 1. 1988 již nejsou KP (viz 2.2.4), proto se jimi Metodika již dále nezabývá.

2.2.7.2. Prohlášené KP

Z devadesátých let existují prohlášení ve dvou základních variantách:

- „...*prohlašuje dům čp. XY za kulturní památku.*“ V dalším odstavci následuje popis budovy a na závěr je uvedeno např. „*Vzhledem k rozsáhlým novodobým úpravám interiérů se památková ochrana omezuje na hmotu objektu a fasádu.*“ Tuto pasáž lze interpretovat jako odůvodnění, které nemá vliv na výrok.⁶⁸ KP je stavba jako celek.

⁶⁵ Vláda v jeden den zrušila předchozí nařízení a vydala nové.

⁶⁶ § 173 odst. 1 správního řádu

⁶⁷ V souladu s definicí kulturního statku v § 2, odst. 1 PamZ č. 22/1957 Sb.

⁶⁸ Jedná se jen o tehdejší stav poznání hodnot, dnes se bude památkové péče rozhodovat na základě současného stavu poznání.

Příklad: Moravská Ostrava, Na Hradbách č.p. 1111/19, městský dům r. č. 12168/8-3305.

- „.....*prohlašuje dům čp. XY za kulturní památku se současným omezením ochrany na fasádu a celkovou hmotu objektu.*“⁶⁹ V dalším odstavci následuje celkový popis budovy. KP jsou pouze fasády a vnější objem budovy, interiéry KP nejsou.

Příklad: Moravská Ostrava, Milíčova č.p. 1484/1, městský dům r. č. 12129/8-3291

2.3. Závazné odborné evidenční podklady (listinné)

2.3.1. Dle PamZ č. 22/1958 Sb.:⁷⁰

Dokumenty státních seznamů KP vznikaly na základě prováděcí vyhlášky ministerstva školství a kultury č. 116/1959 U. l., o evidenci kulturních památek a podrobných Metodických pokynů k založení a jednotnému vedení státních seznamů kulturních památek ze dne 3. března 1961 čj. 1211/1961. Ty byly vydány v součinnosti ministerstva školství a kultury a odboru pro školství a kulturu Slovenské národní rady podle § 6 vyhlášky č. 116/1959 a § 6 vyhlášky pověřenectva školství a kultury č. 250/1959, o evidenci kulturních památek a nejsou tedy jen pouhým vnitřním předpisem odborné organizace památkové péče. Dokumenty státních seznamů/ÚSKP obsahují též dokumentaci, vzniklou v osmdesátých letech během tzv. Generální aktualizace státních seznamů nemovitých kulturních památek. S její přípravou bylo započato na základě schváleného usnesení vlády České socialistické republiky č. 25 ze dne 31. 1. 1973 ke koncepci rozvoje státní památkové péče v České socialistické republice a k zásadám kategorizace kulturních památek a pozdějšího usnesení vlády České socialistické republiky č. 21 ze dne 21. 1. 1986, kde je v bodě 5 uložena krajským úřadům povinnost zabezpečit její provedení do 31. 12. 1987. Pro schválení výsledků GA a jejich zavedení do státních seznamů byl stanoven postup třístupňové kontroly – na úrovni okresů, krajů a ministerstva (schvalovací protokoly). Materiály GA se tak na základě schválení jejího provedení staly nedílnou součástí státního seznamu. Platné jsou dokumenty vzniklé do 31. 12. 1987 včetně. U nedatovaných dokumentů pak ty, u kterých lze dovodit, že nevznikly později.⁷¹ Dokumenty jsou uloženy ve specializovaných spisovných ED GnŘ a EDIS ÚOP a jejich verze nemusí být vždy totožné.

- rozhodnutí oprávněného orgánu o zápisu kulturní památky do státních seznamů,⁷² popř. rozhodnutí (souhlas) ministerstva o upuštění/neupuštění od ochrany kulturní památky,
- zápis kulturní památky v rejstříku státních seznamů,
- vyrozumění o zápisu základních údajů nebo jejich změn do státního seznamu kulturních památek dle § 5 vyhl. 116/1959 Ú.l.,
- vyrozumění o zápisu kulturní památky do státního seznamu kulturních památek dle § 7 PamZ č. 22/1958 Sb.
- evidenční list a doplňkové listy kulturní památky,⁷³
- archiv výsledků (tzv. sběrné formuláře⁷⁴, doplňkové popisy, a další...) Generální aktualizace Státního seznamu nemovitých kulturních památek,⁷⁵
- výpis z písemného operátu/evidence nemovitostí,
- zákres do katastrální mapy,

⁶⁹ V rozporu s PamZ č. 20/1987 Sb. byla prohlášena jen část domu, prohlášení je přesto platné.

⁷⁰ Vznikly na základě vyhlášky ministerstva školství a kultury č. 116/1959 U. l., o evidenci kulturních památek a podrobných metodických pokynů. Dokumenty jsou uloženy ve specializovaných spisovných NPÚ, jejich verze nemusí být vždy totožné a při vyhodnocování rozsahu KP je potřeba je všechny shromáždit, zohlednit a posoudit.

⁷¹ U nedatovaných materiálů, kterých je bohužel velký počet, lze vycházet z analogie podobných datovaných materiálů, použitých formulářů, stejného písma apod. Pokud není jednoznačné, že dokument vznikl po 1. 1. 1988, lze předpokládat, že se jedná o dokument státního seznamu. Právní relevance nedatovaných dokumentů je ale sporná a mělo by se k nim tak přistupovat!

⁷² Pro hl. m. Prahu je to Usnesení rady Národního výboru hlavního města Prahy, 22. 12. 1964 č. 141, kterým schvaluje státní seznam nemovitých kulturních památek, chráněných podle zákona č. 22/1958 Sb.

⁷³ Pro určení rozsahu některých NemKP je třeba vycházet i z evidenčních podkladů MovKP, kde jsou v souladu s tehdejšími metodickými pokyny zapsány i některé součásti nemovitých věcí.

⁷⁴ pro hl. m. Prahu jsou to tzv. základní schémata

⁷⁵Upozornění: GA probíhala v době účinnosti PamZ č. 22/1958 Sb., a měla za úkol zpřesnění evidence KP tak, aby se dosáhlo jednotnosti, úplnosti a přesného popisu kulturního statku již zapsaného ve státních seznamech. GA měla provést věcně správné vymezení rozsahu stávajících KP, ale neměla pravomoc nové KP generovat, či upuštět od jejich ochrany. To bylo možné jedině rozhodnutím o zápisu nebo o upuštění památkové ochrany (viz. § 13 PamZ č. 22/1958 Sb.).

- podklady k parkům a zahradám vyhotovené do 1. 1. 1988 (většinou označené zeleným pruhem),
- usnesení vlády o prohlášení některých nejvýznamnějších kulturních památek za národní kulturní památky,
- výnos ministerstvao zřízení rezervace,
- Nařízení vlády ČSR č. 66/1971 Sb. ze dne 21. 7. 1971 o památkové rezervaci v hlavním městě Praze,
- rozhodnutí o ochranném pásmu,
- stejnopis rozhodnutí ministerstva o určení právního vztahu dle § 142 správního řádu,
- jmenné seznamy nemovitých kulturních památek, ⁷⁶
- další písemné materiály, uložené v kartotéce ÚSKP. ⁷⁷

Při vyhodnocování rozsahu KP/NKP je potřeba všechny podklady shromáždit, posoudit a zohlednit jejich relevanci (zásadní dokumenty podtržené). Podrobněji viz 2.5.1.

Příklady: text má přednost před mapovým zákresem, nedatovaný dokument je pouze podpůrný, fotografie na doplňkovém listě není dokladem, že objekt je KP, pokud o něm nejsou písemné zmínky na EL či jinde.

2.3.2. Dle PamZ č. 20/1987 Sb.: ⁷⁸

- stejnopis rozhodnutí o prohlášení za kulturní památku, popř. rozhodnutí ministerstva o zrušení prohlášení za kulturní památku,
- nařízení vlády o prohlášení/vymezení/nebo o zrušení prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky; nařízení vlády o změně a doplnění některých právních předpisů; nařízení vlády, kterým se mění jiné nařízení vlády o prohlášení či zrušení prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky; zákon o sídle Parlamentu České republiky,
- vyznění o zápisu kulturní památky do ÚSKP dle § 7 PamZ č. 20/1987 Sb.
- stejnopis rozhodnutí ministerstva o určení právního vztahu dle § 142 správního řádu,
- stejnopis rozhodnutí ministerstva podle zákona č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty,
- nařízení vlády o prohlášení území..... za památkové rezervace,
- vyhláška KNV o prohlášení památkové zóny
- vyhláška MK o prohlášení území....za památkové zóny,
- vyhláška hlavního města Prahy o prohlášení částí území hlavního města Prahy za památkové zóny a o určení podmínek jejich ochrany,
- opatření obecné povahy o prohlášení památkové zóny/části krajinného celku/území s historickým prostředím,
- rozhodnutí o vyhlášení ochranného pásma.

2.4. Obecné zásady pro určování rozsahu kulturních památek

Rozsah KP je nutné vyhodnotit na základě všech dostupných podkladů, uvedených v bodě 2.3, dále stav průběžně sledovat a do ÚSKP/PK zanést každou jeho změnu (viz 2.4.3.2).

2.4.1. Platnost pravidel občanského zákoníku

PamZ č. 20/1987 Sb. je, jak uvádí i jeho důvodová zpráva, navázán na občanský zákoník. ⁷⁹ Nemá vlastní definici pojmu movitá a nemovitá věc a při neexistenci jiné veřejnoprávní úpravy je nutné vycházet z obecného vymezení těchto pojmů v OZ, protože bez vazby na soukromoprávní pojetí věci není možné poskytnout KP ochranu. Nutno však zdůraznit, že památková péče spadá do oblasti práva veřejného, nikoliv práva soukromého, a proto může aplikovat zásady práva soukromého podpůrně pouze tam,

⁷⁶ Jmenné seznamy lze považovat jen za doplňkový zdroj, protože jsou opisem výsledku GA a mohou obsahovat písařské chyby. Pokud se liší od údajů ze státních seznamů a výsledků GA, je nutné oprávněnost tohoto rozdílu přezkoumat.

⁷⁷ Např. 10 601/1973 Výnos ministerstva kultury ze dne 28. 8. 1973 Určení nemovitých kulturních památek jiným hmotným majetkem (nabytí účinnosti 1. 10 1973) a 13 338/75 Určení nemovitých kulturních památek jiným hmotným majetkem (nabytí účinnosti 1. 8. 1975), pro hl. město Prahu je to např. „Operativní příruční seznam ke státnímu seznam nemovitých kulturních památek“ z r. 1976, vydaný dle rozhodnutí rady NVP č. 136/1972 a jeho dodatky za období 1976-1981 z roku 1981.

⁷⁸ Od 1. 1. 1988, vznikly a průběžně vznikají na základě vyhlášky č. 66/1988 Sb.

⁷⁹ Nejprve to byl OZ č. 141/1950 Sb., od 1. 4. 1964 do 31. 12. 2013 pak OZ č. 40/1964 Sb. a od 1. 1. 2014 OZ č. 89/2012 Sb.

kde je to v souladu se smyslem a účelem PamZ č. 20/1987 Sb., tedy ochranou kulturního dědictví. Specifická úprava na úseku památkové péče je zakotvena pro stavby, které jsou součástí pozemku. Výraznější změna nastala dnem 1. 1. 2014, kdy začal platit nový OZ č. 89/2012 Sb. a do českého právního řádu se vrátila zásada *superficies solo cedit*, tj. „povrch ustupuje půdě“.⁸⁰ Až na výjimky (stavba a pozemek mají rozdílného vlastníka) stavba přestala být samostatnou nemovitou věcí a stala se *ex lege* součástí pozemku (tam, kde stavba a pozemek byly dvě samostatné věci v právním smyslu, se staly věcí jedinou – pozemkem). Zákonem č. 303/2013 Sb. byl v souvislosti s nabytím účinnosti OZ č. 89/2012 Sb. novelizován i PamZ č. 20/1987 Sb. (viz 2.2.2). Nadále je tedy možné za KP samostatně prohlásit stavbu bez pozemku (např. kaplička v polích).⁸¹ V článku III zákona č. 303/2013 Sb. je v přechodném ustanovení uvedeno, že *dosavadní rozsah ochrany stavby nebo pozemku jako kulturní památky není dotčen tím, že se stavba podle občanského zákoníku stala součástí pozemku*. Nabytím účinnosti OZ č. 89/2012 Sb. nedošlo ani k nárůstu, ani k omezení rozsahu KP oproti stavu před 1. 1. 2014.

KP/NKP je většinou celá jednoznačně vymezitelná věc (nikoliv např. pouze brána, která je součástí ohradní zdi). Výjimkou je *kulturní statek* dle PamZ č. 22/1958 Sb., který byl jako část věci výslovně zapsán (např. „průčelí domu čp...“, brána statku, kamenná křtitelnice, hlavní oltář, ...), prohlášení stavby bez pozemku či pozemku bez staveb dle PamZ č. 20/1987 Sb., nebo pokud je omezení výslovně uvedeno v rozhodnutí o prohlášení⁸² (např. mlýn bez strojního vybavení či mlýnské zařízení bez budovy mlýna, varhanní skříň bez stroje). Další výjimky lze nalézt v podkladech státní seznamů (např. části parcel zapsaných KP).

Za KP/NKP považujeme všechny součásti věci⁸³ (podrobně viz 2.9.5). V souvislosti s přijetím OZ č. 89/2012 Sb. si ministerstvo nechalo zpracovat nezávislou právní analýzu „Právní posouzení problematiky civilistického pojetí pojmu věci, její části, součásti a příslušenství, a to ve vazbě na evidenci a nakládání s předmětem ochrany podle PamZ č. 20/1987 Sb.“⁸⁴ Tato analýza se stala základním odborným názorem, který umožnil jednotný právní výklad věcí, na které byl v oboru dosud nejednoznačný náhled, bránící jednotnému pohledu na prohlašování, rušení či samu evidenci KP.

Příklady: Součásti movité věci: hodin jejich strojek, náramkových hodinek jejich strojek a náramek, stolu všechny zásuvky. Součásti nemovité věci: stavby okna, mříže, dveře, vestavěné vybavení, technologie; pozemku základy staveb, stromy, uliční lampy, kašny, oplocení, samotné brány, terasy (viz. 2.4.3.1).

Součásti věci - KP/NKP sdílí právní režim předmětné věci (kulturního statku) a jsou rovněž KP/NKP.⁸⁵

2.4.2. Kulturní památka movitá

Převážnou část zapsaných MovKP tvoří hodnotné vnitřní vybavení církevních objektů, teprve s platností PamZ č. 20/1987 Sb. se začaly prohlašovat za KP i věci v majetku fyzických či právnických osob. Určování rozsahu těchto KP nebývá problém. Ten ale často nastává v případě určování, zda se jedná o samostatnou movitou věc či součást věci nemovité dle platného OZ (viz výše 2.4.1). Historicky byly bohužel chybně zapisovány a dlouhou dobu ze setrvačnosti rovněž prohlašovány jako samostatné MovKP či jejich soubory, také součásti nemovitosti, pro které se vžil, ne zcela správně, pojem „movité

⁸⁰ V praxi znamená, že všechny věci - nejen stavby, které se nacházejí na pozemku a jsou pevně spojené se zemí, patří neoddělitelně k tomuto pozemku. Z právního hlediska se taková věc stává součástí pozemku a přestává vést vlastní samostatnou existenci, tedy již není věcí v právním slova smyslu a nemůže být ani objektem práv - vlastnická práva přecházejí na pozemek, jehož je součástí. Zásada pochází z římského práva, kde byla zformulována právníkem Gaiem (Institutiones II 73). U nás byla zrušena s účinností od 1. 1. 1951 občanským zákonem č. 141/1950 Sb.

⁸¹ Zákon č. 303, část druhá, čl. II, bod 1.

⁸² Platí presumpce správnosti veřejnoprávních aktů – „veřejnoprávní akt je od okamžiku, kdy je vydán, pokládán za formálně i obsahově správný, tedy bezvadný, až do okamžiku, než je zákonem stanoveným způsobem rozhodnuto, že tomu tak není“ - Vedral, J. Správní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: BOVA POLYGON, 2012, s. 94 a násl.

⁸³ Definované v § 120, odst. 1 OZ č. 40/1964 Sb. nebo § 505 OZ č. 89/2012 Sb.: *Součástí věci je vše, co k ní podle její povahy náleží a co nemůže být od věci odděleno, aniž se tím věc znehodnotí*. Dle důvodové zprávy k OZ č. 89/2012 Sb. „co je a co není součástí věci, plyne jednak z její povahy, jednak z rizika oddělení celku v důsledku oddělení součástí. Oboje se posuzuje vzhledem k účelu (funkci) celku: zpravidla hospodářskému, leč může jít i o účel jiný (estetický, vzdělávací atp.). Na rozdíl od příslušenství, které představují samostatné a samostatně obchodovatelné věci, jejichž účelem je, aby se jich trvale užívalo společně s hlavní věcí, nepředstavuje součást samostatný objekt práv.“

⁸⁴ Zpracovala advokátní kancelář Havel, Holásek & Partners s.r.o., leden 2017.

⁸⁵ Tuto právní úpravu obsahovaly i předchozí občanské zákony.

vybavení” či “mobiiliář”. I když jim bylo dříve přiděleno vlastní r. č., v PK nejsou již evidovány jako samostatné MovKP, ale jako části NemKP, které sdílí právní ochranu objektu KP, jehož jsou součástí.

2.4.3. Kulturní památka – pozemek

Pozemek a stavby na něm stojící byly již od dob římského práva jedinou věcí - pozemkem. Změnil to politicky účelově dnem 1. 1. 1951 OZ č. 141/1950 a stav trval až do 1. 1. 2014, kdy se až na výjimky (viz 2.9.5.3) věc v právním smyslu vrátila do původního, v Evropě běžného stavu. Oddělení pozemku a stavby na něm stojící, často i reálně majetkové, vedlo za 63 let, kdy stav platil, v památkové péči k pochybnostem, zda je ochrana pozemku potřebná, zda pozemek má hodnoty, pro které je nutné ho chránit. V případě zahrad, hřbitovů či archeologických lokalit jsou důvody pro přiznání ochrany jednoznačné. U pozemků, na kterých stojí budova/soubor budov, nebo pozemků bezprostředně navazujících a tvořících areál KP bývá někdy zpochybňována. Již PamZ č. 22/1958 Sb. považoval za potřebné chránit spolu se stavbou i pozemky.⁸⁶ Historické souvislosti jsou zřejmé: pozemek dokládá vývoj sídla v čase a prostoru, lidskou činnost v dané lokalitě. Pozemek pod stavbou může nést stopy staveb předchozích, protože lidská sídla se v daném místě intenzivně vyvíjela. Dvůr zemědělské usedlosti může uchovávat stopy dřívější činnosti, která na něm probíhala: studnu nebo její zbytky, samostatně přístupný sklep apod.

2.4.3.1. Součásti pozemku

Od 1. 1. 1951 do 1. 1. 2014 nebyla součástí pozemku stavba.⁸⁷ Změnu přinesl až OZ č. 89/2012 Sb., který v § 498 stanovil, že věci nemovité jsou vymezené jako *pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim, a práva, která za nemovité věci prohlásí zákon. Stanoví-li jiný právní předpis, že určitá věc není součástí pozemku, a nelze-li takovou věc přenést z místa na místo bez porušení její podstaty, je i tato věc nemovitá. Dle § 506 je součástí pozemku prostor nad povrchem i pod povrchem, stavby zřízené na pozemku a jiná zařízení (dále jen „stavba“) s výjimkou staveb dočasných, včetně toho, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech. Není-li podzemní stavba [samostatnou] nemovitou věcí, je součástí pozemku, i když zasahuje pod jiný pozemek.*

Dle § 507 *Součástí pozemku je rostlinstvo na něm vzešlé.*

Dle § 509 *inženýrské sítě, zejména vodovody, kanalizace nebo energetická či jiná vedení, a jiné předměty, které ze své povahy pravidelně zasahují více pozemků, nejsou součástí pozemku. Má se za to, že součástí liniových staveb jsou i stavby a technická zařízení, která s nimi provozně souvisí.*⁸⁸

Součástí pozemku jsou zpravidla:

- ukončené konstrukce základů stavby;
- stavby;
- ruiny staveb (u kterých došlo k destrukci obvodového zdiva pod úroveň stropu 1. NP a obvykle k současnému odstranění zdiva příček);
- venkovní úpravy, zejména opěrné zdi, dlažby, obruby, květinová jezírka, zahradní vodovody, ploty;
- entity, které nebyly stavbou ve smyslu OZ a byly pevně (stavebně technicky či jinak neoddělitelně) spojeny s pozemkem, tj. entity, které i dle OZ naplňují znaky součásti věci, jako např. stromy, lampy, kašny, zábradlí, ať už obyčejné či jako ohrazení hrobu, lavičky, samotné brány a branky, terasy apod., v některých případech (viz 2.5.4 a 2.6.3.1) také altány, sochy, zvoničky apod.).

⁸⁶ Zákon č. 22/1957 Sb.: *...kulturní statek, který je dokladem historického vývoje společnosti,dochovalé historické prostředí sídlištních celků a architektonických souborů, Metodické pokyny č. 1/1961: Za nemovitou kulturní památkou se považuje i skupina budov a přilehlých ploch /nádvoří, parků, zahrad apod./, které tvoří historicky spolu související jednotku.*

⁸⁷ OZ. Č. 141/1950 Sb., §25 a OZ 40/1964, §120 odst. 2

⁸⁸ Ačkoli OZ č. 89/2012 Sb. přišel v § 506 odst. 1 s koncepcí, že stavba je součástí pozemku, musela ještě na tento fakt vzhledem k podobě předchozí právní úpravy reagovat i jeho přechodná ustanovení. Podle § 3054 přestala být stavba, která původně nebyla součástí pozemku a která dnem nabytí jeho účinnosti měla stejného vlastníka s pozemkem, samostatnou věcí a stala se součástí pozemku. Stavba, která do účinnosti OZ č. 89/2012 Sb. nebyla součástí pozemku a ke dni jeho účinnosti měla odlišné vlastníky (či stejné vlastníky ale různé vlastnické podíly), zůstala i po 1. 1. 2014 samostatnou nemovitou věcí (§ 3055 odst. 1 OZ). Movitou věcí je pak vše ostatní.

Za součást KP pozemku považujeme pouze to, co bylo u zapsaných KP jeho součástí do 1. 1. 1988 a u prohlášených KP k datu nabytí právní moci rozhodnutí o prohlášení (podrobněji viz 2.5.5 a 2.6.3.2).

Objekty v torzálním stavu (ruiny – zříceniny) jsou samostatné KP pouze tehdy, pokud byly již jako takové zapsány/prohlášeny.

2.4.3.2. Změny hranic pozemků

Polygony rozsahu KP/NKP se vymezují ke vzniku právního vztahu (konkrétně pro KP zapsané a prohlášené viz dále). Promítá se do nich rovněž rušení prohlášení či doprohrašování věcí/staveb za KP. Obdobně se do nich promítnou změny v KN spojené se změnou plošného rozsahu stavby na něm stojící, která je též KP (typicky změna pozemku spojená s přístavbou/ubouráním), ale rozsah KP/NKP se nemění. Pro určení aktuálního rozsahu KP bude polygon promítnut do aktuální katastrální mapy, čímž vznikne platný rozsah KP k určenému dni.

Rozdělení na dva či více pozemků nemá vliv na rozsah KP.

Sloučení dvou pozemků, z nichž pouze jeden je KP, neznamená, že nově vzniklý pozemek je celý KP. Nastávají změny v rozsahu a charakteru pozemků, na které nemůže dát metodika jednoznačnou odpověď (např. digitalizace katastru) a které bude nutno řešit individuálně.

Polygon výchozího rozsahu se vytvoří:

- Pro památky zapsané dle PamZ č. 22/1958 Sb. v rozsahu pozemků dle dokumentů státního seznamu. V případě, že došlo v době od zápisu do 1. 1. 1988 ke změně rozsahu pozemku/stavby a je-li jako podklad státního seznamu uložen:
 - a) jeden mapový zákres, pak rozsah vychází z něj a dalších informací státního seznamu,
 - b) dva a více mapových zákrešů, pak platí poslední (později datovaný).

Ve sporných případech, nebo pokud nemáme mapové podklady, vycházíme z podkladů KN do data 1. 1. 1988.

Mapové podklady státních seznamů nutno vyhodnocovat s ohledem na dobu jejich vzniku a zvažovat vždy účel a smysl památkové ochrany konkrétní KP.

Příklad: Pokud byl zapsán činžovní dům, ležící na větším pozemku (nikoli ve smyslu „areálu“ a ani z dalších podkladů státních seznamů nevyplývá jinak - tzn. pozemek nebyl považován za nositele hodnot) a pozemek byl následně rozdělen (dům má nyní samostatnou parcelu, na druhé části je např. parkoviště) považujeme za KP pouze pozemek, na kterém se nachází vlastní dům).

- Pro památky prohlášené dle PamZ č. 20/1987 Sb. platí rozsah/stav pozemků uvedených v rozhodnutí o prohlášení ke dni nabytí právní moci⁸⁹, u rozkladu a KP prohlášených do 17. 6. 2005 je rozhodující datum doručení. Pokud je v rozhodnutí o prohlášení pozemek identifikován chybně, ale jeho rozsah lze přesně určit a všem vlastníkům bylo rozhodnutí o prohlášení doručeno, pak rozhodnutí platí. V případě přetrvávajících nejasností výklad metodiky přísluší NPÚ, který vede evidenci ÚSKP. Pokud je spor mezi vlastníkem a výkladem NPÚ, vlastník může požádat ministerstvo o určení rozsahu KP, o kterém ministerstvo vydá deklaratorní rozhodnutí podle § 142 správního řádu.

- Pro NKP/PR platí rozsah pozemků k datu schválení vládou, pokud z vlastního dokumentu nevyplývá jinak. Pokud v mezidobí od počátku přípravy do schválení vládou došlo ke změně, která bude chybou (nikoliv např. pouhé přečíslování parcely), bude nutné v legislativním procesu chybu napravit.

- Pro PZ platí rozsah/stav pozemků k datu vzniku dokumentu (opatření obecné povahy, do r. 2007 příslušné vyhlášky).

- OP platí rozsah/stav pozemků k datu vydání rozhodnutí o OP.

Pokud se při revizi KP/NKP na základě geodetického či jiného zaměření zjistí, že se objekty nacházejí na jiných pozemcích, než je v rozhodnutí o prohlášení uvedeno, ale prohlášené objekty jsou v něm nezaměnitelně identifikovány, objekty jsou KP/NKP⁹⁰ (v případě KP prohlášené jen pokud bylo rozhodnutí o prohlášení doručeno vlastníkovi věci, popř. stavby. Pozemky, na kterých objekty stojí, pokud nebyly v rozhodnutí uvedeny, nejsou KP).

⁸⁹ U KP prohlášených mimo režim SR (2005) je rozhodující datum doručení posledního z účastníků řízení (vlastníků).

⁹⁰ Ve vztahu k objektům nedošlo k dotčení práv osob nezahrnutých v tehdejší řízení o prohlášení.

Pokud novým zaměřením došlo pouze k upřesnění prostorové identifikace (rozhodnutí o prohlášení bylo vydáno v souladu s tehdejšími poznatky a dle výše uvedeného), údaje se v PK a Geoportálu opraví.⁹¹

2.4.4. Kulturní památka - stavba

Stavbu chápeme jako objekt, který je spojený se zemí pevným základem⁹² a vystavěný stavební technologií (více viz 2.9). Aby bylo možno stavbu považovat dle OZ platného v době zápisu/prohlášení za nemovitou věc v právním slova smyslu, je třeba navíc posoudit, zda byla samostatným předmětem práv a povinností, zda sloužila potřebám lidí a zda bylo účelné, aby stavba samostatnou věcí byla, a zda je jasně vymežitelná vůči pozemku. Podrobněji viz 2.5.4. a 2.6.3.

Rozsah KP se v průběhu času může měnit (přístavby, nástavby, atd.). Zmenšuje se, resp. roste, podle toho, jak se zmenšují, resp. zvětšují stavby, které ji tvoří. Je jedno, zda se tak stalo v souladu s právem nebo protiprávně, jednáním nebo v důsledku právní události a kdy se tak stalo.

Příklad: Povodeň poškodila KP most – spadly 4 z 15 oblouků, po čase je torzo dostavěno do původní podoby – KP je opět celý most včetně nových částí.

Stavba je KP včetně všech jejích součástí dle OZ (viz 2.9.5) - posuzujeme u nich především míru funkčního a fyzického propojení a důsledky, plynoucí z oddělení posuzované části na původní celek. Součástí stavby/budovy tak jsou vždy např. výplně oken, dveří, mříže, vitráže, kamna, vestavěný nábytek, malířská i sochařská výzdoba pevně spojená s budovou, technologické zařízení; součástí sochařského díla jeho podstavec atp.

2.4.4.1. Problematika oddělovaných prvků (částí věci/stavby)

KP jako hmotné statky se v průběhu let mění, dochází k jejich úpravám, obnovám, restaurování, většinou v režimu dle § 14 PamZ č. 20/1987 Sb. Někdy dochází také k „úbytkům hmoty“, ať už původní, jež v autenticitě svého zachování tvoří podstatu památkové hodnoty hmotné struktury, nebo hmoty v průběhu let doplňované (vestavby, dostavby, přemalby obrazů, nevhodná polychromie soch atp.). K těmto změnám ale může docházet rovněž v rámci živelní pohromy, havárie, jejíž odstranění však může i znamenat žádanou rehabilitaci památky., krádeže či záměrného poškození KP, tedy příčiny mohou vycházet zvnějšku a PamZ č. 20/1987 Sb. se snaží regulovat až jejich důsledky.

Součástí NemKP mohou být také dříve samostatně zapsané/prohlášené MovKP, které evidujeme jako součásti této nemovitosti. Pokud dojde k jejich oddělení, prvek zůstává KP, bez ohledu na to, zda se stane samostatnou movitou věcí - KP, či se zabuduje do stavby, která je/není KP. Veškeré informace o původu oddělených prvků jsou zaneseny do PK.

Příklad: před demolicí domu, který není KP, bude z fasády sejmuta pamětní deska, která je KP a bude znovu zazděna do následné novostavby – deska bude stále KP

U oddělených částí původní hmoty konkrétní KP musíme zvážit, do které ze dvou níže uvedených skupin oddělená část náleží.

A Části, které nejsou spolunositelem kulturně historické a umělecké hodnoty KP, pro které byla KP zapsána/prohlášena (omítka, bourané části zdiva, dožilá střešní krytina, poškozená součástka hodin, neopravitelné torzo ruky sochy apod.), po oddělení přestávají být KP. Je při tom vždy nutné odborně posoudit, zda i některá z těchto „nehodnotných“ částí nemá jinou hodnotu či význam, pro který by měla být zachována.

Příklady: vzorek historické střešní krytiny slouží jako typologická ukázka sama o sobě, vzorek historické tapety může sloužit jako doklad původního vnitřního vybavení objektu – v obou případech je vhodné po dojednání s vlastníkem objektu opatřit základním evidenčním údajem a předání např. sbírkotvorné instituci, střešní tašku je též vhodné ponechat na půdě objektu a upevnit např. na komínové zdivo.

Nové prvky, které během obnovy nahradí výše popsanou skupinu oddělených prvků, se automaticky stávají součástmi příslušné KP.

Příklady: nová střešní krytina, nové dveřní a okenní výplně apod.

B Části, které jsou spolunositelem kulturně historické a umělecké hodnoty KP po oddělení od původního celku KP zůstávají, musí být popsány ve vyjádřeních NPÚ. Závazné stanovisko orgánu

⁹¹ Podrobnosti určuje samostatný vnitřní předpis NPÚ.

⁹² Pokud není stavba pevně spojena se zemí, pak je samostatnou movitou věcí. Viz § 119 odst. 2 OZ č. 40/1964 Sb.

památkové péče pak stanoví podmínky, jak bude s touto oddělenou nově vzniklou KP naloženo.⁹³ Trvalé přesuny těchto oddělených prvků jsou v PK zaznamenávány na základě relevantního dokumentu evidovaného v ESS (navázaný právní dokument je závazné stanovisko/rozhodnutí orgánu památkové péče)⁹⁴

Příklady: socha z Karlova mostu, zapsaného jako KP - Karlův most se sochařskou výzdobou, socha z fasády kostela, zapsaného mj. pro bohatě zdobenou fasádu, pamětní deska na domě, upomínající významnou událost, náhrobník z venkovní fasády kostela, sejmutá nástěnná malba, rodový erb z hospodářského stavení atp.

- Pokud se takový oddělený prvek trvale přemísť:

-volně do interiéru (muzea/budovy) – stane se MovKP, které se přidělí nové r. č.

Příklad: socha M.B. Brauna z Karlova mostu se přestěhuje do muzea, stane se součástí jeho sbírek vedených v CES a zároveň bude movitou KP vedenou v ÚSKP.

-do exteriéru, na pozemek, který:

a) je KP a zároveň je součástí původního areálu této NemKP, oddělený prvek zůstává KP s původním r. č.

Příklad: socha z průčelí zámku je nahrazena kopií, originál je po restaurování umístěn do zámeckého parku.

b) je KP, oddělený prvek se stane součástí jiné NemKP, pak zůstává KP, prvek se podřadí pod stávající r. č.

Příklad: socha z průčelí zámku je nahrazena kopií, originál je po restaurování umístěn do jiného zámeckého parku (též KP) a stane se jeho součástí.

c) není KP, pak se prvek stane samostatnou NemKP, které se přidělí nové r. č.

Příklad: socha světce z průčelí kostela je nahrazena kopií, originál je po restaurování umístěn na náměstí, jehož pozemek není KP.

- Pokud se prvek trvale zabuduje do jiné stavby, která:

a) je KP, pak se stane součástí této NemKP, prvek se podřadí pod stávající r. č.

b) není KP, pak prvek přestane být KP, v PK bude evidován jako nechráněný prvek této stavby/budovy⁹⁵

C Další kopie – pokud bude starší kopie plastiky sochy v budoucnu nahrazena novou kopií, odejmutá starší kopie se automaticky movitou KP již nestane. V případě, že starší kopie má hodnoty, pro které je z hlediska památkové péče vhodné její zachování jako KP, rozhodne o tom orgán památkové péče v závazném stanovisku.

Příklad: socha světce z průčelí kostela byla v minulosti nahrazena kopií - betonovým odlitkem. Po jeho poškození má být nahrazena jinou kopií. Odlitek po sejmutí přestává být KP. O jeho hodnotách/jejich absenci má pojezdnat odborné vyjádření k obnově KP.

2.4.4.2. Stavba neevidovaná v katastru nemovitostí

Stavbami neevidovanými v KN⁹⁶ jsou typicky výklenkové kaple, zastavení křížových cest, hrobky, mosty na účelových komunikacích, sochy atd.⁹⁷ Aby KP byly, musí být buď jmenovitě uvedeny ve státním seznamu, nebo v rozhodnutí o prohlášení.

2.4.4.3. Přístavba

Přístavba⁹⁸ je obnovou KP ve smyslu §14 PamZ a § 9 jeho prováděcí vyhlášky, s původní budovou tvoří jeden architektonický celek a je tedy též KP. Pokud je přístavba objemově oddělena a s původní budovou propojena pouze krčkem či tunelem, pak nelze jednoznačně říci, zda jde o jednu či dvě samostatné budovy, a to především v případě dodatečného propojení dvou

⁹³ Většinou se tak děje z důvodů jejich ochrany, kdy cenný originál bude nahrazen odolnější kopií.

⁹⁴ Pokud takové doklady nejsou, je nutným minimálním dokladem dopis evidovaný v ESS*, kterým pracovník ÚOP oznámí přemístění části věci, ev. nahrazení kopií příslušnému pracovníku odboru ED GnŘ.

⁹⁵ Proto je žádoucí v případech mimořádně vysoké památkové hodnoty takové situaci předcházet (přemístění nepovolit nebo věc nezabudovat a ponechat jako movitou KP). Netýká se prvků dříve samostatně zapsaných/prohlášených.

⁹⁶ Taxativní výčet nemovitostí evidovaných v KN dle § 2 odst. 1 KZ č. 344/1992 Sb., uvádí pouze budovy (či jejich části) a ze staveb spojených se zemí pevným základem, které nebyly budovami, pouze ty, o nichž to stanovil zvláštní předpis. Vzhledem k tomu, že výklenkové kaple, zastavení křížových cest, hrobky, mosty na účelových komunikacích atd. nespádaly do žádné z kategorií věcí evidovaných v KN, jsou tyto věci sice nemovité, ale neevidované v KN.

⁹⁷ Dle občanského práva jsou stavbami spojenými se zemí pevným základem a v době od 1. 1. 1951 do 31. 12. 2013 byly dle § 119 OZ č. 40/1964 Sb. předměty způsobilými občanskoprávními vztahů, tedy samostatnými nemovitými věcmi v právním smyslu, a tudíž nebyly součástí pozemku, jako je tomu dnes.

⁹⁸ Nově zbudovaná entita je „přístavbou“, pokud podle ustanovení § 2 odst. 5 písm. b) stavebního zákona došlo k půdorysnému rozšíření stavby a jde o provozně propojenou jednotku.

existujících staveb. Vždy je potřeba důsledně zvažovat, zda jde o novostavbu (a záměr její ochrany není v souladu se smyslem PamZ), či obnovu v souladu se smyslem PamZ a tudíž KP.⁹⁹

Příklady: K budově KP školy je přistavěna budova tělocvičny, propojená zastřešenou chodbou (spojovacím krčkem) a napojená na inženýrské sítě objektu KP. Tělocvična není KP.

Provádí se obnova lázeňské budovy vč. dřívě zbouraného a chodbou propojeného pavilonu lázeňských procedur – celek bude KP včetně nového pavilonu – protože jeho znovupostavením se vrátí historické budově její původní funkce, což je plně v souladu se smyslem PamZ č. 20/87 Sb.

Není rozhodné, zda přístavba byla realizována legálně či nelegálně, ani to, zda stavba a přístavba stojí na stejném pozemku, či jak je v KN přístavba zakreslena (v KN nemusí být zachycen její skutečný stav).

2.4.4.4. Přestavek

Je-li stavba KP, je přestavek též KP (např. přístupové schodiště, které celým svým půdorysem zasahuje na cizí pozemek). Jedná se o malou část stavby zřízenou na cizím pozemku. Pojem přestavek řeší zásah do cizího vlastnického práva. Podle § 1087 OZ č. 89/2012 Sb., část pozemku, na kterou zasahuje jen malou částí trvalá stavba zřízená na cizím pozemku, se stane, v rozsahu tohoto přestavku, vlastnictvím zřizovatele stavby, pokud jednal v dobré víře. V omezené míře tak pojem přestavek lze využít v případě, kdy část stavby (je bezpředmětné, zda jí vnímáme jako přístavbu či integrální část stavby) přesahuje na cizí pozemek.

2.4.4.5. Stavba nově vzniklá po 1. 1. 2014 na pozemku, který je KP/NKP

Taková stavba se automaticky nestává KP/NKP. Pokud je stavba obnovou KP/NKP (dle § 14. odst. 1 PamZ č. 20/1987 Sb.) stavby původní (týká se též staveb výrazně poničených např. živelnou pohromou či havárií), pak je též KP/NKP.

2.4.4.6. Postupný zánik stavby, na pozemku, který je KP

Pokud stavba nebyla KP, fyzicky částečně zanikla (např. v důsledku neúdržby či jiného poškození), a tím se její zbytky staly součástí pozemku, tak se splynutím s pozemkem automaticky samostatnou KP nestanou. V evidenci je třeba zachovat informaci, že na pozemku stála stavba, která nebyla KP (tudíž ani nositelem hodnot KP).

Stavba, u níž bylo zrušeno prohlášení za KP, ale zcela nezankla (zůstane patrná dispozice 1. NP) a bude přetvořena, např. vznikne přístavba, pak výsledná stavba ani nadále není KP. Stavba, u níž bylo zrušeno prohlášení za KP, a která částečně zanikla (není patrná dispozice 1. NP) a na jejím místě vznikne novostavba, pak se novostavba nestane KP.

2.4.4.7. Stroj nebo jiné upevněné zařízení

Pokud je věc KP, pak stroj nebo jiné upevněné zařízení jsou, jako součást této věci, též KP, aniž by toto muselo být ve státním seznamu či v rozhodnutí o prohlášení výslovně uvedeno. Mohou to být součástí věci (viz 2.9.5) movité (např. strojek hodinek) i nemovité (turbína elektrárny), tedy MovKP nebo NemKP.

Příklady:

KP „vodní elektrárna“ bude KP v celém rozsahu, tj. včetně upevněných strojů, např. turbíny atp.

Zrušením prohlášení pouze technologického vybavení mlýna a ponechání památkové ochrany na budově mlýna došlo k zúžení rozsahu KP pouze na budovu mlýna.

KP „mlýn bez technologického vybavení“ bude KP pouze vlastní budova bez technologického vybavení.

KP „mlýn, z toho jen technologické vybavení“ bude KP v rozsahu technologického vybavení mlýna.

Stroj či upevněné zařízení mohlo v některých případech být samostatně zapsanou/prohlášenou KP. Pokud bude takový stroj či upevněné zařízení demontováno, stane se MovKP. Po event. zabudování do budovy, která není KP, mu statut KP zůstane. Podrobněji viz 2.4.4.1 B.

Výjimku představuje ustanovení § 508 OZ č. 89/2012 Sb., dle kterého stroj nebo jiné upevněné zařízení není součástí nemovité věci zapsané do veřejného seznamu,¹⁰⁰ byla-li se souhlasem jejího

⁹⁹ K jejímu povolení i dalšímu nakládání s ní je nezbytné závazné stanovisko ve smyslu § 14 PamZ č. 20/1987 Sb.

¹⁰⁰ Veřejným seznamem je např. KN, patentový rejstřík (<https://upv.gov.cz/informacni-zdroje/narodni-databaze/databaze-patentu-a-uzitnych-vzoru>) nebo rejstřík průmyslových vzorů (<https://upv.gov.cz/informacni-zdroje/narodni-databaze/databaze-prumyslovych-vzoru>) Pokud je určitá právní skutečnost zapsána ve veřejném seznamu, nikdo se nemůže dovolávat její neznalosti. Uvedený princip napomáhá právní jistotě a svědčí o absolutním účinku věcných práv. Platí, že údaje zapsané ve veřejném seznamu jsou považovány za přesné a spolehlivé, pokud není prokázán opak. OZ č. 89/2012 Sb. zakotvuje pro všechny veřejné seznamy princip materiální a formální publicity veřejných seznamů.

vlastníka do tohoto seznamu zapsána výhrada, že stroj jeho vlastnictvím není.¹⁰¹ Zapsání výhrady ve veřejném seznamu vlastnictví u stroje, který je součástí KP, znamená, že vznikne nová věc, která jako oddělená věc od KP již kulturní památkou je. Pokud naopak existuje dokument dokládající, že stroj byl již samostatnou věcí před zapsáním/prohlášením za KP, potom KP není (platí stav v době zápisu či prohlášení).

2.4.4.8. Zvony

V minulosti byly zvony často považovány za vybavení/zařízení kostela, za hudební nástroj¹⁰² a samostatně zapisovány do státních seznamů MovKP (nebyly, na rozdíl od např. oltářů, kazatelen apod. evidovány jako součást nemovitosti).¹⁰³ Metodický pokyn „Péče o varhany a zvony, jejich památková ochrana“¹⁰⁴ upozorňuje na nutnost památkové ochrany opomíjené zvonové stolice (součástí nemovitosti), zvony však zmiňuje jako MovKP. Rovněž metodický pokyn k vedení ÚSKP resp. jeho dodatek č. 1 z r. 2005, který definuje způsob evidence součástí nemovitosti, pokládá zvony za movité příslušenství. Až již zmiňovaná právní analýza potvrdila že:

- zvony jsou až na výjimky součástí nemovitosti,
- výjimku může tvořit tzv. výhrada pro strojové zařízení (viz 2.4.4.7), kdy je v KN uveden odlišný majitel zvonu od majitele samotné nemovitosti, nebo případy zvonů druhotně umístěných mimo zvonici,
- zvonová stolice je vždy součástí nemovitosti (zvonice/kostelní věže),

Zvony jako součást nemovitosti podřazujeme v ÚSKP/PK do hierarchie příslušné nemovité KP.

2.4.4.9. Sklepy/podzemní chodby

Pro určení, zda je sklep KP, je nutné určit, zda je samostatnou věcí - stavbou (je *evidentně schopen samostatného užívání*, je samostatným předmětem práv a povinností), nebo je součástí stavby či pozemku. Tato skutečnost se může v průběhu let měnit, a proto je nutné ji mít na paměti:

- Sklep jako podzemní stavba se samostatným účelovým určením¹⁰⁵ - je nemovitou věcí dle občanského práva¹⁰⁶ a není součástí pozemku (metro, vinný sklípek, podzemní chodba). Aby byl sklep KP, musí být ve státním seznamu či v rozhodnutí o prohlášení jmenovitě uveden.

Nachází-li se sklep pod cizím pozemkem, může být samostatným předmětem vlastnického práva.¹⁰⁷

- Sklep, který nemá samostatné účelové určení, je buďto součástí:
 - a) pozemku - je-li pozemek KP, pak je automaticky KP i sklep (např. sklípek venkovské usedlosti přístupný ze dvora) i kdyby zasahoval pod jiný pozemek,¹⁰⁸

¹⁰¹ Důvodová zpráva k OZ č. 89/2012 Sb. dále upřesňuje, že výhradu odděleného vlastnictví ke strojům a jiným zařízením lze použít v případě, že stroje jsou sice již s nemovitou věcí pevně spojené, ale náležejí jinému vlastníku, než je vlastník nemovité věci. Navíc dodává, že pokud by nebylo tohoto ustanovení, stala by se i taková zařízení v důsledku jejich spojení s nemovitou věcí vlastnictvím vlastníka nemovité věci. *A contrario* k tomuto lze tedy říci, že pokud bude stroj pevně zabudován do nemovitosti a nebude-li uplatněna výhrada dle § 508 OZ č. 89/2012 Sb., pak i v případě, že stroj měl do okamžiku spojení jiného vlastníka než nemovitá věc, stane se stroj součástí nemovitosti, do které je zabudován.

Tento názor zastával již obecný zákoník občanský z r 1811 (zákon č. 946/1811 Sb. § 297), který převzala zákonem č. 11/1918 Sb. prvorepubliková judikatura.

¹⁰² Již metodické pokyny z r. 1959 uvádí k tomu, jak má být popsán architektonický objekt na str. 6 v bodě 6. Popis zařízení: Budiž pamatováno i na zvony i případně jiné hudební nástroje.

¹⁰³ ÚSKP eviduje celkem na 3100 MovKP s názvem zvon, zvonek či cimbál hodinový, ale i soubor zvonů, cimbálů (tj. ve skutečnosti je samotných reálných předmětů víc).

¹⁰⁴ KOUKAL et al., Praha 2006.

¹⁰⁵ Část komentáře OZ, autor je JUDr. Tomáš Kindl (komentář dostupný v systému ASPI): „*Samostatnými nemovitými věcmi jsou jen takové podzemní stavby, jež mají samostatné účelové určení. Obvykle se v této souvislosti uvádí metro, může však jít i o samostatné sklepy, např. vinné. Samostatné účelové určení však nebude mít např. sklep pod domem.*“

¹⁰⁶ Novinka OZ č. 89/2012 Sb., jsou to dle § 498 odst. 1 samostatné nemovitě věci. Dle důvodové zprávy k § 498 „*Pokud se jedná o podzemní stavby, rozlišují se jednak samostatné stavby se zvláštním (autonomním) hospodářským určením (např. metro, vinný sklep pod cizím pozemkem atp.), které se zamýšlí prohlásit za samostatné nemovitě věci, jednak podzemní stavby zřízené jako součást určitého pozemku, které jsou jeho součástí celé, byť zasahují pod cizí pozemek.*“ Podzemní stavby, které neměly samostatné účelové určení, přestaly být k 1. 1. 2014 samostatnými věcmi v právním smyslu a staly se součástí pozemku, v němž byly vybudovány.

¹⁰⁷ Příklad: zatrubnění potoka, kdy Nejvyšší soud shledal, že takovéto vodní dílo, vedené pod povrchem pozemku - zastavěné plochy, na níž stojí obytný dům - není jako stavba součástí pozemku, ale je samostatnou věcí v právním smyslu. (viz. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 288/2004).

¹⁰⁸ Dle § 506 odst. 2 není-li podzemní stavba nemovitou věcí, je součástí pozemku, i když zasahuje pod jiný pozemek.

b) stavby/budovy (podzemní částí nadzemní stavby, stavebně-technicky či funkčně souvisí - sklepy domů, využívané jejich obyvateli nebo pro umístění technologických zařízení domu apod.) – pokud je budova KP, je sklep KP, a to i tehdy, pokud přesahuje její půdorysnou stopu.

Příklad: Sklepy měšťanských domů zasahují pod pozemek náměstí, jsou stále součástí konkrétních domů, nikoliv pozemku náměstí, pozemek náměstí není z důvodu existence sklepů v něm kulturní památkou.

2.4.4.10. Studny

- Zapsané KP:
 - a) je-li studna samostatně zapsanou stavbou, pak KP je pouze studna, pozemek není KP (pokud z podkladů nevyplývá jinak)
 - b) je-li studna součástí pozemku areálu KP (zapsaného podle věci hlavní), pak je KP spolu s pozemkem.
Příklad: Studny na nádvoří hradů/zámků nebo uvnitř hospodářské usedlosti.
 - c) není-li jednoznačné, že studna je součástí pozemku areálu KP, pak je KP pouze v případě, že je v materiálech ÚSKP jmenovitě uvedena
Příklad: zapsaná KP "kostel sv. Jiljí" - r. č. 18695/7-5967, Hoštice u Litenčic, veřejná studna se nachází na pozemku, který je KP, ale studna nikde uvedená není, kostel se nachází na větším pozemku (veřejný prostor), na kterém se nachází též studna – studna není KP.
- KP prohlášené do 31. 12. 2013 – studna je KP, pokud je v rozhodnutí jmenovitě uvedena
Příklad: fara r. č. 20202/7-8868 Vizovice byla prohlášena dne 13. 1. 2000 za KP jako fara čp. 365 a st. parc. č. 538/1. Studna, nalézající se na pozemku, který je KP, není v rozhodnutí uvedena, pak studna není KP.
- KP prohlášené od 1. 1. 2014 – pokud je pozemek KP, je KP také studna, i když není v rozhodnutí zmíněna (pozor na vlastnickou výjimku).

2.4.4.11. Sochařská díla

- **Socha (sochařské dílo) jako součást KP** – stavby. Pokud je socha spolunositelem umělecké/památkové hodnoty stavby (výzdoba fasády, sochy Karlova mostu, na rozdíl např. od „pouze“ funkční střešní krytiny), je též KP. Pokud se přesouvá (většinou na základě podmínek závazného stanoviska orgánu památkové péče) do depozitáře/interiéru, stává se movitou KP. Situace, kdy se KP socha následně zabuduje do jiné stavby/umístí do exteriéru, je podrobně popsána v bodě 2.4.4.1 B.
- **Socha jako samostatná stavba** (obvykle sestává z figurální či nefigurální plastiky¹⁰⁹ a podstavce vč. základu) je KP jako celek. Pokud je originál KP plastiky:
 - a) (ev. vč. podstavce) přesunut do depozitáře/interiéru stává se movitou KP,¹¹⁰
 - b) v rámci obnovy KP dle § 14. odst. 1 PamZ č. 20/1987 Sb. nahrazen kopií¹¹¹ – socha jako celek zůstává KP bez ohledu na to, zda byla nahrazena pouze plastika, podstavec nebo oboje,
 - c) nahrazen něčím tvarově jiným – moderní či jinou plastikou (která nebyla KP) apod. - socha jako celek zůstává KP jen v případě, že se bude jednat o obnovu KP dle § 14, odst. 1 PamZ č. 20/1987 Sb.,
 - d) (ev. vč. podstavce)¹¹² v rámci její obnovy přesunut na nové místo, pak socha zůstává KP bez ohledu na to, zda se přesouvá jako celek nebo pouze plastika na nový podstavec.
- **Další kopie** – podrobně viz 2.4.4.1 C.

2.4.5. Nemovité archeologické kulturní památky

Archeologické KP (např. pohřebiště, hradiště, tvrzště, zříceniny, zaniklá sídliště/sídelní areály různého typu, zaniklé lokality kultovního charakteru, zaniklá opevnění, těžební a důlní objekty a areály, zaniklé cesty) jsou z povahy věci součástí pozemku, chráníme je proto vždy s pozemkem. U zapsaných KP se nelze řídit pouze známým (odborně potvrzeným) rozsahem KP, ale pro určení jejího rozsahu je vždy nutné komplexně vyhodnotit veškeré podklady státních seznamů.¹¹³ V případě rozporných podkladů

¹⁰⁹ Za plastiku považujeme též např. kovaný či jiný kříž.

¹¹⁰ Originál plastiky anebo podstavce byl hlavním nositelem kulturně historické hodnoty památky.

¹¹¹ Nepůvodní dílo přesně napodobující originál; mechanicky vyrobený další exemplář bez tvůrčího zásahu.

¹¹² V případě transferu pouze sochy bez podstavce se nejedná o přemístění dle § 18 odst. 1, ale odst. 2 PamZ! V případě přemístění stavby - sochy s podstavcem musí památková péče trvat na požadavku, že socha, která následně byla spojena s jiným pozemkem (který je/ není KP/NKP), bude i nadále jako NKP/KP chráněna v rozsahu stavby.

¹¹³ Vzniklé do 31. 12. 1987.

(např. popis KP na původním evidenčním listě neodpovídá pozemkům uvedeným v právních podkladech nebo je v rozporu se zákresem), je nutné tyto kriticky zhodnotit a do rozsahu zahrnout všechny části KP, pro které máme právní podklad.¹¹⁴

- Pokud je ve výroku rozhodnutí o prohlášení archeologické KP uvedeno „na pozemku“, je KP celý pozemek, protože nemovitě archeologické památky jsou z povahy věci součástí pozemku.
- Pokud je ve výroku rozhodnutí o prohlášení archeologická KP vymezena GPS souřadnicemi, je její rozsah tvořen pozemky či jejich částmi, které vymezuje daný polygon.
- Pokud je ve výroku rozhodnutí o prohlášení uvedeno, že rozsah KP je vymezen v zákresu, který je nedílnou součástí rozhodnutí o prohlášení, je rozsah KP v rozsahu polygonu (tj. celých pozemků, popř. částí pozemků), který vymezuje zákres.
- Součástí KP (např. hradiště) jsou všechny její části. Pokud došlo k vymezení např. výčtem pozemků při GA, je třeba posoudit, zda v době, kdy byl vymezen rozsah výčtem pozemků, nebyl stav poznání širší než výčtem vymezená plocha, a porovnat, zda došlo k chybě,¹¹⁵ či zamýšlenému omezení rozsahu KP.
- Součástí archeologické KP nejsou stavby, které v době zápisu/prohlášení byly samostatnou věcí (podrobněji viz 2.4.4), dále např. dráha/drážní těleso (viz 2.4.8.1), či sklepy se samostatným účelovým určením viz 2.4.4.9).
- U archeologických KP typu „zaniklá vesnice“ je KP intravilán zaniklé vesnice, pokud v rámci státních seznamů není stanoveno jinak (např. včetně plužin apod.).

2.4.6. Jeskyně, doly, lomy

- Umělá jeskyně jako dílo člověka, pokud není samostatnou stavbou, je součástí pozemku - KP je celý pozemek či jeho odpovídající část.
- Přírodní jeskyně¹¹⁶ není součástí pozemku a není dle § 61 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny předmětem vlastnictví. KP jsou kulturně-historické pozůstatky lidské činnosti, vlastní jeskyně (bez pozemků, ve kterých se rozkládá) a pozemek nástupního prostoru (celý či jeho vymezené části), pokud je do 1. 1. 1988 zmíněn ve státním seznamu.
- Jeskyně tvořená skalním převisem – KP je odpovídající část (průmět) pozemku pod převisem.
- Doly/lomy - platí různé režimy pro vyhrazené a nevyhrazené nerosty.¹¹⁷ U vyhrazených nerostů (např. uhlí, křemen, vápenec, dolomit, drahé kameny, ...) jsou doly/lomy součástí ložiska (pozemky nejsou KP). U nevyhrazených nerostů jsou doly, lomy součástí pozemku, tedy i pozemek (u zapsaných KP pozemek či jeho odpovídající část) je KP. Podrobně viz 2.9.6.

2.4.7. Hřbitovy, hroby a hrobky

2.4.7.1. Vymezení pojmů¹¹⁸ ve vazbě na pozemek

- Hřbitovy/pohřebiště¹¹⁹ rozlišujeme veřejná a neveřejná (slouží pouze vyhrazené skupině osob - např. židovské, klášterní, řeholní). Ke zřízení jednotlivých hrobů, hrobek, úložišť jednotlivých uren a hrobových zařízení není třeba rozhodnutí o jejich umístění ani povolení stavby ze strany stavebního úřadu. Hrobová místa veřejných hřbitovů se pouze pronajímají, sdílí právní osud hřbitova. Po pohřbení do hrobového místa vzniká hrob, jeho zastavěním nadzemní/podzemní stavbou hrobka.
- Hrob je dle OZ součástí pozemku (není jednoduše vymezitelný vůči svému okolí a není stavbou – není vytvořen stavební technologií).
- Hrobka je a vždy byla dle OZ stavbou (má samostatné účelové určení) neevidovanou v KN. Pro rozlišení, zda se jedná o hrob či hrobku, není důležité, zda je stavba pouze podzemní či nadzemní.

¹¹⁴ Zákres nebo výčet pozemků, byl limitován možnostmi zaměření a zobrazení reliéfu povrchu v 80. letech minulého století.

¹¹⁵ Chybné určení lokality (nutno brát v potaz i tehdejší omezené možnosti získávání aktuálních mapových podkladů).

¹¹⁶ Jeskyně jsou (dle 10 odst. 1 zákona č. 114/1992) podzemní prostory vzniklé působením přírodních sil, včetně jejich výplní a přírodních jevů v nich.

¹¹⁷ Dle zákonů č. 41/1957 Sb. a navazujícího č. 44/1988 Sb. o ochraně a využití nerostného bohatství.

¹¹⁸ Podrobně uvedení definic dle zákona o pohřebnictví viz 2.9.2.

¹¹⁹ Termíny se překrývají jak v zákoně o pohřebnictví, tak v souvisejících právních předpisech (stavební zákon, katastrální vyhláška č. 357/2013 Sb.).

2.4.7.2. Základní pravidla při určování rozsahu ochrany:

- Hřbitov je KP vždy s pozemkem. Platí i tehdy, když v prohlášení není uvedeno parc. č. pozemku (slovo hřbitov považujeme za slovní označení tohoto pozemku), nebo je uvedeno „na pozemku“.
- Pokud je samostatně zapsán/prohlášen „hrob“, pak tím bylo míněno (a je KP) hrobové zařízení.
- Hrobové zařízení (pomník, náhrobek, náhrobek, rám hrobu, krycí deska či jiná věc) je samostatná věc v právním smyslu. Pokud toto zařízení hrobu může být bez znehodnocení hrobu odděleno, má povahu věcí movitých. Obdobné zařízení upevněné do hrobky je pak součástí této stavby. Aby bylo hrobové zařízení KP musí být výslovně uvedeno ve státních seznamech či v rozhodnutí o prohlášení. V ÚSKP je evidováno jako nemovitá KP.
- Hrobové zařízení válečného hrobu je jeho součástí,¹²⁰ a pokud je pozemek, na kterém válečný hrob leží, KP, je KP i toto zařízení.
- Hrobka je KP jen tehdy, je-li výslovně uvedena ve státních seznamech či v rozhodnutí o prohlášení.
- Pro určení rozsahu KP (určení, zda se jedná o hrob či hrobku) může ve sporných případech pomoci konkrétní hřbitovní řád a zjištění vlastnictví náhrobků (správa hřbitova).
- Je-li po 1. 1. 2014 prohlášen za KP hřbitov/ pozemek, jehož součástí je ve výroku neuvedená stavba/hrobka, je KP i tato stavba/hrobka, pokud není výslovně uvedeno jinak.
- Hřbitovy veřejné - KP je pozemek a všechny jeho součásti dle OZ (ohradní zeď, centrální kříž, přímo navazující přístupové schodiště), a dále pouze to, co je výslovně uvedeno ve státních seznamech¹²¹ nebo rozhodnutí o prohlášení.
- Náhrobky/hrobky jsou samostatné věci,¹²² aby byly KP musejí být ve státním seznamu/prohlášení výslovně uvedeny (neplatí pro válečné hroby).
- Náhrobek, pokud se o zeď pouze opírá či se jí jen dotýká, je samostatnou movitou věcí, aby byl KP musí být v dokumentech ÚSKP výslovně uveden. Pokud je náhrobek se zdí/podlahou (věcí) pevně stavebně spojen, pak je-li věc KP, je i náhrobek KP.
- Hřbitovy neveřejné (viz. 2.9.2)
Židovské hřbitovy - součástí KP pozemku¹²³ jsou též náhrobky. Pokud jsou v rozhodnutí o prohlášení jmenovitě uvedeny jen některé náhrobky, je to upozornění na jejich větší hodnotu, na kterou by se měla soustředit pozornost památkové péče. KP jsou ale všechny náhrobky k datu nabytí právní moci rozhodnutí o prohlášení.
Hřbitovy řádové, apod. - náhrobky jsou obvykle součástí pozemku, nutno zjistit podrobnosti ve hřbitovním řádu.

2.4.8. Dopravní stavby

2.4.8.1. Železniční stavby

Součástí zapsané/prohlášené KP budovy nádraží je vše, co je její součástí, co k ní podle její povahy náleží a co nemůže být od věci odděleno, aniž se tím věc (budova nádraží) znehodnotí. Součástí budovy nádraží mohou být např. sloupy, přístřešky, nástupiště, podchody na další nástupiště a samozřejmě i např. pozdější přístavby.¹²⁴

Dráha je liniovou stavbou (§ 509 OZ č. 89/2012 Sb.) se vším, co k ní náleží (kolej včetně náspu, po kterém vedou).

Dráha není součástí pozemku – je KP pouze v případě, pokud byla výslovně zapsána či prohlášena.

¹²⁰ Dle § 2, odst. 1 zákona č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech o změně zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹²¹ Pokud je rozsah specifikován v podkladech státního seznamu (včetně upřesnění na základě GA), vychází rozsah KP z těchto podkladů. KP nejsou samostatné stavby ve státním seznamu neuvedené. Pro jednořádkový zápis platí viz 2.5.3.2

¹²² V ÚSKP jsou evidovány jako nemovité. Obecně jsou chápány jako věci, pro jejich právní povahu není podstatné, zda se jedná o stavbu či nikoli, neboť taková stavba není a nemůže být součástí pozemku. Viz zákon o pohřebnictví č. 256/2001 Sb.

¹²³ Pozemek je majetkem židovské obce, která vybírá jednorázový správní poplatek za právo být pohřben.

¹²⁴ Je nutné vzít v úvahu, že v některých případech může např. podchod být využíván jako „městská ulice“, která nádraží podchází. Takové případy budou řešeny individuálně.

2.4.8.2. Pozemní komunikace

Komunikace jsou chápány jako liniové stavby. U dálnic, silnic a místních komunikací zákon i judikatura předpokládá jejich oddělené vlastnictví (podrobně viz 3.2.6) od pozemku pod nimi a taková komunikace je KP pouze v případě, pokud by byla výslovně zapsána či prohlášena. Při určování rozsahu KP souvisejících s dopravou je nutná orientace v základních termínech (podrobně viz 2.9.4) zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích (na který odkazují všechny níže uvedené §), je třeba vědět, o jakou kategorii komunikací či případně o železniční cestu se jedná.¹²⁵ Účelové komunikace jsou KP vždy s pozemkem.

2.4.8.3. Mosty

Mosty jsou stavbami nevidovanými v KN (viz 2.4.4.2). Pro účely vymezení rozsahu KP mosty považujeme za stavby na pozemku (pozemek není KP).

2.4.9. Vodní díla (kanály, přehrady, zdymadla apod.)

U vodního díla je dle vodního zákona vždy důležité zjistit, co vše je vodním dílem, co k němu patří a užívá se spolu s ním. Základní pojmy tohoto zákona (podrobně viz 2.9.3) a pravidla pro jejich evidenci jako KP:

- **vodní kanál (koryto)** je KP a pokud má v KN vlastní pozemek, evidovaný jako vodní plocha, je KP celý tento pozemek. Pokud však vodní kanál, strouha apod. nemá vlastní pozemek, ale nachází se na velkém pozemku, který není evidován v KN jako vodní plocha je KP/NKP vymezena i s částmi pozemků. U prohlášených KP vychází jeho rozsah z výroku rozhodnutí, u NKP z usnesení/nařízení vlády (pokud není specifikováno, obecně se vychází z výše uvedeného).
- **přehrada, zdymadlo, splav** (zapsané KP) - pokud stavba půdorysně kopíruje pozemek, je KP celý tento pozemek, pokud se stavba nachází pouze na části pozemku, je KP stavba s částí pozemku, na kterém se nachází - zpevněné břehy budou KP s částí pozemku, na kterém se nacházejí. U prohlášených KP vychází jejich rozsah z výroku rozhodnutí, u NKP z usnesení/nařízení vlády.

Příklady: Mšeno - přehrada (r. č. 43939/5-5219) – zapsáno jako „přehradní hráz“ – KP pouze v rozsahu přehradní hráže a celých pozemků, na kterých se hráz a její součásti nachází, nikoli celá přehrada.

Liberec - Harcovská přehrada (r. č. 43960/5-5244) - zapsáno jako „Liberecká přehrada“ – KP je celá přehrada včetně vodní plochy se zpevněnými břehy se všemi celými příslušnými pozemky.

Ratibořice – Viktorčín splav – KP je splav se svými celými pozemky.

Sezemice - akvadukt (r. č. 26244/6-4658) - KP je akvadukt na pozemku.

2.5. Východiska pro určování rozsahu zapsaných památek

V případě stavby je KP stavba a pozemek, na kterém stojí. Pokud je pozemek příliš rozsáhlý a jeho ochrana je ve vztahu k této KP neodůvodněná (neproporcionální), je KP stavba bez pozemku. V případech, kdy je zápisem výslovně určeno, že je KP „méně než věc“ dle OZ (např. jen „průčelí“), je výsledkem interpretace rozsahu KP kulturní statek v rozsahu menším než věc. KP nejsou novostavby vzniklé v době od okamžiku zápisu KP do státního seznamu.

Základním podkladem pro určení rozsahu KP jsou dokumenty státních seznamů. Ačkoliv pro jejich vedení existovala závazná pravidla a formuláře, výkon těchto pravidel se v jednotlivých krajích a někdy i časových obdobích často odlišoval. Podklady státních seznamů je proto nutno vyhodnocovat vždy ve vzájemných souvislostech, nikoliv izolovaně!¹²⁶

2.5.1. Dokumenty státních seznamů a jejich interpretace:

- Státní seznamy tvoří dokumenty (součástí kartotéky ÚSKP či sbírky příloh včetně dokumentů ze sbírky příloh a kartoték na ÚOP - podrobněji viz 2.3.1), datované nejpozději do 1. 1. 1988 (viz kvazikonstitutivní účinek zápisu do státního seznamu).

¹²⁵ O určení kategorie pozemní komunikace, rozhoduje příslušný silniční správní úřad na základě žádosti podle § 142 správního řádu, o určení právního vztahu. Rozhoduje právní, nikoliv faktický stav.

¹²⁶ Nelze např. akceptovat podklad, který je chybný či neodpovídá skutečnému stavu (např. zakres vymezuje i pozemky za ohradní zdi, tzn. mimo zapsaný areál nebo katastrální mapa neodpovídá reálnému stavu areálu, který je v terénu jasně vymezený ohradní zdí).

- Za podpůrný dokument státního seznamu může být považován i dokument, který není datován a zároveň není zřejmé, že tento dokument vznikl po 31. 12. 1987.¹²⁷
- Za dokument státního seznamu nemůže být považován dokument, ze kterého je zřejmé, že vznikl po 31. 12. 1987.
- Pokud při zápisu KP došlo chybou v psaní k nesprávnému uvedení některého údaje (čp., č. parc.), ale KP je možné jednoznačně identifikovat podle údajů v dokumentech státních seznamů, vzniklých do 1. 1. 1988, pak toto nezpůsobuje pochybnost o provedení zápisu do státního seznamu. Takový zápis je platný a předmětná zapsaná KP je KP i podle PamZ č. 20/1987 Sb.¹²⁸

2.5.2. Kulturní památky evidované na základě výnosů o prohlášení MPR

PR byla dle § 4 PamZ č. 22/1958 Sb. vymezena v případě, kdy skupina nemovitých KP tvořila se svým prostředím celek. Určení a vymezení konkrétních KP bylo předpokladem pro konstituování PR. Zákon vymezoval KP *ex lege* a pokud nebyla KP zapsaná ve státním seznamu, její uvedení ve výnosu vymezující PR bylo jedním z možných způsobů její evidence. V § 2 vyhlášky č. 116/1959 Ú.l. je zakotvena možnost shromažďovat ke KP mapové podklady. Tím je i mapový zákres k výnosu o vymezení PR vzniklý do 1. 1. 1988 (viz 2.3.1), který však je jen doplňujícím podkladem. Aby samostatná stavba byla KP, musí být výslovně uvedena ve výnosu, jak je již uvedeno výše, pouhé barevné vyznačení KP na mapovém podkladu právní ochranu nezakládá.¹²⁹

Výnos o vymezení PR mohl dle PamZ č. 22/1958 Sb., vyhlášky č. 116/1959 Ú.l. a vyhlášky č. 181/1959 Ú.l., o památkových rezervacích, rozhodnout o zápisu KP do státních seznamů.

KP vymezené v rámci vyhlášení PR za účinnosti PamZ č. 22/1958 Sb. jsou KP i dle PamZ č. 20/1987 Sb. a uplatní se na ně přechodné ustanovení § 42 odst. 1. KP uvedené v opětovném vymezení PR, jejichž evidenční listy byly vypracovány před znovuvymezením PR, jsou KP podle PamZ č. 20/1987 Sb., neboť jejich evidenční listy jsou platnými součástmi státních seznamů do 1. 1. 1988. V době znovuvymezení PR byly předmětné KP památkami *ex lege* a jejich zápis na základě vymezení PR výnosem byl možný. Vzhledem k tomu, že tyto KP byly součástí státních seznamů do 1. 1. 1988, je jejich zápis dnes platný a výnosy o vymezení PR lze zrušit bez toho, že by zanikl statut kulturních památek.

U KP vymezených v rámci vyhlášení PR za účinnosti PamZ č. 22/1958 Sb. není na formulářích GA (v souladu s metodickým pokynem) označován areál/soubor, ale PR/MPR, jejíž je KP součástí. Za KP proto považujeme všechny pozemky, které tvoří areál, např. měšťanský dům s jeho pozemky, se všemi jejich součástmi a ze staveb pouze ty, jejichž čp./název je přímo uveden v příslušném výnosu. Protože se KP zapisovaly dle věci hlavní, pak další stavby (např. zadní dům apod.) jsou též KP, pokud jsou uvedeny např. v EL či vyznačeny v mapě.

Příklady:

- 1) Ve výnosu je uveden např. měšťanský/kanovnický dům a na mapě je zakreslen dům i ohradní zeď, která stojí na jiném pozemku než vlastní dům (zapsaný dům a 2 pozemky- vlastní parc. č. pod domem a parc. č. zahrady/dvora, pozemky jsou ohraničeny a vymezeny) - KP je dům i s oběma pozemky včetně ohradní zdi jako součásti pozemku.
- 2) Ve výnosu je uveden např. měšťanský/kanovnický dům, ale na mapě není ohradní zeď, která stojí na jiném pozemku, vyznačena jako KP - i tehdy je KP dům se všemi pozemky včetně ohradní zdi jako součásti pozemku.

2.5.3. Kulturní památka jako areál/soubor - GA

Evidence KP pracuje se základními pojmy, které zavedla v 80. letech pravidla GA (areál, soubor a jejich součástí).¹³⁰ V památkovém katalogu jsou to „kategorie prvku“: areál, soubor, objekt, část objektu, území.

¹²⁷ Je použit formulář státního seznamu, vizuálně odpovídá stáří papíru, způsob psaní apod.

¹²⁸ Viz § 47 odst. 6 zákona č. 71/1967 Sb., „Chyby v psaní, počtech a jiné zřejmě nesprávnosti v písemném vyhotovení rozhodnutí správní orgán kdykoliv i bez návrhu opraví a vyzoomí o tom účastníky řízení, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 7. 2008 3 As 26/2008-72).

¹²⁹ Obdobně přistupujeme ke starším mapovým zákresům obecně - pokud mezi mapou a textem je rozpor (v minulosti bylo velmi často), má text vždy přednost.

¹³⁰ SÚPP čj. 2551/86 – Metodický doplněk vysvětlující pojmy areál a soubor v rámci Generální aktualizace a objasňující číslování sběrných formulářů č. 1 GA pořadovými čísly, jejich řazení a sestavování jmenných seznamů podle míst.

Areál je historicky funkčně územně ohraničený celek kulturních památek, z nichž jedna je určující (hrad, zámek, kostel apod.). Ve výkladu pojmu areál (z latinského area – volné prostranství, staveniště) veškerá slovníková literatura zdůrazňuje vazbu na určitou ohraničenou plochu.

Soubor kulturních památek je větší nebo menší počet památek, mezi nimiž existují tematické, ideové nebo funkční vztahy. Soubor, na rozdíl od areálu, není nutně vázán na souvislý územní celek (např. soubor kapliček při poutní cestě, soubor fragmentárně dochovaného městského opevnění apod.).

Pravidla GA a její dokumenty jsou pro určování rozsahu zapsaných KP zásadní. Za areál/soubor považujeme jednak KP, zapsané jako areál/soubor, nebo označené v rámci GA jako areál/soubor (většinou písmeny A/S na evidenčním listě KP, na formuláři GA či jiném dokumentu státního seznamu), jednak takové, kde je z názvu patrné, že se o areál jednalo (vila, dvorec, zemědělská usedlost apod. - týká se KP dle bodu 2.5.3.2).

V případě, že se jedná o zápis samostatného objektu, který je sice součástí areálu, ale ten není nikde zmíněn, je KP pouze tento objekt spolu s pozemkem, na kterém se nachází v rozsahu k datu vzniku právního vztahu. V případě, že takový objekt nemá vlastní pozemek, chráníme jen stavbu na pozemku (pozemek není KP).

Příklady: Je zapsán dům čp. XY, který je reálně vilou, ale z ničeho nevyplývá, že byl záměr chránit i zahradu a oplocení, KP je tedy pouze stavba (na rozdíl od zápisu, kde je uvedeno "vila čp. XY").

Ze zemědělské usedlosti je zapsán jen špýchar, celá usedlost je na jediném pozemku, pak tento pozemek není KP.

2.5.3.1. Kulturní památky, u kterých proběhla GA¹³¹

Pravidla GA neumožňovala generovat nové KP nebo upouštět od jejich ochrany ani rozsah KP rozšiřovat/zmenšovat. Cílem bylo upřesnit jejich výčet vytvořením areálu/souboru KP, identifikovaného věcí hlavní a popisem ve státním seznamu. KP jsou všechny pozemky, které tvoří jasně vymezený areál, se všemi jejich součástmi a ze staveb pouze ty, které jsou uvedeny v dokumentech státního seznamu.

Příklad: usedlost čp. XY GA upřesnila na obytný dům, chlév a ohradní zeď s bránou, ale stodola není v dokumentech státního seznamu zmíněna, pak není KP a pokud vykazuje památkové hodnoty, je nutné navrhnout na doprohlášení.

Pokud je ale stodola zmíněna např. na původním evidenčním listě, ale v dokumentech GA byla opomenuta, je stodola též KP – pravidla GA neumožňovala rozsah KP rozšiřovat ani zmenšovat.

Jiným případem je následné upřesňování hranice na základě nového poznání viz 2.5.8.

Zpětně ale oprávněnost ev. rozšíření areálu/souboru KP neposuzujeme a objekt/areály uvedené na sběrných formulářích považujeme za KP (i když nebyly samostatně zapsané, staly se součástí státních seznamů a dle § 42 PamZ jsou i nadále KP). Pokud byl „areál“ vytvořen spojením několika areálů (např. zámek, fara a hřbitovní kostel), byla to chyba v posouzení případu - věc měla být označena jako SOUBOR (nebylo záměrem chránit např. komunikaci mezi jednotlivými areály. Za KP tedy považujeme jednotlivé stavby či územně ohraničené areály, nikoliv mezilehlé komunikace.

Z důvodu neurčitosti věci (KP není možné identifikovat podle údajů ve státních seznamech - není např. zřejmé co má představovat, kde se nachází), nelze akceptovat rozšíření o entity typu půdorysná osnova vesnice, zaniklá ves, doplněné v GA např. k zapsanému zámku či kostelu.

Pokud je nemovitá KP souborem, pak jsou KP pouze objekty uvedené ve státním seznamu a pozemky, na kterých se nacházejí (pokud mají vlastní pozemek). V případech, kdy je pozemek příliš rozsáhlý a jeho ochrana je ve vztahu k této KP neodůvodněná (dle judikatury neproporcionální), může být součástí souboru stavba bez pozemku.

Příklad: Socha nacházející se již mimo vlastní areál kostela, se kterým tvoří soubor, nebo soubor kaplí poutní cesty, kde jednotlivá zastavení se nachází na velkých pozemcích pole, lesa apod. – socha nebo kaple jsou KP bez pozemků.

2.5.3.2. Kulturní památky, u kterých neproběhla GA - tzv. jednořádkový zápis¹³²

KP, zapsané v závěru a po ukončení shromažďování dat GA (říjen 1987), nebyly logicky již předmětem GA. U některých se z personálních důvodů nepodařilo do 1. 1. 1988 doplnit státní seznam o evidenční listy či další dokumenty, které vznikly často až v roce 1988 nebo i později. Jejich rozsah určujeme podle tehdy platných pravidel pro zapisování KP. Pro interpretaci zápisu je rozhodující, zda:

¹³¹ Tzn. existují o ní dokumenty státních seznamů.

¹³² Tzn. neexistují podklady státních seznamů.

- Areál/soubor byl zapsán podle věci hlavní – pak KP tvoří vše, co náleží do areálu nebo souboru KP, aniž by musely být výslovně uvedeny ve státním seznamu všechny její části, (včetně nehodnotných - i ty patří do rozsahu KP, i když nejsou nositeli hodnoty KP) a rovněž všechny pozemky areálu/souboru.
Příklad: Usedlost je KP jako celek, včetně ve státním seznamu nezmiňené stodoly a sýpky, vila je KP včetně nikde neuvedené zahrady a jejího oplocení.
- Z areálu/souboru byla do státního seznamu zapsána pouze věc vedlejší, je KP pouze tato věc (např. brána hospodářské usedlosti).

2.5.4. Stavby a budovy ve vazbě na pozemek KP

Všechny stavby, umístěné na pozemku, který je KP, nejsou automaticky též KP. Pokud stavba dle účinného OZ:

- je budovou a byla a stále je samostatnou nemovitou věcí,¹³³ pak je KP, jen pokud je zmíněna ve státním seznamu (stodola usedlosti, márnice hřbitova, zahradní domek, oranžerie v parku),
- je budovou a byla do 31. 12. 2013 samostatnou nemovitou věcí a od 1. 1. 2014 již není samostatnou nemovitou věcí, pak je KP, pokud je zmíněna ve státním seznamu,
- není budovou a nebyla a není samostatnou nemovitou věcí, např. drobná doplňková stavba v parku (altány - Panův chrám, Laudonův pavilon, gloriety, sochy v parku atp.), je součástí parku a je kulturní památkou, je-li park KP,
- není budovou a nebyla/není samostatnou nemovitou věcí, a byla/je jednoznačně funkční součástí pozemku (např. ohradní či tarasní zdi, oplocení, terénní úpravy, schodiště, mostky v parku, balustrády, chodníky,) potom je KP, je-li pozemek KP,
- není budovou a byla/je samostatnou nemovitou věcí (např. most, socha, výklenková kaple, smírčí kříž, boží muka, pranýř, brzdový kámen, holubník, pomník, památník, hraniční kámen, rozcestník, milník, zvonička, samostatně stojící brána apod.), pak je KP pouze tehdy, je-li jmenovitě uvedena ve státním seznamu,
- není budovou a není jednoznačné, zda je součástí pozemku, chápeme jako součást pozemku, pokud je doloženou součástí historické koncepce KP (například: v materiálech ÚSKP opomenutá socha v parku, dle pramenů umístěná na kompoziční ose), pak je KP, je-li pozemek KP.

Vždy bude existovat sporná množina, která bude řešena individuálně.

Přístupová schodiště, která jsou přestavkem, jsou KP, zasahují-li na sousední cizí pozemek, schodiště je KP „na pozemku“.

2.5.5. Pozemky

Pozemek tvořící z památkového hlediska se stavbou nebo jiným nemovitým objektem významový celek (náležející historicky, architektonicky a jinak logicky ke KP – zámecká zahrada a zámek, hřbitov a hřbitovní kaple apod.) je NemKP, resp. její částí, je-li ve státních seznamech příslušný kulturní statek zapsán bez omezení. Rozsah kulturního statku je stavba včetně celého pozemku, na kterém stála. Výjimku tvoří samostatně zapsané entity či stavby (např. sochy, výklenkové kaple, smírčí kříže, boží muka, pranýře, kašny na náměstí, samostatný špýchar z usedlosti), kde pozemek, na kterém se nachází, je příliš rozsáhlý a jeho ochrana by ve vztahu k této KP byla neodůvodněná. Takový pozemek KP není. KP je pozemek včetně všech svých součástí a dále pouze to, co je výslovně uvedeno ve státních seznamech.¹³⁴

Příklad: Součástí pozemku hřbitova je ohradní zeď, hrobová místa, „centrální kříž“ (pokud není ve vlastnictví jiné osoby, např. nájemce hrobového místa, než vlastníka pozemku hřbitova), cestní síť atp. - tj. všechny součásti pozemku dle tehdy platného OZ.

Rozsah KP je možné zpřesnit pomocí podkladů a mapových zákresů, které jsou součástí státních seznamů a vznikly do 1. 1. 1988.¹³⁵ Mapové podklady je nutné vyhodnocovat ve vzájemných souvislostech s ostatními podklady státního seznamu. Nelze akceptovat podklad, který je chybný či

¹³³ Samostatnou nemovitou věcí je míněna stavba bez pozemku.

¹³⁴ Pokud je rozsah specifikován v podkladech státního seznamu (včetně upřesnění na základě GA), vychází rozsah KP z těchto podkladů. KP nejsou samostatně stavby ve státním seznamu neuvedené. Zároveň platí 2.5.4 pro jednořádkový zápis 2.5.3.2

¹³⁵ Nedatované podklady mohou sloužit pouze jako podpůrné!

neodpovídá skutečnému stavu (např. zákres vymezuje i pozemky za ohradní zdí, tzn. mimo zapsaný areál nebo katastrální mapa neodpovídá reálnému stavu areálu, který je v terénu jasně vymezený ohradní zdí). Při nesouladu v podkladech má prioritu textová část před mapovým zákresem, pokud z dalších dokumentů není zřejmé, že jde o písařskou chybu.¹³⁶ Pokud k dané KP mapový podklad neexistuje, je nutné si podklady vyžádat z KN a následně učinit závěr dle bodu a) či b) níže. Pokud jsou součástí státních seznamů pouze podklady např. ke kostelu a mapový zákres, ve kterém má kostel a přilehlý hřbitov:

- a) společný pozemek, pak KP je kostel a pozemek se svými součástmi (např. ohradní zdí, další viz 2.4.3),
- b) každý svůj vlastní pozemek, je KP pouze kostel se svým pozemkem.

V případě entity či doplňkové stavby (např. památníku), kde v popisu ve státním seznamu jsou uvedeny i prvky, které jsou součástí pozemku (např. terénní úpravy) jako součást zapsaného kulturního statku, platí, že KP je i pozemek (pozemky či jejich části), na kterém se tyto prvky nacházejí.

U zapsaných KP je polygon rozsahu KP vztažen ke vzniku právního vztahu, tzn., že platí rozsah/stav pozemků dle dokumentů státního seznamu. Rušení a prohlášení věcí/staveb za KP se rovněž promítá do tohoto polygonu. Pro určení aktuálního rozsahu KP bude tento polygon promítnut do aktuální katastrální mapy.

Pokud došlo od zápisu do 1. 1. 1988 ke změně rozsahu pozemku, pak rozsah vychází z mapového podkladu státního seznamu (a jeho dalších podkladů). Pokud máme ve státním seznamu více mapových zákresů, pak platí poslední (nejmladší) z nich, je-li na něm zobrazeno celé území, či z jejich kombinace. V případě pochybností nutno určit rozsah z podkladů stavu pozemků z KN do 1. 1. 1988 a dle informací ze státních seznamů.

V případě, že je KP zapsána jako areál, ale chybí výčet pozemků (i na sběrném formuláři GA) nebo je jejich výčet neúplný, jsou KP dle obecného výkladového pravidla všechny pozemky uvnitř vymezeného areálu.

2.5.6. Problematika „měšťanských (městských) domů“

Týká se domů samostatně zapsaných. Domy zapsané v rámci PR uvedeny podrobně v bodě 2.5.2.

Pokud neproběhla GA, pak KP je vlastní dům včetně jeho součástí a pozemky, na kterých se nachází. Za součást domu je považováno i dvorní křídlo a zadní křídlo, nejsou-li samostatnou stavbou.

Pokud proběhla GA, jsou KP všechny samostatné stavby (objekty) se všemi svými součástmi (všemi přístavbami), uvedené ve státním seznamu, včetně pozemků, na kterých se nacházejí.

Pokud samostatné stavby nejsou uvedeny ve státním seznamu, pak nejsou kulturní památkou.

Není-li uvedeno ve státních seznamech jinak a není-li dán jiný faktický stav (např. přestavba, demolice), pak je možno přihlédnout k rozsahu dle zákresu PR, vzniklém do 1. 1. 1988.

Pozemky jsou KP se všemi svými součástmi dle OZ platného v době zápisu (tzn. například včetně ohradních zdí), pokud z dalších podkladů státních seznamů nevyplývá jinak.

Problematika tzv. zadních domů: Dle pokynů pro GA měla být na formuláři GA použita výhradně rozlišovací úroveň stavba či dílo (viz 2.9). V rámci GA mohl být takový zadní dům (pokud již nebyl oddělen, neměl samostatné čp. a samostatnou parcelu) považován za mezistupeň, a to za skladebnou část stavby (viz 2.9).¹³⁷

Pokud jsou budovy v jednotlivých patrech propojeny a funkčně spolu souvisejí, je zadní dům zadním křídlem (viz 2.9) domu. Za stavebně funkční propojení je možné považovat např. absenci schodiště

¹³⁶ V případě, že se v textu vyskytuje chyba, která nebyla včas náležitě opravena, platí (presumpce správnosti veřejnoprávních aktů – „veřejnoprávní akt je od okamžiku, kdy je vydán, pokládán za formálně i obsahově správný, tedy bezvadný, až do okamžiku, než je zákonem stanoveným způsobem rozhodnuto, že tomu tak není“ - Vedral, J.: Správní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: BOVA POLYGON, 2012, s. 94 a násl.).

¹³⁷ V pokynech ke GA je popsán příklad, že u zámku v Pardubicích je možné odlišovat jako skladebnou část stavby rovněž opevnění (dále skladebné části: zámek, hospodářská část, příhrádek).

v zadním křídle domu, či propojenost budov v jednotlivých patrech. Pokud není propojen funkčně ani stavebně-technicky, je samostatnou stavbou. Závěry:

- Pokud měl zadní dům (k 1. 1. 1988) vlastní čp. a vlastní parcelu a nebyl stavebně a funkčně propojen s předním domem (KP), pak šlo o samostatnou stavbu/věc. Aby byl KP, musel být zapsán ve státním seznamu.
- Pokud byl zadní dům veden pod stejným čp. jako přední dům, pak není důležité, zda měl zadní dům (k 1. 1. 1988) vlastní pozemek. Kulturní památkou je, pokud:
 - je uvedený ve státním seznamu,
 - byl nebo je stavebně a funkčně propojen s KP, tj. je součástí (tj. přístavbou) předního domu.
- Pokud se součást KP - zadní dům, oddělil od stavby, která byla KP (přidělením čp. či samostatného pozemku), pak i tento zadní dům je kulturní památkou.

2.5.7. Městské opevnění/hradby

Městské opevnění (hradby) může být zapsáno ve státním seznamu jako celek, nebo jsou zapsány jen jeho zachovalé části.

- pokud je zapsán celek a v podkladech státního seznamu není uvedeno žádné omezení, pak KP jsou všechny části, jejichž rozsah byl obecně znám do 1. 1. 1988 (hradby jsou např. viditelné, jejich rozsah lze jednoznačně doložit na základě odborných poznatků a podkladů vzniklých do 1. 1. 1988).
- pokud je v podkladech státního seznamu uvedeno omezení (např. jsou již uvedeny konkrétní úseky či části opevnění) je městské opevnění KP pouze v rozsahu tohoto omezení.

Pro určení rozsahu KP je vždy nutné veškeré podklady kriticky zhodnotit a sporné raději navrhnout na doprohlášení.

2.5.8. Rozsah kulturních památek na základě nového poznání:

Při určování rozsahu KP je třeba interpretovat stav poznání dle stavu do 1. 1. 1988, tj. popis uvedený na evidenčním listu a na dalších listinách státního seznamu, a jeho promítnutí do tehdejší katastrální mapy (viz 2.5.5). Tímto promítnutím zjistíme rozsah zapsaného kulturního statku, tj. pozemky, které tvoří KP. Pokud by, na základě nového poznání (po 31. 12. 1987) bylo třeba rozšířit faktický rozsah KP o další pozemky či stavby, je většinou nutné tyto další pozemky a stavby navrhnout na doprohlášení. Výjimkou je KP zapsaná jako městské podzemí. Zde je potřeba zjistit, zda je podzemí samostatnou věcí (tj. podzemní stavbou se samostatným účelovým určením), či součástí domů nad ním a čemu takové podzemí slouží.

Na samostatnou podzemní stavbu (možná i hromadnou) ukazuje např. opevňovací funkce, odvodňovací funkce či zpřístupněné podzemí v rámci kulturně vzdělávací činnosti. V takovém případě každý další objevený prostor funkčně související s touto podzemní stavbou bude její součástí a tedy KP.

Pokud se „historické podzemí“ skládá ze samostatných či propojených sklepů jednotlivých domů, soukromých sklepů, sloužících domu nad nimi (i kdyby v něm byla restaurace nesouvisející s byty nad nimi), jedná se o součást domu. V takovém případě nově objevený prostor pod objektem, který není v zápise uveden, KP nebude (resp. byl by KP jen ve vazbě na dům KP, nikoliv jako součást městského podzemí).

Pokud je podzemí součástí domu i součástí stavby se samostatným účelovým určením, jedná se o rozhradu a tedy o součást KP. Je-li dům KP, pak je rozhrada KP jako součást tohoto domu. Je-li KP podzemní stavba se samostatným účelovým určením, pak je rozhrada KP jakožto součást této KP.

2.6. Východiska určování rozsahu prohlášených KP/NKP

2.6.1. Rozhodnutí ministerstva kultury o prohlášení za KP

Rozsah prohlášené KP určuje výrok rozhodnutí ministerstva kultury (podrobněji 2.6.3).

- Rozhodnutí o prohlášení/zrušení je pro zápis do ÚSKP závazné. KP jsou pouze věci/soubory věcí a po 1. 1. 2014 i stavby (či pozemky bez staveb) uvedené ve výroku rozhodnutí.

- U pravomocného rozhodnutí o prohlášení za KP platí presumpce správnosti správního aktu,¹³⁸ i když některé údaje v něm uvedené jsou chybné (např. chybné označení zasvěcení kostela při uvedení správního parc. č.). Pokud je v rozhodnutí o prohlášení pozemek identifikován chybně,¹³⁹ ale jeho rozsah lze přesně určit, pak pozemek považujeme za KP.
- Pokud se jedná zřejmou písařskou chybu (překlep v čp., parc. č.), ale KP lze identifikovat, považujeme věc za KP.
- Pokud je v rozhodnutí uveden pozemek či objekt, o kterém je zřejmé, že nebylo záměrem jej za KP prohlásit (např. se nachází mimo areál) a že se jedná o administrativní chybu, pak věc za KP nepovažujeme. V konkrétních případech je nutno administrativně opravit (správný pozemek doprohlásit, chybný zrušit).
- KP jsou i všechny součásti věci k datu nabytí právní moci rozhodnutí, a to i ty, které nejsou v rozhodnutí o prohlášení výslovně uvedeny. Zda je entita součástí věci nebo jejím příslušenstvím (samostatnou věc) určuje občanské právo (viz 2.9.5).
- Pokud byla za KP vymezena entita menší než věc (např. varhanní skříň bez stroje) nebo stavba, pak platí presumpce správnosti rozhodnutí, které je dle § 73 správního řádu závazné, a platí rozsah KP uvedený v rozhodnutí.
- Přiložený zakres rozsahu KP je závazný pouze tehdy, pokud je v textu výroku rozhodnutí uvedeno, že je jeho nedílnou součástí. Při nesouladu v podkladech má prioritu textová část před mapovým zákresem, pokud z dalších dokumentů není zřejmé, že jde o písařskou chybu.
- Interpretace textu rozhodnutí o prohlášení má vést k určení rozsahu KP jako celé věci/stavby, opačný závěr se uplatní jen tehdy, pokud to z rozhodnutí o prohlášení výslovně vyplývá.
- Pokud MK v minulosti rozhodlo o zrušení prohlášení KP (např. u stavby, pozemku), která KP nikdy nebyla, pak je rozhodnutí o zrušení prohlášení nulitním právním aktem.¹⁴⁰
- Pokud MK v minulosti rozhodlo o nezrušení prohlášení KP (např. věci/pozemku), která KP nikdy nebyla, pak se tato věc/pozemek nezrušením KP nestane.
- Pokud je za KP po 1. 1. 2014 prohlášen pozemek, jehož součástí je ve výroku rozhodnutí neuvedená stavba, je KP i tato stavba. Stavba nebude KP, pokud je toto výslovně uvedeno ve výroku rozhodnutí o prohlášení za KP.

2.6.2. NKP – nařízení vlády

Rozsah památkové ochrany u NKP je určen usnesením/nařízením vlády. Při aplikaci zásad OZ chráníme u nemovité NKP i všechny její součásti.¹⁴¹ V souvislosti s absencí přesné identifikace těchto prvků bývá v případě obnovy problém s určením příslušného orgánu památkové péče (KP = OÚ ORP, NKP = KÚ). Problémy s tím spojené nutno řešit individuálně ve spolupráci s výkonnými orgány památkové péče, v případě pochybností je vhodné, aby o věci rozhodoval KÚ.¹⁴²

Pokud byla za NKP prohlášena věc, která nebyla KP, platí, že věc je NKP, ale nestala se zároveň KP. Věc by proto měla být navržena k doprohlášení za KP, aby prohlášená NKP byla v souladu s PamZ č. 20/1987 Sb. To neplatí v případě, že jde o zřejmou administrativní chybu, např. je v nařízení vlády o prohlášení za NKP uvedený pozemek, který neexistuje/neexistoval nebo se nachází mimo areál NKP (na opačném konci města apod.) nebo je KP pouze část pozemku a v nařízení vlády o prohlášení za NKP je pozemek uveden bez omezení, tzn. u pozemku není uvedeno slovo část.

¹³⁸ „Veřejnoprávní akt je od okamžiku, kdy je vydán, pokládán za formálně i obsahově správný, tedy bezvadný, až do okamžiku, než je zákonem stanoveným způsobem rozhodnuto, že tomu tak není“ - Vedral, J. Správní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: BOVA POLYGON, 2012, strana 94 a násl.).

¹³⁹ V době vydání rozhodnutí o prohlášení byl přečíslován podlomením, apod.

¹⁴⁰ Nulita (neboli nicotnost) nyní musí být podle § 77 správního řádu zjištěna a rozhodnutím prohlášena, což učiní správní orgán nadřízený správnímu orgánu, který nicotné rozhodnutí vydal, a to kdykoliv. V daném případě ministr kultury. Na evidenci KP to nemá žádný dopad.

¹⁴¹ Zda je entita součástí věci nebo jejím příslušenstvím (samostatnou věcí) určuje občanské právo (viz 2.9.5).

¹⁴² Dle § 131 správního řádu může KÚ ve výjimečně obtížné a neobvyklé situaci převzít věc a rozhodnout jako správní orgán nižšího stupně.

2.6.3. Vymezování kulturních památek

Ustanovení § 2 a § 3 PamZ č. 20/1987 Sb. nedoznala zásadních změn, které by se věnovaly procesním otázkám, přesto je třeba rozlišit tři základní období, která zásadním způsobem ovlivnila podobu i obsah rozhodnutí o prohlášení za kulturní památku:

- a. od 1. 1. 1988 do přijetí rozsudku Vrchního soudu v Praze čj. 7 A 54/97-20 ze dne 28. 8. 1998,
- b. od přijetí rozsudku Vrchního soudu v Praze čj. 7 A 54/97-20 ze dne 28. 8. 1998 do nálezu Ústavního soudu ČR, který byl publikován dne 17. 6. 2005 pod č. 240/2005 Sb.,
- c. od přijetí nálezu Ústavního soudu ČR, který byl publikován pod č. 240/2005 Sb., do současnosti.

Až do přijetí nálezu Ústavního soudu ČR, který byl publikován pod č. 240/2005 Sb.,¹⁴³ se na řízení o prohlášení nevztahoval správní řád (zákon č. 71/1967 Sb.).

V první fázi do roku 1998 rozhodnutí o prohlášení za KP nemělo odlišen výrok a odůvodnění.¹⁴⁴ Z tohoto důvodu vychází interpretace rozsahu KP z celého textu rozhodnutí o prohlášení a má vést k určení rozsahu KP jako celé věci/stavby/pozemku, včetně součástí této věci dle OZ č. 40/1964 Sb. Opačný závěr se uplatní pouze tehdy, když z prohlášení výslovně vyplývá záměr prohlásit jen část věci (stavbu mlýna bez technologického vybavení, varhanní skříň bez stroje). K určení rozsahu KP z výroku pravomocného rozhodnutí se použijí předpisy účinné v době vydání rozhodnutí.

Pokud bylo rozhodnutí o prohlášení vydáno v době účinnosti OZ č. 40/1964 Sb., tedy před 1. 1. 2014, pak platí, že pozemky uvedené ve výroku byly prohlášeny bez staveb, pokud stavby nejsou ve výroku výslovně uvedeny.

Tuto praxi zásadně změnil rozsudek Vrchního soudu v Praze čj. 7 A 54/97-20 ze dne 28. 8. 1998, na jehož základě se rozhodnutí ministerstva o prohlášení za KP začala členit na výrok, odůvodnění a poučení o opravném prostředku. Výrok s poukazem na tento rozsudek obsahoval rozhodnutí ve věci s uvedením právního předpisu, podle něhož bylo rozhodnuto. Z výroku muselo být patrné, co bylo předmětem rozhodování. Soud současně vyžadoval, aby v případě prohlášení souboru věcí za kulturní památku, kdy výčet jednotlivých věcí nelze pojmut do výroku a kdy jednotlivé věci byly označeny a popsány ve zvláštní příloze, nebyl uváděn pouze odkaz na tuto přílohu, ale aby ve výroku bylo uvedeno, že příloha tvoří neoddělitelnou součást rozhodnutí. Odůvodnění pak muselo obsahovat řádné vyložení důvodů rozhodnutí.

Pokud bylo rozhodnutí vydáno v době účinnosti OZ č. 89/2012 Sb., tedy po 31. 12. 2013, pak platí, že pozemky uvedené ve výroku byly prohlášeny včetně staveb, které na nich stojí a nejsou samostatnou nemovitou věcí, i když tyto stavby nejsou ve výroku výslovně uvedeny.

Pokud byla řízení dle PamZ započata před účinností nového OZ, ale vlastní rozhodnutí bylo vydáno již v době platnosti nového OZ, platí (pokud v rozhodnutí není uvedeno jinak), že pozemky uvedené ve výroku byly prohlášeny včetně staveb, které na nich stojí a nejsou samostatnou nemovitou věcí, i když tyto stavby nejsou ve výroku výslovně uvedeny.

Dle čl. III části druhé zákona č. 303/2013 Sb. „Dosavadní rozsah ochrany stavby nebo pozemku jako KP není dotčen tím, že se stavba podle občanského zákoníku stala součástí pozemku.“

2.6.3.1. Kulturní památka stavba

Stavba, která:

- je budovou a byla a stále je samostatnou věcí,¹⁴⁵ je KP jen pokud je uvedena v rozhodnutí o prohlášení (viz 2.6.1),
- je budovou a byla do 31. 12. 2013 samostatnou nemovitou věcí a od 1. 1. 2014 již není samostatnou nemovitou věcí, je KP jen tehdy, pokud je v rozhodnutí o prohlášení, vydaném do 31. 12. 2013 výslovně uvedena,
- je budovou a byla do 31. 12. 2013 samostatnou nemovitou věcí a od 1. 1. 2014 již není samostatnou nemovitou věcí, je KP, pokud je v rozhodnutí o prohlášení, vydaném po

¹⁴³ 17. června 2005 nabyl účinnosti nález Ústavního soudu č. 240/2005 Sb.

¹⁴⁴ I takto konstruovaná rozhodnutí však způsobují účinky a věci vymezené touto formou za kulturní památku jsou kulturními památkami, jak ve svém rozsudku čj. 3 A 37/2015-69 ze dne 24. 5. 2017 potvrdil Městský soud v Praze.

¹⁴⁵ K 1. 1. 2014.

31. 12. 2013, prohlášen pozemek, jehož je součástí a není výslovně uvedeno, že se budova za KP neprohlašuje,

- není budovou a nebyla a není samostatnou nemovitou věcí, např. drobná doplňková stavba v parku (altány - Panův chrám, Laudonův pavilon, gloriety, socha v parku atp.), je součástí parku a je kulturní památkou, je-li park (pozemek) KP,
- není budovou a nebyla/není samostatnou nemovitou věcí, a byla/je jednoznačně funkční součástí pozemku (např. ohradní či tarasní zdi, oplocení, terénní úpravy, schodiště, mostky v parku, balustrády, chodníky,) je KP, je-li pozemek KP,
- není budovou a byla/je samostatnou nemovitou věcí (např. most, socha, výklenková kaple, smírčí kříž, boží muka, pranýř, brzdový kámen, holubník, pomník, památník, hraniční kámen, rozcestník, milník, zvonička, samostatně stojící brána apod.), je KP pouze tehdy, je-li jmenovitě uvedena v rozhodnutí o prohlášení,
- není budovou a není jednoznačné, zda je součástí pozemku, chápeme jako součást pozemku, pokud je doloženou součástí historické koncepce KP (např.: v dokumentech ÚSKP opomenutá socha v parku, dle pramenů umístěná na kompoziční ose), je KP, je-li pozemek KP.

2.6.3.2. Kulturní památka pozemek

Pozemek je KP pouze tehdy, pokud je ve výrokové části rozhodnutí o prohlášení uveden, tzn., že jsou vypsána parc. č. (se spojkou slučovací nebo oddělená čárkou, přičemž není rozhodující, zda je v rozhodnutí přímo uvedeno slovo „pozemek“).¹⁴⁶ Pokud je prohlášena např. socha, kaplička (pozemek parc. č. je taktéž oddělen spojkou slučovací/čárkou), které se nachází na velkém pozemku, tzn. nemají svůj vlastní pozemek, potom pozemek uvedený ve výroku rozhodnutí považujeme za upřesňující údaj a pozemek KP není. Je-li jmenován objekt a parc. č. je uvedeno v závorce, pozemek KP není, parc. č. považujeme za upřesňující polohopisný údaj. Pokud je v rozhodnutí uvedeno, že objekt stojí na pozemku, pak pozemek není KP (pozemky, na kterých se KP nachází, i když nejsou samy KP, vytvářejí její prostředí a označujeme je jako pozemky dotčené). Pokud se ukáže, že ve výroku rozhodnutí jmenovitě uvedený pozemek byl již v době prohlášení změněn, byl např. rozparcelován či rozšířen, pak rozhodnutí platí a pozemek je KP, pokud se dá rozsah pozemků přesně identifikovat.

- Pokud se při revizi KP/NKP na základě geodetického či jiného zaměření zjistí, že se objekty nacházejí na jiných pozemcích, než je v rozhodnutí o prohlášení uvedeno, ale prohlášené objekty jsou nezaměnitelně identifikovány, objekty jsou KP/NKP.¹⁴⁷ Pozemky, na kterých stojí objekty prohlášené za KP, nejsou KP, pokud nebyly v rozhodnutí výslovně uvedeny.
- Pokud v rozhodnutí o prohlášení (vydaném do 17. 6. 2005) není uvedeno parc. č., ale jen slovní popis (hřbitov, zahrada, park, archeologické naleziště, vodní dílo), nebo je u těchto příkladů uvedeno „na pozemku“ a přitom nejde o samostatnou věc, jejíž ochrana by byla bez ochrany pozemku možná a pokud je vymezení pozemku jednoznačné (např. slovním popisem, oplocením, ohradní zdí, souřadnicemi apod.), pak tyto pozemky považujeme za KP.

Příklad: "údolní nádrž Jordán v Táboře" - rozhodnutí je bez uvedení jakéhokoli pozemku či specifikace rozsahu. Za slovní popis pozemku považujeme i ty případy, kdy je v rozhodnutí o prohlášení uvedeno přímo slovo areál, usedlost, hospodářský dvůr apod. Také tehdy považujeme všechny pozemky uvnitř v terénu jednoznačně vymezeného areálu za KP.

- Pokud je v rozhodnutí o prohlášení areálu výčet parc. č./objektů neúplný (chybí např. parcela pod márnici, nebo objekt na samostatné parcele), platí rozsah pozemků a objektů uvedených v rozhodnutí o prohlášení ke dni nabytí právní moci.
- Při zániku stavby, která je KP, statut pozemku jako KP automaticky nezaniká.

¹⁴⁶ Příklady: objekt č. xy s p. č. 1,2,3, objekt čp. xy a pozemky p. č. 1 a 2, objekt čp. xy, p. č. 1,2,3.

¹⁴⁷ Ve vztahu k objektům nedošlo k dotčení práv osob nezahrnutých v tehdejší řízení o prohlášení.

Byl-li prohlášen pozemek, pak jsou KP jeho součástí dle OZ, platného v době prohlášení.¹⁴⁸ Těmito součástmi jsou entity či drobné stavby, jako sochy, kašny, pranýře, kříže, pomníčky, rozcestníky, smírčí kříže, smírčí kameny apod., jsou-li pevně spojeny se zemí.

U prohlášených KP je polygon rozsahu KP vztažen ke vzniku právního vztahu, tzn., že platí rozsah/stav pozemků ke dni nabytí právní moci rozhodnutí o prohlášení. Rušení a prohlášení věcí nebo staveb za KP se rovněž promítá do tohoto polygonu. Pro určení rozsahu KP bude tento polygon promítnut do aktuální katastrální mapy.

Pro rozhodnutí o prohlášení/zrušení vydaná po 1. 1. 2014 platí ustanovení § 506, 507 a 509 OZ č. 89/2012 Sb. (viz 2.9.5.3) a v nich uvedené součásti pozemků jsou KP/nejsou KP, aniž by musely být ve výroku rozhodnutí o prohlášení/zrušení přímo uvedeny)

Samostatnou věcí je např. vinný sklep jako podzemní stavba se samostatným účelovým určením.

2.7. Určování hranic chráněných území

Pro určení hranice/plochy chráněného území je závazný právní akt, kterým bylo chráněné území prohlášeno a publikováno.

- Pokud mapa nebyla součástí právního aktu¹⁴⁹ a hranice jsou popsány v jeho textu, pak mapa není závazným právním podkladem a pro určení hranice vedené v ÚSKP je textové vymezení prioritní. Mapa v tomto případě může sloužit jako podpůrný dokument pro určení hranice/plochy v případě nejasného, nepřesného vymezení či zjevné nesprávnosti (administrativní chyby) v publikovaném právním aktu.
- V případě právních aktů prohlášení, ve kterých není hranice vymezena popisem, ale je v nich uveden odkaz na mapovou přílohu vymezující rozsah památkově chráněného území, je důležité v případě existence více variant mapových příloh zjistit tu, která byla rozeslána a uložena na uvedených místech. Nápomocny mohou být i další dokumenty, které se k procesu prokládání vztahovaly.¹⁵⁰
- Nelze akceptovat do mapy následně přidaná území, která jsou sice hodna ochrany, ale v textu jasně uvedena nejsou, nebo naopak území odebrat, protože nemají hodnoty a v prohlášení zmíněna jsou.
- Pro určení rozsahu ochrany je rozhodující stav polohopisu KN v době prohlášení chráněného území. Případné následné změny v KN nemají na rozsah ochrany vliv.

2.8. Problematika ochranných pásem

Ochranné pásmo může sloužit jen k ochraně KP, pro něž bylo vymezeno. Nelze jím regulovat změny, které nemají negativní dopad na KP, NKP, PR nebo PZ, pro které bylo OP vymezeno, ani když je ve výroku rozhodnutí obecně uvedeno, že OP slouží k ochraně staveb či věcí v OP.

¹⁴⁸ Součástí pozemku, které nebylo možné považovat za stavbu dle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, byly zpravidla:

a) ukončené konstrukce základů stavby (ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Praha 2009, s. 651.*);

b) stavba, u níž došlo k destrukci obvodového zdiva pod úroveň stropu prvního nadzemního podlaží a obvykle k současnému odstranění zdiva příček (ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Praha 2009, s. 651.*);

c) např. venkovní úpravy, zejména opěrné zdi, dlažby, obruby, květinová jezírka, zahradní vodovody viz *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 1990, sp. zn. 3 Cz 3/90 (Rc 4/1992;*

d) hroby;

e) entity, které nebyly stavbou ve smyslu OZ č. 40/1964 Sb. a byly pevně (stavebně technicky či jinak neoddělitelně) spojeny s pozemkem, tj. entity, které i dle OZ č. 89/2012 Sb. naplňují znaky součástí věci, jako např. stromy, lampy, altány, kašny, zábradlí, ať už obyčejné či jako ohrazení hrobu, sochy, lavičky, zvoničky, samotné brány a branky, terasy apod.

Součástí pozemku naopak nebyly entity, které lze od pozemku jednoduše oddělit bez jeho znehodnocení jako například pomník, náhrobek nebo jiná ozdoba hrobu a stavby. (*Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. 9. 1976, sp. zn. 9 Co 343/76.*)

¹⁴⁹ V rámci současného vyhlášení opatřením obecné povahy je již mapa součástí právního aktu, kterým je chráněné území prohlášeno

¹⁵⁰ Důležitým údajem pro určení, která mapa byla mapovou přílohou právního aktu, je, zda je mapa korektně datována, signována a opatřena razítkem. Pro jednotlivé starší právní akty lze vytipovat typické znaky mapové přílohy. Otázku mapové přílohy pro určení hranic městské památkové zóny královky řešil Nejvyšší správní soud v rozsudku č. j. NSS 9 As 2/2021 – 40.

Pokud trvale zanikne předmět ochrany (lze uvažovat u KP/NKP), pro který bylo OP vyhlášeno (např. je zrušeno prohlášení za KP), pak územní rozhodnutí o OP zruší po vyjádření NPÚ příslušný orgán státní památkové péče, tj. OÚ ORP.¹⁵¹

2.8.1. Ochranné pásmo dle §5 PamZ č. 22/1958 Sb.

Ochrana KP vznikla už v okamžiku, kdy byly splněny zákonné znaky kulturního statku dle § 2 PamZ. Ochranné pásmo KP tedy bylo možné vyhlásit, aniž by tato KP/více KP, byla evidována ve státním seznamu. Takové OP je dle § 42 odst. 2 PamZ č. 20/1987 Sb. účinné i dnes, pokud byla některá z KP, pro které bylo OP vymezeno, zapsána do 1. 1. 1988 do státního seznamu.¹⁵²

2.8.2. Ochranné pásmo dle § 17 PamZ č. 20/1987 Sb.

Vymezení OP je možné pouze ke KP existujícím v okamžiku vyhlášení OP.

2.9. Definice a pojmy

Památková péče používá množství odborných pojmů, pro jejichž výklad je potřebná znalost jiných právních předpisů, judikatury a literatury – níže uvádíme nejčastěji používané definice pojmů ze zákona stavebního, katastrálního, zákona o pohřebnictví, vodního zákona či zákona o pozemních komunikacích. Zařazeny jsou též některé pojmy památkové péče a jejich definice z metodických materiálů. Citace ze zákonů a vyhlášek jsou uvedeny k datu vydání metodiky.

2.9.1. Stavby a pozemky

*Pozemek je povahou trojrozměrný hmotný předmět, evidovaný v katastru nemovitostí v podobě parcely (dvojrzměrně). Z jeho povahy plyne, že to není jen zemský povrch, ale i prostor pod i nad povrchem pozemku.*¹⁵³

*Pozemek je část zemského povrchu oddělená od sousedních částí hranicí územní jednotky nebo hranicí katastrálního území, hranicí vlastnickou, hranicí stanovenou regulačním plánem, územním rozhodnutím nebo územním souhlasem, hranicí jiného práva podle § 19, hranicí rozsahu zástavního práva, hranicí rozsahu práva stavby, hranicí druhů pozemků, popřípadě rozhraním způsobu využití pozemků.*¹⁵⁴

Samostatnou nemovitou věcí se rozumí stavba bez pozemku, na kterém stojí.

Stavbou se dle stavebního zákona rozumí veškerá stavební díla, která vznikají stavební nebo montážní technologií, bez zřetele na jejich stavebně technické provedení, použité stavební výrobky, materiály a konstrukce, na účel využití a dobu trvání. Dočasná stavba je stavba, u které stavební úřad předem omezí dobu jejího trvání. Za stavbu se považuje také výrobek plnící funkci stavby. Stavba, která slouží reklamním účelům, je stavba pro reklamu.¹⁵⁵

Stavba je dle občanského práva prostor vytvořený stavební technologií (výsledek určité stavební činnosti), který musí být způsobilý být samostatným předmětem občanskoprávních vztahů.

Dle metodiky GA je stavba definována jako *souhrn nemovitostí na spojitém místě, z nichž alespoň jedna je stavební objekt, určených nebo upravených pro plnění společné funkce.*

Přístavba je dle stavebního zákona změnou dokončené stavby, kterou se stavba půdorysně rozšiřuje a která je vzájemně provozně propojena s dosavadní stavbou.

Stavba právně zanikne (stane se zříceninou), pokud již není patrné dispoziční řešení 1. nadzemního podlaží.

¹⁵¹ § 17 odst. 6 PamZ č. 20/1987 Sb.: „*Obecní úřad obce s rozšířenou působností může po vyjádření odborné organizace státní památkové péče pravomocně rozhodnutí vydané podle odstavce 1 nebo 3 změnit, pokud se změnil účel, pro který bylo ochranné pásmo vymezeno, a může je i zrušit, pokud zanikl předmět ochrany.*“

¹⁵² To mimo jiné znamená, že OP není určené k ochraně KP prohlášených dle PamZ č. 20/1987 Sb. až po vyhlášení OP.

¹⁵³ JUDr. Zdeněk Horáček: Stavba jímacího objektu podzemní vody z hlediska práva a správní postupy při jeho povolování, údržbě, obnově či zrušení.

¹⁵⁴ Katastrální zákon, §1.

¹⁵⁵ Stavební zákon, § 2, odst. 3, obdobně též Klasifikace stavebních děl CZ-C - Český statistický úřad.

Stavební objekt je prostorově ucelená nebo alespoň technicky samostatná část stavby, která plní vymezenou účelovou funkci.¹⁵⁶

Skladebná část stavby je v GA popsána jako část stavby vymezená plošně, určená nebo upravená pro plnění relativně samostatné funkce v rámci stavby nebo odlišená provozně a charakterem pozemků. Budova je nadzemní stavba spojená se zemí pevným základem, která je prostorově soustředěna a navenek převážně uzavřena obvodovými stěnami a střešní konstrukcí.¹⁵⁷

Budova je nadzemní stavba, která je prostorově soustředěna a navenek uzavřena obvodovými stěnami a střešní konstrukcí.¹⁵⁸

Křídlo budovy je dle slovníku¹⁵⁹ část budovy lišící se od její ostatní hmoty svým půdorysným směrem, hloubkou n. výškou. Označuje se podle světové strany, ke které směřuje, podle polohy (k. dvorní, postranní, zadní apod.), podle funkce, charakteru a obsahu (k. kancelářské, sálové apod.) nebo podle význačné události (defenestrační k. pražského Hradu apod.). Může být samostatně založeno, ale musí být stavebně či funkčně s budovou propojeno.

Studna (nebo jiný jímací objekt, tj. dílo sloužící k odběru vody) je stavbou, pokud je výsledkem lidské stavební činnosti, kterou byla vytvořena určitá, převážně podzemní konstrukce, jež ve směru dovnitř ohraničuje prostor, jenž má být zčásti zaplněn vodou a zčásti sloužit jejímu čerpání (skruže, vyzdívka). Nemá-li studna žádnou konstrukci (šlo by např. o pouhý vrt, nijak nevymezený proti okolí), nejde o samostatnou věc, ale vždy o součást pozemku.¹⁶⁰

2.9.2. Pohřebnictví¹⁶¹

Hrobové místo (§ 2, odst. g) je místo (část pozemku) na pohřebišti určené pro zřízení hrobu nebo hrobky nebo vyhrazené místo v úložišti jednotlivých uren, nebo na vsypové louce. Hrobová místa na pohřebištích jsou specificky vymezené části pozemku, a jako takové se neprodávají, ale pouze pronajímají.

Hrob je hrobové místo, do kterého již byly uloženy lidské pozůstatky¹⁶² v rakvi nebo zpopelněné lidské ostatky v urně.

Hrobka je nadzemní nebo podzemní stavba, určená k uložení vícero lidských pozůstatků v rakvi (cílem je přirozená mumifikace lidských pozůstatků vysoušením proudícím vzduchem bez přítomnosti nekrofilního hmyzu a jeho larev) nebo uložení zpopelněných lidských ostatků v urně, kdy nedochází k zásypu zeminou. Ta je u podzemních hrobek zpravidla nahrazena kamenným stropem, u nadzemních kaplí funerální stavbou. Hrobka je stavbou ve smyslu OZ, je vymežitelná vůči okolnímu pozemku a má samostatné účelové určení (viz 2.4.4.9).

Hrobové zařízení je samostatná věc v právním smyslu (pomník, náhrobek, náhrobník, rám hrobu, krycí deska či jiná věc), není součástí pozemku, pokud není pevně spojeno s věcí. Obdobné zařízení upevněné do hrobky je pak součástí této stavby.

Kolumbárium je solitérní nadzemní stavba na pohřebišti s několika (vícero) hrobovými místy.

Náhrobek je architektonické či sochařské dílo, označující hrob. Může to být stojící deska, stéla nebo ležící deska, kryjící hrobovou jámu, či celý kamenný sarkofág v podobě samostatně stojícího kvádrů s víkem. Náhrobek, který není spojen s hrobem, se nazývá epitaf, kenotaf nebo památník.

Náhrobník či náhrobní deska je deska kryjící hrob v podlaze nebo ve zdi, s nápisem označujícím zemřelého nebo nesoucím jeho znak.

¹⁵⁶ pravidla GA – cit. §2, odst. 6 vyhl. č.105/1981 Sb.f

¹⁵⁷ § 2 odst. I katastrálního zákona č. 256/2013 Sb., dtto Klasifikace stavebních děl CZ-CC – Český statistický úřad.

¹⁵⁸ § 27 písm. k katastrálního zákona č. 344/1992 (1. 1. 1993 - 31. 12. 2013).

¹⁵⁹ Architektura, B. Syrový, Praha 1972.

¹⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2012, sp. zn. 22 Cdo 1341/2010 - „podle okolností věci může být studna samostatnou věcí (stavbou ve smyslu občanského práva) nebo součástí pozemku. Má-li být studna samostatnou věcí a předmětem právních vztahů, pak nestačí její užitečnost, tj. že slouží potřebám lidí, ale musí jít i o hmotný předmět (res corporalis). Pro studnu, pokud má být samostatnou věcí [...], musí platit to, co pro ostatní hmotné předměty, tj., že je materiální povahy (proto není věcí určitý prostor) a že je oddělena od ostatních věcí (žádná její část neprolíná, nemísí se s věcí jinou – proto není součástí věci jiné).“

¹⁶¹ Citované paragrafy jsou ze zákona č. 256/2001 Sb. o pohřebnictví a o změně některých zákonů, pro definice pojmů byl použit materiál: KOTRLÝ, T., Pohřebnictví. In: Schelle, K., Tauchen, J. (eds.), Encyklopedie českých právních dějin, V. svazek, Pa - Právní. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 458-472. ISBN 978-80-7380-569-2.

¹⁶² Hrobem dle zákona o pohřebnictví nelze nazývat místo, do něhož došlo k uložení zvířecích ostatků.

Neveřejné pohřebiště (§ 3) je účelové zařízení určené výlučně pro uložení lidských pozůstatků nebo lidských ostatků členů řeholních řádů nebo kongregací a prostory pro uložení lidských pozůstatků nebo lidských ostatků členů uzavřených, zejména příbuzenských, společenství. Za neveřejná pohřebiště se rovněž považují účelová zařízení určená výlučně pro uložení lidských pozůstatků nebo lidských ostatků příslušníků registrovaných církví a náboženských společností, jejichž vnitřní předpisy a obřady neumožňují ukládání lidských pozůstatků nebo lidských ostatků na veřejném pohřebišti. Zřizovat/provozovat je může pouze registrovaná církev a náboženská společnost, a to na vlastním pozemku.

Řád veřejného pohřebiště (§ 19) musí být zveřejněn na místě obvyklém (nástěnka hřbitova) a musí m. j. obsahovat ev. provozovatele. Dle § 20 provozovatel pohřebiště je povinen vést evidenci související s provozováním veřejného pohřebiště. Tato evidence m. j. obsahuje údaje o hrobce, náhrobku a hrobovém zařízení daného hrobového místa, včetně údajů o vlastníku, pokud je znám (§ 21).

Válečný hrob¹⁶³ je místo, kde jsou pohřbeny ostatky osob, které zahynuly v důsledku aktivní účasti ve vojenské operaci nebo v důsledku válečného zajetí, anebo ostatky osob, které zahynuly v důsledku účasti v odboji nebo vojenské operaci v době války. Válečným hrobem může být hrob jednotlivce, hrob hromadný nebo osárium, včetně náhrobků a ostatního hrobového zařízení. Válečným hrobem je rovněž evidované místo s nevyzvednutými ostatky osob zemřelých v souvislosti s válečnou událostí, anebo jiný objekt, který je za válečný hrob považován v souladu s mezinárodní smlouvou, jíž je ČR vázána. Válečným hrobem je pro účely tohoto zákona i pietní místo, kterým se rozumí pamětní deska, pomník, památník nebo obdobný symbol připomínající válečné události a oběti, které zahynuly v důsledku aktivní účasti ve vojenské operaci nebo v důsledku válečného zajetí, anebo oběti osob, které zahynuly v důsledku účasti v odboji nebo vojenské operaci v době války. Údržbou a úpravou válečného hrobu se rozumí označení válečného hrobu, umístění pamětní desky, pomníku, památníku nebo obdobného symbolu, včetně běžné údržby válečného hrobu, jeho okolí a přístupu k němu. Podrobnosti viz: <https://valecnehroby.army.cz/evidence-valecnych-hrobu>.

Veřejné pohřebiště (§ 2, odst. f) je prostor určený k pohřbení lidských pozůstatků nebo uložení lidských ostatků v podobě míst pro hroby a hrobky nebo úložiště jednotlivých uren (kolumbária, urnové háje) nebo rozptylové či vsypové louky nebo jejich kombinace. Dle § 17 lze veřejné pohřebiště zřídit na návrh obce nebo registrované církve a náboženské společnosti jen na pozemku v jejich vlastnictví na základě rozhodnutí o změně využití území podle zvláštního právního předpisu..... Ke zřizování jednotlivých hrobů, hrobek, úložišť jednotlivých uren a hrobových zařízení na pohřebišti není třeba rozhodnutí o jejich umístění podle zvláštního právního ani povolení stavby.

2.9.3. Vodní díla¹⁶⁴

Vodní toky jsou dle § 43, odst. 1) vodního zákona: povrchové vody tekoucí vlastním spádem v korytě trvale nebo po převažující část roku, a to včetně vod v nich uměle vzdutých. Jejich součástí jsou i vody ve slepých ramenech a v úsecích přechodně tekoucích přirozenými dutinami pod zemským povrchem nebo zakrytými úseky.

Koryta vodních toků dle § 44:

odst. 1: Protéká-li vodní tok po pozemku, který je evidován v KN jako vodní plocha, je korytem vodního toku tento pozemek. Protéká-li vodní tok po pozemku, který není evidován KN jako vodní plocha, je korytem vodního toku část pozemku zahrnující dno a břehy koryta až po břehovou čáru určenou hladinou vody, která zpravidla stačí protékat tímto korytem, aniž se vylévá do přilehlého území.

odst. 2: Přirozeným korytem vodního toku je koryto nebo jeho část, které vzniklo přirozeným působením tekoucích povrchových vod a dalších přírodních faktorů nebo provedením opatření k nápravě zásahů způsobených lidskou činností a které může měnit svůj směr, podélný sklon a příčný profil.

Vodní díla jsou dle § 55, odst. 1) stavby, které slouží ke vzdouvání a zadržování vod, umělému usměrňování odtokového režimu povrchových vod, k ochraně a užívání vod, k nakládání s vodami,

¹⁶³ Zákon č. 122/2004 Sb., zákon o válečných hrobech a pietních místech a o změně zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁴ Citované paragrafy jsou ze zákona č. 254/2001 Sb. o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon).

ochraně před škodlivými účinky vod, k úpravě vodních poměrů nebo k jiným účelům sledovaným tímto zákonem, a to zejména:

- a) přehrady, hráze, vodní nádrže, jezy a zdrže,
- b) stavby, jimiž se upravují, mění nebo zřizují koryta vodních toků,
- c) stavby vodovodních řadů a vodárenských objektů včetně úpraven vody, kanalizačních stok, kanalizačních objektů, čistíren odpadních vod, jakož i stavby k čištění odpadních vod před jejich vypouštěním do kanalizací,
- d) stavby na ochranu před povodněmi,
- e) stavby k vodohospodářským melioracím, zavlažování a odvodňování pozemků,
- f) stavby, které se k plavebním účelům zřizují v korytech vodních toků nebo na jejich březích,
- g) stavby k využití vodní energie a energetického potenciálu,
- h) stavby odkališť,
- i) stavby sloužící k pozorování stavu povrchových nebo podzemních vod,
- j) studny,
- k) stavby k hrazení bystřin a strží, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak,
- l) jiné stavby potřebné k nakládání s vodami povolovanému podle § 8.

Studna je stavbou, a tudíž samostatnou věcí ve smyslu občanskoprávním (bez ohledu na pojetí vodohospodářské), jestliže je výsledkem lidské stavební činnosti, kterou byla vytvořena určitá, převážně podzemní konstrukce, jež ve směru dovnitř ohraničuje prostor, jenž má být zčásti zaplněn vodou a zčásti sloužit jejímu čerpání. Nemá-li studna žádnou konstrukci, nejde o samostatnou věc, ale o součást pozemku (šlo by např. o pouhý nezpracovaný vrt, nijak nevymezený proti okolí).¹⁶⁵

2.9.4. Pozemní komunikace¹⁶⁶

Pozemní komunikace je (dle § 2 zákona o pozemních komunikacích) dopravní cesta určená k užití silničními a jinými vozidly a chodci, včetně pevných zařízení nutných pro zajištění tohoto užití a jeho bezpečnosti.

Pozemní komunikace se dělí na tyto kategorie a podkategorie:

- a) *dálnice* (§ 4): pozemní komunikace určená pro rychlou dálkovou a mezistátní dopravu silničními motorovými vozidly, která je budována bez úroňových křížení, s oddělenými místy napojení pro vjezd a výjezd a která má směrově oddělené jízdní pásy
 1. dálnice I. třídy
 2. dálnice II. třídy
- b) *silnice* (§ 5): veřejně přístupná pozemní komunikace určená k užití silničními a jinými vozidly a chodci
 1. silnice I. třídy, která je určena zejména pro dálkovou a mezistátní dopravu,
 2. silnice II. třídy, která je určena pro dopravu mezi okresy,
 3. silnice III. třídy, která je určena k vzájemnému spojení obcí nebo jejich napojení na ostatní pozemní komunikace
- c) *místní komunikace* (§ 6) je: veřejně přístupná pozemní komunikace, která slouží převážně místní dopravě na území obce
 1. místní komunikace I. třídy,
 2. místní komunikace II. třídy, kterou je dopravně významná sběrná komunikace s omezením přímého připojení sousedních nemovitostí,
 3. místní komunikace III. třídy, kterou je obslužná komunikace,
 4. místní komunikace IV. třídy, kterou je komunikace nepřístupná provozu silničních motorových vozidel nebo na které je umožněn smíšený provoz
- d) *úcelová komunikace* (§ 7) je: pozemní komunikace, která slouží ke spojení jednotlivých nemovitostí pro potřeby vlastníků těchto nemovitostí nebo ke spojení těchto nemovitostí s ostatními pozemními komunikacemi nebo k obhospodařování zemědělských a lesních pozemků.

¹⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. srpna 2003, sp. zn. 22 Cdo 1221/2002, Soubor č. C 2248.

¹⁶⁶ Citované paragrafy jsou ze zákona č. 13/1997 Sb., Zákon o pozemních komunikacích.

Účelovou komunikací je i pozemní komunikace v uzavřeném prostoru nebo objektu, která slouží potřebě vlastníka nebo provozovatele uzavřeného prostoru nebo objektu. Tato účelová komunikace není přístupná veřejně, ale v rozsahu a způsobem, který stanoví vlastník nebo provozovatel uzavřeného prostoru nebo objektu. V pochybnostech, zda z hlediska pozemní komunikace jde o uzavřený prostor nebo objekt, rozhoduje příslušný silniční správní úřad.

Mosty, po nichž přechází dálnice, silnice či místní komunikace jsou součástí komunikace po nich vedené¹⁶⁷ (nikoliv komunikace pod mostem). Mosty, po nichž přechází účelová komunikace, jsou součástí pozemku, na němž stojí, nebo samostatnou stavbou.

2.9.5. Věci a součásti věci v kontextu občanských zákoníků

2.9.5.1. Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník (účinnost 1. 1. 1951 – 31. 3. 1964):

- § 23 *Věci v právním smyslu jsou ovladatelné hmotné předměty a přírodní síly, které slouží lidské potřebě.*
- § 24 *Součástí věci je vše, co k ní podle její povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc anebo její oddělitelná část poškodila nebo podstatně znehodnotila.*
- § 25 *Součástí pozemku je všechno, co na něm vzejde. Stavby nejsou součástí pozemku.*
- § 26 *Pozemky a stavby, s výjimkou staveb dočasných, jsou věci nemovité.*
- § 27 *Příslušenství jsou vedlejší věci, které náležejí vlastníku věci hlavní a jsou jím určeny k tomu, aby se jich s touto věcí trvale užívalo.*

2.9.5.2. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (účinnost 1. 4. 1964 – 31. 12. 2013):

- § 119 odst. 1: *Věci jsou movité nebo nemovité.*
odst. 2: *Nemovitosti jsou pozemky a stavby spojené se zemí pevným základem.*
- § 120 odst. 1: *Součástí věci je vše, co k ní podle její povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc znehodnotila. Znehodnocení se vztahuje k původnímu celku, nikoliv k oddělené části.*
odst. 2: *Stavba není součástí pozemku.*
- § 121 odst. 1: *Příslušenstvím věci jsou věci, které náležejí vlastníku věci hlavní a jsou jím určeny k tomu, aby byly s hlavní věcí trvale užívány.*

2.9.5.3. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník¹⁶⁸ (účinnost od 1. 1. 2014 dosud):

- § 489 *Věc v právním smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.*
- § 498 *Nemovité věci jsou pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim, a práva, která za nemovité věci prohlásí zákon. Stanoví-li zákon, že určitá věc není součástí pozemku, a nelze-li takovou věc přenést z místa na místo bez porušení její podstaty, je i tato věc nemovitá. Veškeré další věci, ať je jejich podstata hmotná nebo nehmotná, jsou movité.*
- § 505 *Součástí věci je vše, co k ní podle její povahy náleží a co nemůže být od věci odděleno, aniž se tím věc znehodnotí. Znehodnocení se vztahuje výhradně k původnímu celku, nikoliv k oddělené části.*
- § 506 odst. 1: *Součástí pozemku je prostor nad povrchem i pod povrchem, stavby zřízené na pozemku a jiná zařízení (dále jen „stavba“) s výjimkou staveb dočasných, včetně toho, co je zapsáno v pozemku nebo upevněno ve zdech.*

¹⁶⁷ § 12 odst. 1 písm. b) zákona o pozemních komunikacích. V komentáři k § 12 (ČERNÍN, K., ČERNÍNOVÁ, M., TICHÝ, M. Zákon o pozemních komunikacích: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-8-5]. ASPI_ID KO13_1997CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.) je uvedeno, že „...v případě mostů a propustků mohou vznikat spory o to, kdo má povinnost je udržovat v případě, že dojde k ucpání propustku pod komunikací či k jeho zarostení, poškození mostu v důsledku povodně apod. A také zde platí, že bez ohledu na to, zda jde o průjezdní úsek či nikoliv, je třeba z hlediska veřejného práva nahlížet na mosty a propustky jako na součást dálnice, silnice či místní komunikace a jejich údržbu je tak třeba vyžadovat od vlastníka příslušné pozemní komunikace.“ ...Odlišná situace může být opět u účelových komunikací, kde zákon o pozemních komunikacích neobsahuje zvláštní úpravu součástí a příslušenství. Mosty a propustky sice bývají budovány jako součást stavby dané účelové komunikace, nicméně stavební zákon operuje s pojmem „vlastník stavby“ (zejm. u nařízených nutných zabezpečovacích prací), přičemž z hlediska vlastnických vztahů může být situace dosti složitá – např. most může být samostatnou věcí způsobilou být předmětem vlastnictví (viz Rozsudek Nejvyššího soudu 28 Cdo 1927/2007), zatímco těleso účelové komunikace umístěné na pozemku spíše nikoliv.

¹⁶⁸ Podrobněji viz: <https://www.pravniportal.cz/clanky/rekodifikace/nektere-aktualni-vykladove-problemy-upravy-nemovitych-veci-v-noz-ii>

odst. 2: *Není-li podzemní stavba nemovitou věcí, je součástí pozemku, i když zasahuje pod jiný pozemek.*

- § 507 *Součástí pozemku je rostlinstvo na něm vzešlé.*
- § 508 odst. 1: *Stroj nebo jiné upevněné zařízení (dále jen „stroj“) není součástí nemovité věci zapsané do veřejného seznamu, byla-li se souhlasem jejího vlastníka zapsána do téhož seznamu výhrada, že stroj jeho vlastnictvím není. Výhrada bude vymazána, prokáže-li vlastník nemovité věci nebo jiná osoba oprávněná k tomu podle zápisu ve veřejném seznamu, že se vlastník nemovité věci stal vlastníkem stroje.*

odst. 2: *Má-li být takovým strojem nahrazen stroj, který je součástí nemovité věci, lze výhradu do veřejného seznamu zapsat, pokud proti tomu osoba zapsaná ve výhodnějším pořadí nevznese odpor. Právo odporu však nemá osoba, jejíž právo nemůže být zápisem výhrady zkráceno, ani osoba, jejíž pohledávka byla již splněna; za tím účelem může být splněna i pohledávka dosud nedospělá.*

- § 509 *Liniové stavby, zejména vodovody, kanalizace nebo energetická či jiná vedení, a jiné předměty, které ze své povahy pravidelně zasahují více pozemků, nejsou součástí pozemku. Má se za to, že součástí liniových staveb jsou i stavby a technická zařízení, která s nimi provozně souvisí.*
- § 510 odst. 1: *Příslušenství věci je vedlejší věc vlastníka u věci hlavní, je-li účelem vedlejší věci, aby se jí trvale užívalo společně s hlavní věcí v rámci jejich hospodářského určení. Byla-li vedlejší věc od hlavní věci přechodně odloučena, nepřestává být příslušenstvím.*

odst. 2: *Má se za to, že se právní jednání a práva i povinnosti týkající se hlavní věci týkají i jejího příslušenství.*

- § 511 *Jsou-li pochybnosti, zda je něco příslušenstvím věci, posoudí se případ podle zvyklostí.*
- § 512 *Je-li stavba součástí pozemku, jsou vedlejší věci vlastníka u stavby příslušenstvím pozemku, je-li jejich účelem, aby se jich se stavbou nebo pozemkem v rámci jejich hospodářského účelu trvale užívalo.*

Dle důvodové zprávy k OZ č. 89/2012 Sb. „*co je a co není součástí věci, plyne jednak z její povahy, jednak z rizika oddělení celku v důsledku oddělení součástí. Oboje se posuzuje vzhledem k účelu (funkci) celku: zpravidla hospodářskému, leč může jít i o účel jiný (estetický, vzdělávací, atp.). Na rozdíl od příslušenství, které představují samostatné a samostatně obchodovatelné věci, jejichž účelem je, aby se jich trvale užívalo společně s hlavní věcí, nepředstavuje součást samostatný objekt práv.*“

2.9.6. Doly a lomů¹⁶⁹

Podzemní prostory, které vzniknou zvláštními zásahy do zemské kůry, se považují dle § 34 odst. 3 horního zákona za důlní díla.

Rozdělení nerostů na vyhrazené a nevyhrazené (horní zákon část 1, § 3)

(1) **Vyhrazené nerosty** jsou:

- a) *radioaktivní nerosty,*
- b) *všechny druhy ropy a hořlavého zemního plynu (uhlovodíky), všechny druhy uhlí a bituminosní horniny,*
- c) *nerosty, z nichž je možno průmyslově vyrábět kovy,*
- d) *magnezit,*
- e) *nerosty, z nichž je možno průmyslově vyrábět fosfor, síru a fluór nebo jejich sloučeniny,*
- f) *kamenná sůl, draselné, borové, bromové a jodové soli,*
- g) *tuha, baryt, azbest, slída, mastek, diatomit, sklářský a slévárenský písek, minerální barviva, bentonit,*
- h) *nerosty, z nichž je možno průmyslově vyrábět prvky vzácných zemin a prvky s vlastnostmi polovodičů,*
- i) *granit, granodiorit, diorit, gabro, diabas, hadec, dolomit a vápenec, pokud jsou blokově dobytelné a ležitelné, a travertin,*

¹⁶⁹ Dle zákona č. 44/1988 Sb. o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon).

- j) *technicky využitelné krystaly nerostů a drahé kameny,*
 - k) *halloyzit, kaolin, keramické a žáruvzdorné jíly a jílovce, sádrovec, anhydrit, živce, perlit a zeolit,*
 - l) *křemen, křemenec, vápenec, dolomit, slín, čedič, znělec, trachyt, pokud tyto nerosty jsou vhodné k chemicko-technologickému zpracování nebo zpracování tavením,*
 - m) *mineralizované vody, z nichž se mohou průmyslově získávat vyhrazené nerosty,*
 - n) *technicky využitelné přírodní plyny, pokud nepatří mezi plyny uvedené pod písmenem b).*
- (2) Ostatní nerosty jsou nerosty nevyhrazené.**
- (3) V pochybnostech, zda některý nerost je nerostem vyhrazeným nebo nevyhrazeným, rozhodne Ministerstvo průmyslu a obchodu v dohodě s ministerstvem životního prostředí České republiky.**

3. Část: Určování vlastnictví

3.1. Úvod

Ačkoliv určování vlastnictví samozřejmě není v kompetenci orgánů památkové péče nebo NPÚ (v případě sporu vlastník věci může být určen jedině rozhodnutím soudu), existují ve vazbě na platné právní předpisy obecná pravidla, která mohou odpovědět na základní otázky, potřebné jak pro určování rozsahu památky, tak při obtížném hledání vlastníka stavby neevidované v KN, nebo pro komunikaci při obnově staveb obecně.

3.2. Vlastnictví staveb

3.2.1. Vlastnictví staveb před r. 1951

Základem byl Všeobecný zákoník občanský (německy *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie*, zkratka ABGB), v české právní praxi označovaný jako obecný zákoník občanský.¹⁷⁰ Do československého práva přijat zákonem č. 11/1918 Sb., známým jako recepční norma. Problém ovšem byl v tom, že byl recipován pouze pro české země (Čechy, Moravu a rakouské Slezsko), na Slovensku platilo zvykové uherské právo.

Dle tohoto zákona byla až do 31. 12. 1950 stavba součástí pozemku, a měla tedy s pozemkem stejného vlastníka.¹⁷¹ Eventuální výjimky musely být zaznamenány ve veřejných knihách.¹⁷²

3.2.2. Vlastnictví staveb v letech 1951 - 2013

Stavby mohl vlastnit jiný vlastník než vlastník pozemku od 1. 1. 1951 tj. od účinnosti OZ č. 141/1950 Sb., který v § 25 stanovil, že ... stavby nejsou součástí pozemku, a v § 155, že vlastníkem stavby může být osoba rozdílná od vlastníka pozemku.

Na tuto konstrukci navázal i pozdější OZ č. 40/1964 Sb. v § 120 odst. 2, dle kterého nadále stavba není součástí pozemku. Po 1. 1. 1951 byly stavby a pozemky, na kterých stály, samostatnými věcmi. Rozhodnutím vlastníka mohly být stavby převedeny na jiný subjekt, odlišný od vlastníka pozemku, na kterém stojí.

O smluvním převodu nemovitosti se dle § 134 (od 1. 1. 1992 § 133) OZ č. 40/1964 Sb. sepisovala listina, která musela být registrována státním notářstvím. Vlastnictví přecházelo okamžikem registrace smlouvy. Při přijetí katastrálního zákona č. 265/1992 Sb. došlo k novelizaci OZ zákonem č. 509/1991 Sb. (účinné od 31. 12. 1992), a nadále dle § 133 odst. 2 platilo, že převádí-li se nemovitá věc na základě smlouvy, nabývá se vlastnictví vkladem do katastru nemovitostí podle zvláštních předpisů, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Tato formulace bohužel opomenula převod vlastnictví staveb neevidovaných v KN. Toto opomenutí bylo napraveno teprve při novelizaci katastrálního zákona, při níž došlo k další novelizaci OZ a to zákonem č. 89/1996 Sb. (účinné od 1. 7. 1996), a kterou byl do § 133 přidán odst. 3 ve znění „převádí-li se na základě smlouvy nemovitá věc, která není předmětem evidence v katastru nemovitostí,^{2b)} nabývá se vlastnictví okamžikem účinnosti této smlouvy.“

Protože v případě např. křížové cesty jde o soubor staveb, které jsou spojené se zemí pevným základem a zároveň nesplňují požadavky katastrálního zákona k evidenci, jednalo se (od 1. 1. 1951 do 31. 12. 2013) o samostatné nemovitě věci neevidované v KN.

Při hledání odpovědi, kdo je vlastníkem, je tedy třeba nejprve určit, kdy jednotlivé stavby vznikly, viz okamžik vzniku stavby dle judikatury, a zda tento okamžik byl před či po datu účinnosti OZ č. 141/1950 Sb., tj. 1. 1. 1951. Pokud došlo k vystavění staveb před tímto dnem, pak v okamžiku

¹⁷⁰ Vyhlášen 1. 6. 1811 patentem císaře Františka I. č. 946 Sb. z. s. s platností pro všechny země rakouského císařství, vyjímaje země Koruny Uherské.

¹⁷¹ Dle § 297 tohoto zákona patří k nemovitým věcem rovněž ty, které byly na pozemku zřízeny s tím úmyslem, aby tam trvale zůstaly, jako „*domy a jiné budovy se vzduchovým prostorem v kolmé čáře nad nimi, rovněž nejen vše, co je do země zapuštěno, ve zdi upevněno, přinýtováno a přibito, jako kotle na vaření piva, na pálení kořalky a jejich zadržné skříně, nýbrž i takové věci, které jsou určeny, aby se jich při nějakém celku užívalo: například u studní okovy, provazy, hasicí nářadí a podobně.*“

¹⁷² Zemské desky, městské nebo pozemkové knihy nebo jiné podobné veřejné rejstříky, § 321, Požadavek ke skutečnému právu držby.

přechodu na nový občanský zákoník byl vlastníkem staveb ten, kdo vlastnil pozemek, protože do té doby platila zásada *superficies solo cedit*. Vystavěním stavby až po tomto datu by se vlastníkem takové stavby stal ten, kdo ji nechal postavit.¹⁷³

V rozmezí 1. 1. 1951 až 31. 12. 1992 nás při určování vlastnictví staveb zajímá, nedošlo-li k oddělení vlastnictví stavby a pozemku, tj. zda nedošlo k převodu vlastnictví takové stavby, a to registrací smlouvy u státního notářství, nešlo-li o převod do socialistického vlastnictví. K takovému oddělení stavby by nicméně musel být dán důvod, nejčastěji ekonomický. Je tedy třeba nejprve zjistit, zda nebyla na státním notářství uložena listina převádějící stavby na někoho jiného (např. na církev či stát). Po zrušení státního notářství byla nedokončená řízení předána dle § 15 zákona č. 265/1992 Sb. katastrálním úřadům. Listiny ukončených převodů by měly být uloženy u soudu, případně archivovány. V období mezi 1. 1. 1993 a 30. 6. 1996 neexistovala právní úprava pro převod nemovitostí neevidovaných v KN. Od 1. 7. 1996 pak opět platí smluvní převod takové nemovitosti, přičemž rozhodný je okamžik účinnosti smlouvy.

Případnou změnu vlastnictví, resp. oddělení vlastnictví staveb od vlastnictví pozemku, je možné nalézt v pozemkových knihách či ve sbírkách listin příslušného KN.

V případě drobných sakrálních staveb (kapliček, křížků atp.) nebyl ve většině případů v minulosti hospodářský, ekonomický, či jiný důvod, aby se vlastnictví k pozemku a této stavbě oddělilo. Po splynutí stavby a pozemku dle OZ č. 89/2012 Sb., který nabyl účinnosti ke dni 1. 1. 2014, s největší pravděpodobností, pokud nebude doložen opak, bude vlastníkem stavby neevidované v KN vlastník pozemku. Pokud se vlastník pozemku domnívá, že není vlastníkem takové stavby, pak musí své tvrzení ve správním řízení dle § 52 správního řádu doložit např. smlouvou, která by prokazovala, že není vlastníkem dotazovaných staveb. Na základě takové smlouvy je pak možné hledat vlastníka.

3.2.3. Vlastnictví staveb od r. 2014

Přijetím nového OZ č. 89/2012 Sb., který nabyl účinnosti ke dni 1. 1. 2014, došlo k znovuzavedení principu *superficies solo cedit*, který stanoví, že stavba je součástí pozemku. Jednou z výjimek jsou stavby, které měly ke dni 31. 12. 2013 odlišného vlastníka od vlastníka pozemku (i v různém spoluvlastnickém podílu), na kterém stavba stála. Takové stavby se nestaly součástí pozemku a jsou dle § 3054 nadále samostatnou nemovitou věcí, a to až do okamžiku, kdy dojde k sjednocení vlastnictví, a tudíž sloučení staveb s pozemky. Proto je tak důležité vědět, zda se v době od 1. 1. 1951 do 31. 12. 2013 stala vlastníkem staveb osoba odlišná od vlastníka pozemků, což by bránilo splynutí v jednu věc - pozemek k 1. 1. 2014.

K výše uvedenému je nutné dodat, že dle článku III. zákona č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva, ve znění pozdějších předpisů, je stanoveno, že „*dosavadní rozsah ochrany stavby nebo pozemku jako kulturní památky není dotčen tím, že se stavba podle občanského zákoníku stala součástí pozemku.*“ Rozsah ochrany kulturních památek se s přijetím nového občanského zákoníku nezměnil.

3.2.4. Problematika rozdílného vlastnictví součástí nemovitostí u sakrálních objektů,

U sakrálních objektů se setkáváme s tím, že dosavadní vlastník převádí (často bezúplatně) nemovitost na obec či jiný subjekt. Bohužel ne vždy včetně všech součástí této nemovitosti dle OZ (vestavěný „mobiliář“ - např. kazatelna, varhany, oltář).¹⁷⁴ Dochází k následujícím variantám, kdy nový subjekt se stává vlastníkem:

- Nemovitosti včetně kompletního vnitřního vybavení (včetně movitých KP). Z památkového hlediska ideální, bohužel v praxi méně běžný případ. V evidenci v ÚSKP je změna vlastníka zaevidována v PK.

¹⁷³ K tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3107/20147 ze dne 17. 6. 2015.

¹⁷⁴ Podrobně stanoví samostatný vnitřní předpis NPÚ.

- Nemovitosti vč. jejích součástí, evidovaných v ÚSKP. Předměty evidované jako samostatné movité KP jsou přemístěny a zůstávají ve vlastnictví dosavadního vlastníka. V evidenci ÚSKP jsou v PK zaevidovány změny vlastnictví i přemístění movitých KP.
- Jen samotné nemovitosti, vnitřní vybavení zůstává ve vlastnictví dosavadního vlastníka, ale zůstává v objektu nemovitosti a nadále tvoří její "mobiiliář". Ačkoliv případ je po právní stránce z hlediska OZ velmi sporný, bude NPÚ ctít smluvní dohody dotčených stran o převodu majetku či o jeho dočasném zapůjčení (nutnost evidovat skutečný stav věci). Evidence stávajících součástí nemovitosti se na straně soupisu ani právního stavu nemění. V případě, že v dohodě vlastníků jsou uvedeny i součásti nemovité KP, neevidované v PK, je nutné jim na straně soupisu vytvořit prvky v hierarchii nemovitosti, které jsou dle OZ součástí a na straně právního stavu je evidovat jako součást nemovitosti stávající KP. Zároveň musí být u všech prvků mobiliáře uveden skutečný vlastník.
- Jen samotná nemovitost, která je dosavadním vlastníkem „vyklizena“, mobiliář včetně součástí je odstraněn (často je předmětem samostatného prodeje). Jedná se o porušení PamZ č. 20/1987 Sb. a poškození KP! NPÚ ihned po zjištění skutečnosti vyzve dotčený výkonný orgán památkové péče k zahájení správního řízení, ev. upozorní Policii ČR.

3.2.5. Vlastnictví pohřebišť (hřbitovů), hrobových míst, hrobek a hrobového zařízení¹⁷⁵

Od počátku československé právní úpravy byly hřbitovy a márnice ("komory umrlčí") považovány za veřejné zdravotnické ústavy a vlastnily je buď církve či náboženské společnosti (hřbitovy konfesionální, resp. konfesní, dnes tzv. neveřejné), obce (hřbitovy komunální, resp. veřejné) nebo v období zániku obecního zřízení stát. Existovaly i hřbitovy církevně-komunální, dnes tzv. církevní veřejné pohřebišť.

Pohřebišť (veřejné i neveřejné) může být provozováno pouze na pozemku ve vlastnictví obce nebo registrované církve či náboženské společnosti. Hrobová místa na něm se pouze pronajímají - zůstávají ve vlastnictví obce (vlastníka pohřebiště). Provozovatel pohřebiště je povinen vést evidenci související s provozováním veřejného pohřebiště (§21 Zákona č. 256/2001 Sb.), obsahující m.j. údaje o hrobce, náhrobku a hrobovém zařízení daného hrobového místa, včetně údajů o vlastníku, pokud je znám („Hřbitovní kniha“).

Vlastnické právo k **hrobovému místu** nenáleží žádné fyzické nebo právnické osob.¹⁷⁶ Na provozovaných církevních a židovských hřbitovech se před rokem 2002 mohl právní vztah k hrobům a hrobkám řídit zvykovým právem konkrétního provozovatele.

Hrobka je věcí nemovitou, samostatnou stavbou. Není součástí pozemku a pravděpodobně má i odlišného vlastníka.

Hrobové zařízení bylo a je i podle současné právní úpravy předmětem vlastnictví toho, kdo je pořídil nebo nabyt jiným způsobem nabývání osobního vlastnictví (darování, směna, dědictví apod.). Existuje oprávněná domněnka, že nájemce hrobového místa je totožný s vlastníkem hrobového zařízení, ale nemusí tomu tak být. Na správě hřbitova by měly být ve hřbitovní knize informace, kdo platí nájem hrobového místa či kdo pořídil hrobové zařízení.

Hrobové zařízení válečného hrobu je součástí hrobového místa,¹⁷⁷ jeho vlastníkem je vlastník pozemku.¹⁷⁸

3.2.6. Vlastnictví pozemních komunikací a mostů

Vlastnictví pozemních komunikací řeší § 9 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích. U dálnic, silnic a místních komunikací zákon i judikatura předpokládá jejich oddělené vlastnictví od pozemku pod nimi.

¹⁷⁵ Kapitola čerpá z materiálu: KOTRLÝ, T., Pohřebnictví. In: Schelle, K., Tauchen, J. (eds.), Encyklopedie českých právních dějin, V. svazek, Pa - Právní. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 458-472. ISBN 978-80-7380-569-2.

¹⁷⁶ Odkázat lze na rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. září 1976, sp. zn. 9 Co 343/76, publikovaný pod č. 9/1979 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, podle kterého je při posuzování právních vztahů týkajících se hrobů na pohřebištích nutné rozlišovat mezi právem propůjčení místa pro hrob a mezi právem vlastnickým, popřípadě mezi právem k užívání náhrobku, pomníku a trvalých ozdob hrobu čili tzv. hrobového zařízení.

¹⁷⁷ Dle § 2 odst. 1 zákona č. 122/2004 Sb., Zákon o válečných hrobech a pietních místech.

¹⁷⁸ Podrobnosti viz: <https://valecnehroby.army.cz/evidence-valecnych-hrobu>.

Tyto komunikace jsou chápány jako liniová stavba. Vlastníkem dálnic a silnic I. třídy je stát. Vlastníkem silnic II. a III. třídy je kraj, na jehož území se silnice nacházejí, a vlastníkem místních komunikací je obec, na jejímž území se místní komunikace nacházejí. Vlastníkem účelových komunikací je právnická nebo fyzická osoba.

Vlastníkem mostů jsou dle zákona o pozemních komunikacích vlastníci komunikací (viz též 2.4.8.2.) Vlastníkem účelových komunikací je právnická nebo fyzická osoba.¹⁷⁹

Lze i poukázat na § 3054 a násl. (§ 3059 – stavba zřízená na několika pozemcích) OZ č. 89/2012 Sb.

Příklad: vlastnictví vlastního mostu, který je zapuštěn do břehů např. pozemků fyzické osoby a středového mostního pilíře zasahujícího do pozemku vodního toku, který patří České republice.

a) Pokud se jedná o most na místní komunikaci, bude most součástí této komunikaci a vlastníkem by měla být obec, na jejímž území se most nachází.

b) Pokud se jedná o most na účelové komunikaci, může být most samostatnou stavbou nebo součástí pozemků, na kterých stojí.

Případně pokud se nepodaří dohledat v archivech vlastnickou linku k mostnímu objektu, je-li vlastník stavby neznámý a nejde o stavbu evidovanou v KN, lze teoreticky uvažovat o konceptu věci opuštěné.

3.2.7. Věc opuštěná

Definována je v § 1050 a násl. OZ č. 89/2012 Sb. *Nevykonává-li vlastník vlastnické právo k nemovité věci po dobu deseti let, má se za to, že ji opustil.* U nemovitostí, u nichž vlastník nevykonával své vlastnické právo již před jeho účinností, začíná doba deseti let určená pro opuštění plynout nejdříve teprve ode dne nabytí účinnosti nového předpisu, tj. ode dne 1. 1. 2014 - viz § 3067.¹⁸⁰ Vlastníkem takové opuštěné věci se stane stát.

¹⁷⁹ §9 odst. 1) zákona o pozemních komunikacích. Pro mosty na účelových komunikacích je třeba použít komentář k § 9 odst. 1 (ČERNÍN, K., ČERNÍNOVÁ, M., TICHÝ, M. Zákon o pozemních komunikacích: Komentář. c.d.): ...u účelové komunikace bude třeba [mosty a propustky], při respektování názoru Nejvyššího soudu, jako nejvyšší instance civilní větve soudnictví, považovat za součást pozemku, na kterém se nacházejí, ať je jejich stavební zpracování sebekvalitnější (viz Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2155/2012).

¹⁸⁰ viz postup ÚZSVVM - <https://www.uzsvm.cz/uzsvm-vyresil-jiz-pres-35-tisic-nemovitosti-s-nejasnym-vlastnikem>

4 Část: Navrhování, prohlašování a rušení kulturních památek

V praxi se často setkáváme s dotazy či požadavky, které souvisí s nepochopením základních principů, které se v textu snaží tato metodika vysvětlit. Týká se to požadavků na „odprohlášení“ částí budov, určených k radikální přestavbě či demolici, nebo naopak ve vazbě na zjišťování hodnot moderní architektury s požadavky na „doprohlášení“ moderních částí.

Tato část proto velmi stručně shrnuje, ve vazbě na problematiku podrobně popisovanou v textu metodiky, základní pravidla, platná při zpracovávání návrhů na prohlášení či zrušení KP.

- Minimální entitou, kterou lze za KP prohlásit nebo zrušit prohlášení je celá věc (movitá), pozemek nebo stavba - viz 2.9), nikoliv jen její část. Např. nelze prohlásit historickou část výpravní budovy bez pozdějších přístaveb.
- Pokud se hodnoty, pro které je prohlašován pozemek, nachází jen na jeho malé části (archeologická lokalita na velkém zemědělském pozemku, nástupní schodiště ke KP/NKP, které není přestavkem apod.), je nutno navrhnout k prohlášení celý pozemek s tím, že památková hodnota je pouze v souřadnicemi přesně lokalizované části a činnost mimo tuto lokalitu, která se nedotkne památkových hodnot, památkové péče nemůže omezovat nebo zakazovat.
- Pokud na pozemku, který je KP/NKP, stála stavba, která zanikla, pak pozemek zůstává KP/NKP. Pokud zanikla i jeho památková hodnota, je vhodné, aby ministerstvo rozhodlo o zrušení prohlášení pozemku za KP. NKP musí „přepronhlásit“ vláda.
- Předmětem řízení o prohlášení/zrušení KP nemohou být součástí staveb dle OZ (např. technologické vybavení, vitraje, varhany mimo přenosných atp.).
- Pokud bylo rozhodnutí vydáno v době účinnosti OZ č. 89/2012 Sb., tedy po 1. 1. 2014, pak platí, že pozemky uvedené ve výroku byly prohlášeny včetně staveb, které na nich stojí a nebyly samostatnou nemovitou věcí, i když tyto stavby nejsou ve výroku výslovně uvedeny. Z toho plyne, že pokud byl ve výroku rozhodnutí o prohlášení uveden zvlášť pozemek a zvlášť stavba, která se na něm nachází, pak je vhodné ve výroku rozhodnutí o zrušení prohlášení uvést, i po 1. 1. 2014, opět pozemek a stavbu.
- Pokud nějaká stavba nemá hodnoty a je součástí prohlašovaného pozemku, musí být ve výroku výslovně uvedena její identifikace a skutečnost, že se neprohlašuje.
- Při rušení prohlášení je nutné mít na paměti, že se ruší vždy celá věc dle platného OZ, tedy věc (pozemek i stavba) včetně všech součástí, popř. celá stavba. V návrhu na zrušení prohlášení nemovité KP - stavby je nutné uvést památkově hodnotné součásti nemovitosti, které byly dříve samostatně zapsané/prohlášené jako movité kulturní památky a stanovit podmínky pro jejich transfer a následné umístění.¹⁸¹ Dále je nutno zajistit, aby další extrémně hodnotné součásti, které se spolupodílí na hodnotě KP, byly odděleny ještě před ukončením řízení o zrušení prohlášení a stanovit podmínky pro toto oddělení (proces „zmovitnění“, přidělení nového r. č. movité KP) a následné umístění (uložení v depozitáři,...). Ve výroku rozhodnutí o zrušení prohlášení stavby bude uvedeno, že dříve oddělená část vedená pod r. č. XY je i nadále KP. Pokud se nepodaří transfer a vhodné umístění zajistit, je potřebné nařídit alespoň jejich důkladné zdokumentování.
- V návrhu na zrušení prohlášení je nutno řešit také ochranu pozemku, a pokud tato pozbývá smyslu, je nutno navrhnout zrušení ochrany pozemku.

Pokud u oddělených věcí není zřejmé, zda byly součástí zrušené KP, nebo zda byly odděleny od předmětné KP před zápisem do rejstříku státního seznamu či prohlášením za KP, pak nejsou KP. Pokud mají památkové hodnoty, doporučuje se podat návrh na prohlášení.

Podrobná pravidla pro přípravu a podávání návrhů řeší samostatný vnitřní předpis NPÚ.

¹⁸¹ Samostatně zapsané/prohlášené movité KP, které byly dle OZ součástí nemovitosti, zůstávají KP i po oddělení od stavby KP.